

ČASOPIS SPOLEČNOSTI PŘÁTEL STAROŽITNOSTÍ = ČESKÝCH V PRAZE. =

ROČ. XXXIV. (1926.) POŘÁDAL A. B. ČERNÝ A J. PELIKÁN.

S PODPOROU MINISTERSTVA ŠKOLSTVÍ A NÁR.
OSVĚTY A ČESKÉ AKADEMIE VĚD A UMĚNÍ.

1926.

NAKLADEM SPOLEČNOSTI PŘÁTEL STAROŽITNOSTÍ ČESKÝCH V PRAZE,
TISKEM ALOISA WIESNERA V PRAZE — PAPÍR DODALA AKCIOVÁ SPOLEČ-
NOST NÝDECKÉ PAPÍRNÝ.

Redakční.

Články a vůbec příspěvky pro „Časopis“ příjímá jednatel prof. Josef Pelikán v Praze XI., Blodkova 4. Pp. přispívatele, kteří se vzdají honoráře ve prospěch Společnosti, rače to poznamenati na rukopisu. Zvláštní otisky platí autor.

Rukopisy nepřijatých článků vracíme na výslovnu žádost a jen tehdy, je-li přiložena známka poštovní.

Odmítány jsou články, jež byly dříve zaslány redakci jiné.

Reprodukce obrazů jak z „Časopisu“ tak i z příloh, nebo použití jich jakkoliv, jest dovoleno, jestliže svolí správní výbor Společnosti. Čerpá-li kdo z části slovesné, uved vždy doslově úplný název „Časopisu“. **Celé články nebo zaokrouhlené jich části lze otiskovati jen se svolením výboru.** Za obsah článků odpovídají spisovatelé sami.

Nebudiž přehlédnuto!

Časopis Společnosti přátel starožitnosti českých v Praze vychází čtyřikrát v roce a jest dáván všem p. t. pp. členům zdarma. Nedošlý budí reklamován nejdéle do týdne u jednatel Josefa Pelikána, prof. v Praze XI., Blodkova 4. Reklamací pozdějších dbati nelze; jednotlivá čísla ročníků dřívějších, pokud jsou na skladě, po 2 K. Reklamace nebudete ž ani zlepeny, ani frankovány.

Příspěvek všech členů mimo zakládající dočasně zvýšen i platí: člen Společnosti 15 K nejméně ročně. Při zaslání členského příspěvku poštou nutno vždy připojiti o 1 Kč více na poplatek za doručení poukázky. Zakládající člen platí jednou pro vždy 200 K. Na zásilku „Časopisu“ mimo Čsl. republiku nutno připlatiti K 2'20. Veškery příspěvky členské i dobrovolné dary příjímá pokladník Frant. Dvořák, účetní v Praze II., Lützowova, 35. Dopisy týkající se Společnosti, jakož i dary do sbírek přijímá jednatel Josef Pelikán, profesor v Praze XI., Blodkova 4.

Stanovy Společnosti dostává každý člen zdarma.

ČASOPIS SPOLEČNOSTI PŘÁTEL STAROŽITNOSTÍ = ČESKÝCH V PRAZE. =

ROČ. XXXIV. (1926.) POŘÁDAL A. B. ČERNÝ A J. PELIKÁN.

S PODPOROU MINISTERSTVA ŠKOLSTVÍ A NÁR.
OSVĚTY A ČESKÉ AKADEMIE VĚD A UMĚNÍ.

1926.

NÁKLADEM SPOLEČNOSTI PŘÁTEL STAROŽITNOSTÍ ČESKÝCH V PRAZE.
TISKEM ALOISA WIESNERA V PRAZE. — PAPÍR DODALA AKCIOVÁ SPOLEČ-
NOST NÝDECKÉ PAPÍRNY.

O b s a h .

	Strana:
Naše rovy: I. A. B. Černý, čestný člen, jednatel a redaktor (s vyobr.) Napsali Zd. Wirth a Č. Hevera	3
II. Rudolf Kuchynka (s vyobr.). Napsal Zd. Wirth	9
III. August Sedláček. Napsali J. Šebánek, V. Novotný, K. Hostaš a L. Domečka	17
Dr. Fr. Čáda: Pečetidla českých měst a obcí v archivu Národního musea v Praze (se 4 přílohami)	27
Dr. R. Čermák: Socha P. Marie ve Velvarech (s 1 přílohou)	97
K. Emingerová: Škroupův „Dráteník“	101
Dr. F. X. Harlas: Vltavské břehy (s 6 vyobr.)	91
J. Skutil: K římskému nálezu v Jedovnicích r. 1783—1784	104
F. Zuman: Poslední dny kláštera Bezdězského (se 4 vyobr.)	69
Zprávy: Osobní	108
Památkové	109
Literární	110
Ze společnosti přátel starožitnosti českých v Praze	113
Redakční sdělení	118
Rejstřík k roč. XXXIV.	119

NAŠE ROVY.

I. A. B. ČERNÝ,
čestný člen, jednatel a redaktor.

Připadá mi úloha, abych — úvodem k přehlednému vylíčení života a práce zvěčnělého našeho přítele a spolupracovníka — zasadil nadšené staromilství, jehož byl typickým představitelem, do rámce všeobecného našeho kulturního vývoje. Nechci to učiniti rekapitulací všeho, co předcházelo od počátku XIX. století; stačí jen konstatovati, že všechno ochotnické pěstování historie ve spolcích a sdruženích je odkaz romantismu, běžný u všech národů evropských a tím vřelejší u nás, malého národa, jehož národní

probuzení a vzrůst tkví hluboko svými prvky v dějinných tradicích. Zprvu reprezentovala i toto celkovým rázem svým laické hnutí vědecká sdružení pološlechtická, zejména Královská Společnost náuk a historické odbory Národního musea, ale v 2. polovici XIX. století nestačily již svým jednostranným programem a akademickým způsobem jednání upoutati i ty, kteří — sami jsouce laiky ve vědeckých disciplinách — přece toužili pro přímém účastenství na pěstování historie, ne-li jinak, aspoň společným posloucháním přednášek, poutěmi k historickým objektům a podporou historické literatury. Tehdy počínají se tvořiti četné spolky zejména kolem museí na venkově a vzniká i v Praze nové ústředí, Společnost přátele starožitnosti, aby přejala od Umělecké Besedy a jiných spolků péči o popularisaci národní minulosti a ochranu jejich zachovaných dokladů.

V osmdesátých letech děje se to úplně v souhlase s dobovými názory a činnost zejména těchto spolků patří k organizaci duchové kultury národa. Mnoho momentů v tehdejší době a v následujících desítiletích do konce 19. století přispívá k zvýšení zájmu o tento druh nezíšné „národní práce“: česká universita vysílá první generace historiků, kteří vyvolávají svou prací literární a musejnickou odezvu v širokých kruzích laické inteligence, stále četnější pouti do přírody vlivem zvýšeného ruchu turistického, který ještě nemá rázu profesionálního a kterému knižní průvodci dávají ještě obsah romantický, budí zájem pro starožitná města, zříceniny hradů a klášterů, výstavy s retrospektivními sklony přivádějí před oči stále neakutní události a věci, krásná literatura, výtvarné umění i hudba čerpá své látky a formy ze zanícení pro mythické a heroické doby české země a konečně i politika národa, jen povzvolna se obracejí od radikální negace k aktivismu, mocně žíví v širokých vrstvách zájem o slávu bývalých dob, k nimž se na posílení svých požadavků odvolává.

Co vyznačuje především činnost organisovaných staromilců této doby, je všeestrannost jejího programu. V něm vědomě se věnuje stejný zájem pravéku, který láká určitou tajemností svých akvisicí jako umělecké i všeobecné topografii nebo celému obsahu tehdy uměle vytvořeného pojmu kulturní historie a stejně oblibě se těší tehdejší obory sběratelské, numismatika nebo sfragistiká. Všeestrannost programu vtiskuje ráz zejména literárním podnikům, kde právě pestrost obsahu poutá laické přátele historie a láká je, aby se s různým zdarem pokoušeli o vlastní příspěvky. Rozlehly program byl časem i doplňován obory, jimž doba dodala akutnosti; tak v devadesátých letech rostoucí úsilí zachránit starou Prahu před nešetrnou assanací a regulací a překotným stavebním ruchem přineslo obohacení myšlenkové i obsahové a tak skoro ve stejnou dobu samouk-historik J. Herain jako starosta Společnosti a na čas nejvýznamnější mluvčí a literární autorita staromilců dodává této činnosti odlišný ráz.

Naznačená mnohost programu byla ovšem stále více v odporu proti vzrůstající specialisaci ve vědě i ve všem kulturním usilování a literární podniky tohoto druhu pozvolna přestávaly býti tribunou obřů, pro něž vznikaly časopisy, spolky a publikace vlastní. Pra-věká archaeologie, soustavný boj o starou Prahu a celý komplex ochrany památek, vědecký místopis, numismatika — obor za obořem nachází své přísně vědecké pěstitele v Klubu za starou Prahu, v Archaeol. i Numismat. společnosti a neuznává již spolučinnost laického živlu za tak nezbytnou. Výsledek tohoto procesu dostavuje se již před světovou válkou a znamená pozvolné vychládání zájmu pro ochotnické pěstování historie, ale naznačený vývoj není dosud ukončen. Nezbývá, než usilovati o změnu programu.

Zvěčnělý A. B. Černý prožil celý ten proces a jako houževnatý strážce původního programu Společnosti byl hlavním nositelem tradice nadšeného staromilství let osmdesátých až do konce svého života. Byla v tom povahová důslednost, ale i mnoho nostalgie po slavných dobách tohoto hnutí a tyto momenty dovedly oživovati stále, znova a znova, co přirozeným vývojem ztrácelo na dobovosti. Úsilí jeho bylo čestné a nelekalo se práce ani podceňování; budoucnost ukáže, dovedou-li jeho nástupci — snad jinými metodami a na jiném programu — vykonati práci stejně užitečnou.

Zdeněk Wirth.

*

Milé toto jméno zvykli jsme si vídati v každém čísle Časopisu společnosti přátel starožitnosti českých a slýchati, po celou dobu, co Společnost stává; a nadepisujeme-li jím s bolem v duši tuto kyticí vzpomínek, budiž to projevem, byť jen slabým, upřímného díku za horlivou práci a nadšení, které Černý přinášel Společnosti od doby jejího vzniku až do poslední hodiny svého činorodého života.

Antonín Bohuš Černý stál u kolébky Společnosti na ustavující valné schůzi v Praze dne 8. prosince 1888, jíž bylo účastno 39 členů. V roce 1895 byl zvolen jednatelem Společnosti a zůstal jím, vážen vším členstvem pro svůj ryzí charakter, až do svého skonu. Svou bodrou srdečností vnášel do schůzí Společnosti ať výročních nebo výborových teplo přátelské pospolitosti.

Se všemi členy byl v přátelském poměru a stal se tak tmelem mezi vynikajícími odborníky a prostými nadšenci pro myšlenku spolku. Bývala mu svátkem doba, kdy připravovala se Společnost jmenovati zvláště zasloužilé pracovníky čestnými členy, a nebylo ani jinak možno, že Společnost, která v něm zřela už po dobu lidského věku zářivý vzor horlivého, nezjištěného svého činovníka, zvolila i Černého ve výroční valné schůzi dne 18. února 1919 čestným členem.

Byl krví i možkem Společnosti, udržoval její život v dobách kritických, dával jí ducha a to ve všech složkách, ať šlo o hospodářskou její základnu nebo ideové snahy; věnoval jí čas i práci, zkrátka konal vše k dobru jejímu, plně nejen povinnosti jednatele, nýbrž přičňoval se všude, a kde s jiné strany podpora selhávala, bral na svá bedra dobrovolně a ochotně nové břímě a zastával funkce, o které se zpravidla dělí několik činovníků. Chápal se sám, bez pobídky kterékoli práce, sloužila-li zdaru a rozkvětu Společnosti, která mu byla tolík k srdci přirostla.

O mrtvých jen dobré? Má-li být tato vzpomínka listem do kroniky Společnosti, dlužno dodati, že milý nás Černý nebyl beránkem za všech okolností trpělivým a nebylo by se to ani srovnávalo s jeho temperamentem a energií, s níž hleděl prosaditi, co uznával za dobré pro společnou věc. Slíbil-li mu kdo v posledních letech, kdy sám redigoval Časopis Společnosti, příspěvek a nedostál slovu, nebo nezachoval slibennou lhůtu, měl s Černým šarvátku jistou, a byť nám dnes slza smutku kalila zrak, vidíme v duchu, jak přával si, aby všichni dostáli danému slovu. Často bylo nám ve výborové schůzi krotiti jeho posvátný hněv, ale opět by to nebyl býval on, kdyby byl na kohokoli zanevřel. Šlehl břitký přátelský vtip; spravedlnosti učiněno zadost a obloha míru sklenula se nad družinou.

Poválečná doba nebyla klidné duševní práci valně přízniva, a tak stihly i redakci Časopisu Společnosti nečekané nesnáze. Zrozením státu našeho nastaly přesuny v dělbě práce, dosavadní činovníky Společnosti uchvatil vír veřejného života a zavál je — což Společnosti ke cti slouží — na širší pracovní basi zájmu celostátního. Černý marně hledá redaktora pro Časopis, ale považuje za věc své cti, aby nenastala porucha ve vycházení Časopisu, který byl založen v roce 1893. Tu Černý — muž činu — jest na svém místě: sbírá články a uvazuje se definitivně v redakci sám, a že s úspěchem dostál úloze dobrovolně přijaté, dokazují ročníky 1920 až 1926; do své smrti trámal žezlo vlády v redakci na prospěch Časopisu a k radosti nás všech, byť bychom na úhledné obálce pod titulem čtli jen skromné: „pořádal A. B. Černý“.

Hbité svoje pero propůjčoval rád Časopisu, když byl veden citem přátelství, a kde mohlo promluvit srdce. Jeho pozdrav k sedmdesátým narozeninám Dra Hostaše (1294) byl stejně vřelý jako rozmarý. Nekrology 1909 Václavu Schmidtovi, 1912 profesoru Branišovi a 1913 Vojtěchu Královi z Dobré Vody vyznívaly tklivě, neboť v osobnostech těchto ztrácel Černý také své přátele. V Časopise jsou také některé jeho články a studie roztroušeny: v roč. X. (1902) studie o Karlově kamenném mostě v Praze v r. 1716, která vyšla též ve zvl. otisku, v roč. XIX. (1911) O křížku královny Dagmary a j.

Jeho zprávy jednatelské v Časopise jsou historií Společnosti a pro přítele starožitnosti jest četba jich nad mřru poutavá.

Koncipoval obrněný protest Společnosti z 10. června 1896 k městské radě pražské proti znešvařování pohledů. Jindy (1897) ve spise taktéž městské radě svědčícím trpce vyčítá, že staré památky ze zádušní komory při kostele sv. Štěpána v Praze byly rozkrámařeny. V Časopise (IV/1, 1896) vyjadřuje se po svém způsobu jasně a důrazně, aby nebyl nikdo na pochybách, co a koho míní: „Trváme na tom, že naše památky náležejí jen našemu národu a nikomu jinému“ a (IV/2) důklivě volá po komisi na ochranu památek a rozhořeně píše o činžovním domě vystaveném v Jelením příkopě, neboť dům ten ruší význačný pohled na Hradčany z Chotkových sadů; staví na pranýř bludy činitelů veřejných, kteří chtěli Dienzenhoferův kostel ba i Mostecké věže pro pohodlí komunikace zbořiti; r. 1918 brojí proti zložadu, že se naše památky vyvážejí do ciziny. V ročníku XXX. (1922) píše Černý: Z třiceti let našeho Časopisu. Této statí nemohl být nikdo schopnějším autorem nad Černého, neboť znal dopodrobna všechny fáse, jimiž Časopis procházel.

Jak horlivým Společnosti jednatelem, tak byl i na schůzích bdělým domácím pánum a na výletech starostlivým vůdcem a pořadatelem. Na podnicích spolkových vyžadoval disciplinu. Na pozvánkách bývala doložka: Jest povinností účastníků dostavit se do přednášky včas a pod. Do schůzí výborových i do valných hromad přinášival bohatý materiál pečlivě předem promyšlený a formou i obsahem urovnáný; svým temperamentem i novostí námětů působil, že průběh schůzí býval vždycky živý a pro všecky účastníky zajímavý a poutavý.

Na pozvánkách korporací s tendencemi kulturními čítáme doložku, že hosté jsou vítáni. Od těch lísily se valně pozvánky do valných schůzí Společnosti př. st. č. poznámkou, že dámy přístupu nemají, nejsou-li samy členy Společnosti. Mělo to svůj význam. Jednatel tím žárlivě střežil a uhájil ryzost společného zájmu pro věc spolku nerušeného živly lhostejnými.

Od roku 1894 byly pořádány kočovní schůze; později nesly jméno pouhých výletů, poučných to vycházek po památných místech naší vlasti, na nichž prohlubovala se znalost starožitnosti a uměleckých památek a navazovaly nové styky. Výlety takové trvaly až do let, kdy vzniklo v Praze několik spolků, jichž výhradním účelem jsou podobné vycházky po Praze i po venkově. Jako vyklaďače získával Černý uznané znalce starožitnosti a památek. S jakou láskou se všech podniků Společnosti ujímal, vidíme z pozvánek a programů výletů. Typograficky půvabně upraveny a případnými obrázky doplněny jsou dnes ozdobou sešitů Časopisu, jimž byly přiloženy.

V době rozmachu Společnosti, když počala budit zájem širší veřejnosti nově založeným tehdy Časopisem, zarazil V. Král

z Dobré Vody v r. 1894 heraldický odbor, jehož jednatelem Černý se stal. V r. 1913 byl generálním jednatelem druhého sjezdu na ochranu památek.

Antonín Bohouš Černý narodil se dne 21. května 1868 v Novém Kníně, kde také vychodil obecnou školu. Když byl absolvoval čtvrtou třídu gymnasia v Praze ve Spálené ulici, vstoupil do praxe u knihkupectví Alexandra Storcha syna; knihkupeckým účetním byl v Antikvariátě ve Vodičkově ulici, u Dra Bačkovského, u Ottů, u Wiesnerů. V červenci 1907 otevřel vlastní závod v Praze, v Karlově ulici č. 6 a po sedmi letech usídlil se v téže ulici, v paláci Colloreda-Mansfelda v č. 2, odkud je nejmalebnější snad pohled na Hradčany skrze staroměstskou Mosteckou věž. Je to příznačné jeho cítění, že zájem obchodní kráčel u něho souběžně s vyvinutou láskou k historické Praze.

Černý jako nakladatel, knihkupec a antikvář byl víc než pouhým obchodníkem. Bylo mu samozřejmým zvyšovat úroveň stavu: vydával jen díla hodnotná, braku ani na skladě nestrplěl, obchodem ve školních knihách se nerozptyloval; za to plnou péčí věnoval knihám pro mládež, vycítiv, že obor ten je zanedbáván a nestojí na výši doby, kdy se pro tělesný vývoj dítěte činí více. Jeho sklon ke starožitnostem, smysl pro krásy Prahy a její historii udával směrnici jeho snahám a podporou jich byly mu osobní známosti a styky s autory.

Hned na počátku své nakladatelské činnosti (1909) vydal Branišovy Obrazy z dějin jihočeského umění, získav autora přednášek v letech 1905 a 1906 ve Společnosti konaných; později také od Braniše Osídlení Doudlebska (1911) a Staročeské hrady (1909); v roce 1919 Václava Vojtíška Z minulosti naší Prahy, dílo pro dějiny města vysoce významné, pak Bílou Horu (první vydání 1911, druhé 1921) Vojtíškovu Staroměstskou radnici (1923) a téhož autora Hradčany (1922), od J. M. Bartoše Ze Žižkových mladých let (1922) a V. Chaloupeckého O Řípu (1919) a Zd. Wirth: Klášter a poutní kostel na Bílé Hoře (1921).

Když zakládal vlastní závod, střízlivě mluvil o budoucnosti a vážně pojímal své povolání. Namanul jsem se k jeho rozhovoru s prof. Branišem a seznal jeho snahu jako nakladatele účastnit se na tvorbě knihy a poslat do světa jen dílo dobré, jak obsahem tak i bezvadnou úpravou.

Muž jaré myсли, přiléhavě se vyjadřoval o svých starostech i drobných nezdarech a vtipem kvitoval projevy uznalosti svých přátel. Politikou se nezabýval, ale byl národovcem ryzího zrna, nesmlouvavým, neochvějným, hájícím vždy ryzost jazyka českého.

Se žalem v srdci doprovodili jsme dobrého přítele Černého dne 17. února 1926 ke hrobu na hřbitově olšanském.

Čeněk Hevera.

II. RUDOLF KUCHYNKA.

Zjev, že pěstování dějepisu českého umění až do nedávna bylo vyhrazeno nadšeným autodidaktům, souvisel nejen s poměrným mládím této vědy, ale také — a to v míře značně větší — s nedostatečností výchovy v tomto oboru na universitě a s naprostou beznadějnou vyhlídky na hmotné zaopatření při jejím výhradném pěstování. Tato převaha samouků propůjčuje našim institucím odborným a literatuře umělecko-historické určitý ráz,

který se jeví jak ve zpracovaných látkách, tak v metodě práce a v jejím výsledku vědeckém. V první řadě chyběla tu celková organisace práce: mimo Soupis památek nebylo badání soustředěno a soustavně vedeno a každému pracovníku bylo ponecháno na vůli, aby si vybíral z nejrůznějších oblastí dějepisu českého umění, často jen náhodně, své úkoly. S tím souvisí žádná nebo jen nepatrná specialisace, ve vyspělých literaturách vědeckých jinak samozřejmá, v české odborné literatuře; každý pracovník pokouší se v řešení otázek a problemů vzájemně nejodlehlejších a všeestrannost tohoto druhu bývala pokládána druhdy za důkaz velikého nadání a rozpětí ducha, ačkoliv nepřinášela při tomto způsobu práce dosti vědeckého užitku. Ještě nápadněji jeví se vliv převahy samouků mezi dějepisci českého umění v metodě. Nedostatek methodického školení před zahájením vlastní literární práce způsobuje velmi pozvolné vyzrávání názoru a dlouhé kolísání ve způsobu zpracování i velmi jednoduchých otázek; pestrost užitých metod není tu svědectvím bohatě rozvíté práce, ale spíše určité nekázně a zbytečně vynaložené námahy na osvojení methodické abecedy. U pracovníků-samouků, jimž nedostalo se v čas odborného vyškolení, obětovalo se takto nejlepší životní období pracnému pronikání k podstatě vědecké práce, takže celá další činnost ustrnuje — ne sice v rozsahu, ale ve vědecké kvalitě — na úrovni školeného začátečníka. Tímto rázem celé práce umělecko-historické u nás vysvětluje se naprostý nedostatek skutečných odborníků a znalců pro zvláštní obory, v cizích literaturách skvěle zastoupené ku př. pro grafiku, pro umělecký průmysl, pro drobnou plastiku atd., vysvětluje se jednostranný obsah našich časopisů a publikací z oboru dějin umění a také vědecký výsledek většiny prací v nich uložených, který málokdy jde za popis objektu, jeho nejvšechnější stylovou analýsu a časové určení.

Tuto charakteristiku bylo třeba zde předeslati, abychom porozuměli prostředí, v němž vyrostl a pracoval Rudolf Kuchynka a ocenili práci jím vykonanou. I on je typ autodidakta, který dostává touhu po vědecké práci již v jinošství, ale pro nedostatek školení teprve v mužném věku, vlastní prací a píli, zařaduje se mezi odborníky s nejčestnějšími výsledky.

Kuchynka¹⁾ jako většina samouků podléhá již na gymnasiu svědunému půvabu, který má suggestivně učitelem tradovaná historie; z opisu celých partií dějepisných knih, pořizovaných tehdy kaligrafickým těsnopisem a zachovaných v pozůstatlosti,

¹⁾ Narodil se 13. ledna 1869 v Albrechtci u Sušice, studoval na gymnasiu v Písku a na českoslov. obchodní akademii v Praze, kde absolvoval 1886 a věnoval se úřednické dráze. Většinu své služební doby — mimo 3 roky u Lipské pojišťovny — ztrávil od r. 1894 u obce vinohradské, kde byl na konec — po sloučení Král. Vinohrad s obcí pražskou — ředitelem magistrátním. Zemřel po dlouhé nemoci 27. června 1925 v Praze, pochřben 1. července na Olšanském hřbitově č. IV. Společnost sběratelů a přátel umění uctila jej memoriálem 13. října 1925. Nekrology uveřejnily denní listy 28. června a Památky archaeologické (Zd. Wirth v roč. XXXIV. [1925], 584).

vane touha studentova míti jako stálého přítele a povzbuzovatele aspoň úryvky z knih, na ten čas jinak nedostupných. Určitý směr tohoto zanícení pro historii dává záhy Jos. Braniš, tehdy profesor gymnasia českobudějovického, který přicházívá do Albrechtce na prázdniny a pozoruje studentovu zálibu uvádí jej prakticky k poznávání památek v okolí, zejména církevních. Styk s Branišem projevil se záhy v samostatné práci Kuchynkové, který jako dvacetiletý mladík poprvé referuje v místním časopise o ohrožených barokních obrazech v Petrovicích a na to (v letech 1890–1894) vyhovuje vyzvání Lehnerovu, který dává stránky svého Methoda k dispozici všem ochotným spolupracovníkům, aby tak obdržel soupis románských staveb v zemích českých, zjišťuje a popisuje kostely a kaple v dekanátech prácheňském a volyňském a sám je také kreslí. V té době je ovšem úplně ve vleku ideologie Lehnerovy a jeho předchůdců, ale ovládá již dobře terminologii středověkého stavitelství a projevuje vytrvalost, později pro něho tak přiznačnou, ve vyhledávání a inventování památek. Tato první práce, při níž jako většina tehdejších adeptů vědy umělecko-historické všímá si architektury, zůstala na dlouho osamocena a v Kuchynkově literární činnosti nastává pak dlouhá mezera do r. 1908, s malou přerývkou v r. 1905. Srovnáme-li však články v Methodu a pozdější novou činnost v Českém Světě a v časopise Společnosti, vysvětlíme si dosti pravděpodobně, co bylo příčinou dlouhého odmlčení, jež na Kuchynkovu svědomitost a autokritiku vrhá nejpříznivější světlo. Usadiv se na trvalo v Praze Kuchynka poznal jistě záhy, že mu schází odborná znalost a zkušenosť a také osobní zájem odvedl jej od architektury k malířství. Snad tu významnou úlohu mělo i zklamání, když mu nebylo v r. 1897 přes intervenci jeho příznivce Braniše svěřeno provedení soupisu památek v jeho rodném kraji, v polit. okrese sušickém. Ať byly však příčiny jakékoli, na práci Kuchynkovu mělo odmlčení blahodárný vliv, neboť pozdější jeho články a obsah jeho krásné knihovny ukazují, že hleděl se v odborné literatuře orientovati co nejlépe, že úsilovně učil se na originálech ve všech pražských sbírkách veřejných i soukromých, že zajížděl i na venkov a do ciziny a že nashromáždil během této 14leté přípravné doby slušný materiál výpisků a zápisů. Pokud se týče methodického samoškolení, byl jeho vývoj v této době ukončen a Kuchynka ovládal již dobře hlavní zásady formální a barevné analysy, jak se vyvinula ve světové vědě do konce XIX. století; přes tuto mez později se vědomě nepouštěl nikdy, ponechávaje jiným luštění složitých problemů všeobecného dějepisu umění nebo zařadění českého umění do jeho rámce. Již v této době uzrála také Kuchynkova specialisace na studium českého malířského umění v renaissance, baroku a 1. polovici XIX. století a uzrál i daleký cíl, který si vytkl, slovník českých umělců, především sochařů, malířů a grafiků.

V období 1908–1922 spadá pak Kuchynkova bohatá sběratelská, literární, musejná a výstavní činnost, která mu zajistila

dobré jméno a vděčnou pamět v české historiografii. Všechny její složky jsou vzájemně vyrovnané, poněvadž mají jediný účel, veřejně sice nedoznávaný, ale v jeho pracovně stále zřejmý, shora zmíněný úplný soupis díla českých umělců, jemuž se podřizuje často i touha uplatnit se i v jiném oboru nebo časovém úseku.

Kuchynka podniká především plánovitou revisi všeho, co je v literatuře jen poněkud nejasné a očistuje tak krok za krokem, trpělivě a kriticky, oeuvre českých malířů ode všech omyleů a lehkomyslných attribucí; činí to neustálým srovnáváním pověřených, signovaných a datovaných děl, koná neúnavně cesty k tomu účelu a poznávaje nezbytnost srovnávacího materiálu, který v oboru jím zvoleném takřka neexistoval, vycvičí se na dokonalého fotografa. Putuje za určitými pracemi, aby sám sobě ověřil pochybnosti z četby vzniklé, všímá si všeho materiálu v okolí a inventuje jej obratně pro svůj slovník. Soukromě prochází zejména galerie veřejné i soukromé, v Praze i na venkově, pořizuje si jich katalogy a některé i zpracovává pro tisk (tak grafiku v Nár. museu, galerii strahovskou, obrazárnu faráře Řivnáče, arcibiskupů pražských a na zámku Hluboké). Tak vznikají sta a tisíce drobných doplňků a oprav nejenom všech svazků Soupisu památek dosud vydaných, ale i celé literatury topografické. Vliv takto získaného nového materiálu je pozorovati zejména v jeho referátech o publikacích o českém umění a v občasných abecedních příspěvcích k slovníku českých umělců v tomto časopise uveřejňovaných. Jako veliký zisk z jeho cest za českými obrazy je také třeba vytknouti několik skutečných objevů neznámých obrazů ve veřejném i soukromém majetku, zejména Madonny ze XIV. století v Košátkách, Sprangerova epitafu v hrobce na olšanském hřbitově a portraitu Kupeckého v zámečku záběhlickém.

Mimo plánovitý sběr doplňků a oprav k biografii a dílu všech umělců a to i nejmenšího významu a řemeslného charakteru, podnikal Kuchynka i soustavné práce pro dokonalé poznání individualit, zejména z barokního období. Jednak podal několik zpracování v Památkách archeol. (Hager, Kovář, Molitor, Palko), které mohou činiti nárok na úplnost, v dnešních poměrech zatím vůbec možnou, jednak byl duší a vlastním autorem, s příslušnou skromností za oponou skrytým, několika souborných výstav, pořádaných péci Krasoumné Jednoty pro Čechy a Kroužku přátel umění malířského, později Společnosti sběratelů a přátel umění, po případě i jiných korporací, které nám ukázaly, někdy vůbec poprvé, význam malířů Barvitia, Brandla, Kupeckého, Navrátila, Piepenhagena, Reinera a Škréty. Jeho zkušenosť a znalost díla těchto umělců umožnila nejen počáteční evidenci pořadatelů, ale byla i popudem k úsilovnému pídění po pracích na ten čas zmizelých, jež mělo v mnoha případech překvapující výsledek. Kuchynka sestavoval katalogy všech těchto výstav, jež jsou velmi přesné, zejména když později překonal různé námitky spolupořadatelů proti nutnému vědeckému aparátu.

Takovýmto stálým sběrem a zvyšováním cílů i požadavků na vlastní práci (uchyluje se i k badání archivnímu, z něhož vyšla práce o pražském malířském pořádku) dochází Kuchynka k dostí úplnému korpusu zejména barokního malířství v Čechách, takže možno říci, že mimo Herainův lístkový katalog o životě českých umělců, čerpaný z archivalií a mimo literární pabérky Mádlovy a Jiříkovy jest jeho životní práce na ten čas nejbohatší seznam naší malířské produkce od XVI. do pol. XIX. století. Ještě před ztrátou zraku v r. 1923 zpracoval Kuchynka XVI. až XVIII. století českého malířství pro Dějepis umění v Čechách, vydávaný Mánesem, takže jeho podíl na této společné práci generace, k níž i on naležel, je zabezpečen.

Připravované oslavy stoletého výročí narozenin Jos. Mánesa přivedly Kuchynku k tomu, že počal se intensivně obírat dílem Mánesovým. Pro Štencovo souborné jeho vydání uvolil se v r. 1919 sestaviti kriticky katalog asi o 5000 číslech, vesměs reprodukovaných, jenž však bohužel zůstal v lístkovém materiálu, bez definitivní redakce a formy. Jak by byl býval bohatý a spolehlivý, ukazuje jedna jeho partie, zpracovaná ve formě knižní (Mánesovy prapory), dále katalog jubilejných výstav Mánesových v r. 1920, který je celý K. dílem a několik článků o Mánesových vztazích k Náprstkovu, k starému umění, o jeho podílu na restauraci kaple sv. Kříže v Praze a výzdobě pamětní knihy karlínské, napsaných pro Štencovo Umění. Že se katalog Mánesova díla neuskutečnil, znamená největší ztrátu pro naši literaturu, větší než zmaření Kuchynkova slovníku umělců, poněvadž šlo o základní kámen k dalšímu studiu o velikém národním umělcí a o první publikaci toho druhu v české literatuře vyhovující všem požadavkům dnešní doby, na taková díla kladeným.

V posledních letech života postaven byl Kuchynka shodou okolností před zodpovědný úkol, organizovati soukromou galerii továrníka Jindřicha Waldesa, která vznikla za světové války z nepatrných počátků a z vůle majitelovy jako program obdržela přehled umělecké tvorby v Čechách bez ohledu k omezení časovému. Kuchynka stal se jejím správcem v r. 1915 a osvědčil zde — vedle svojí přesnosti a znalosti, jejíž dokladem je rukopisný inventář a lístkový katalog galerie, obsahující přes 6000 čísel, z toho 1879 obrazů, něco plastik a 4254 grafiky — značný talent organizační a akvisiterský zaokrouhliv sbírku, která jeví jako každá soukromá sbírka i vliv osobních zálib majitelových, v několika letech na dokumentární přehled vývoje českého malířství XIX. století, v němž nechybí také ojedinělé dokumenty dob předešlých od konce XIV. století a doby nejnovější. Jeho vlivem byla také založena při galerii odborná knihovna a kabinet kreseb a rytin a za jeho účastenství byl také projektován arch. Dr. Zdeňkem Pštrossem nový sál galerie a bibliotheky.

Pozůstalost K., získaná ochotou a vzácným porozuměním jeho choti pro její význam vesměs veřejnými institucemi, ukazuje

rozsah jeho životní práce a rationální způsob, jakým byla vedena. Materiál ke Slovníku českých umělců, v němž je i zhruba zpracovaný materiál pro katalog Mánesova díla, obsahuje na 11000 lístků, přehled českých sběratelů a soukromých i veřejných sbírek na 800 lístků, umělecký místopis český na 2000 lístků; tyto tři skupiny převzala Archaeologická komise při České akademii, kde bude pečováno o postupné publikování materiálu v Památkách archaeologických. Negativy i otisky jich, vesměs K. práce od r. 1898, celkem 2300 čísel, postupeny Státnímu pam. archivu, serie foliových snímků fresek Reinerových věnovaná Karáškově galerii v Tyršově domě. Ke knihovně Waldešovy galerie přičleněna odborná knihovna Kuchynkova o více než 2000 svazcích, čímž stala se galerijní knihovna soběstačnou příruční knihovnou pro studium dějin českého malířství. V této galerii uložena i všechna korespondence, poznámky a účty týkající se uměleckých akvizicí pro ni. Soukromá korespondence, zápisky, kresby a biografický materiál K. uložen ve sbírce korespondencí Národního muzea, korespondence konservátorská v registratuře ministerstva školství a národ. osvěty.

Nemohu zakončiti přehled životní práce Kuchynkovy, aniž jsem se zmínil o jeho vyrovnané, harmonické osobnosti. Byl přes svoje formální bezvěrectví lidsky vzorný křesťan, pracovitý do úmoru, přesný a spolehlivý, skromný, ale nepodlézavý; jeho přátelství mělo vysokou cenu a věrnost jeho slova a slibu byla ještě z patriarchálních dob. Veřejné funkce a čestné úkoly (byl konzervátorem ministerstva školství a národní osvěty od r. 1918, pro okresy Slaný, Kladno a Kralupy, místním jednatelem Archaeologické komise od r. 1916, předsedícím od 1919 a zapisovatelem Společnosti od r. 1912) pojímal vážně a nezištně je vykonával. Ale nad vším zářila jeho láska, ba zanícení pro úkol, který si vytkl. Dovedl pro obor, jemuž věnoval nejlepší síly, snášeti i křivdy a zrak jeho takřka doslovňě shasl nad lístky Mánesova katalogu.

LITERÁRNÍ ČINNOST KUCHYNKOVA.¹⁾

1889. Zpráva o obrazech v kostele v Petrovicích u Sušice. (Zmínka v dopise Společnosti o této zprávě, zaslané redakci „Posla ze Sušice“, kde však není otištěna.)

1890. Kostely dekanátu práchenského a volyňského. Napsal a na-kreslil R. K. 1. Kostel sv. Václava v Bukovníce. 2. Kostel sv. Petra a Pavla v Buděticích. 3. Albrechtec (Method XVI., 109, 125, 136—138, s 3 kresb.).

1892. Kostely atd. 4. Kostel sv. Mauricia v Mouřenci. 5. Románská rotunda v Zborově u Plánice. 6. Kostel sv. Klimenta na Práchni. 7. Kostel, sv. Trojice v Zamlekově (Method XVIII., 85—6, 97—8, 111—12, 120 se 4 kresb.).

1893. Kostely atd. 8. Kaple sv. Jana a Pavla v Dobrši. 9. Kostel P. Marie v Dobrši. 10. Kostel sv. Jana Křt. v Češticích. 11. Kostel sv. Petra

¹⁾ Za pomoc při sestavení tohoto přehledu děkuji pí Marii Kuchynkové, prof. Jos. Pelikánovi v Praze a řediteli obec. úřadu Kajetánu Turkovi v Sušici.

- a Pavla v Malém Ždikově. 12. Kostel sv. Filipa a Jakuba v Hejně. 13. Kostel sv. Bartoloměje v Kvásňovicích. 14. Kostel sv. Petra a Pavla ve Volenovicích. 15. Kostel sv. Mikuláše v Lazištích. (Method XIX., 25—7, 85—8, 133—6, se 7 kresb.) — Brandlový obrazy v Petrovicích (Šumavan, 222).
 1894. Kostely atd. 16. Kostel sv. Jana Křt. ve Svojšicích. 17. Hřbit. kostel sv. Bartoloměje ve Vimberce. (Method XX., 40—41, 56, s 3 kresb.)
 1905. Pražské obrazárny. I. Obr. Spol. vlast. přátele umění v Praze. II. Obr. rytíře Gustava Hoška z Mühlheimu. III. Obr. hraběte E. Nostitze. (Český Svět I., 201—10, 237—40, 279—84, s 27 ill.)
 1908. Chlumčany, Dobříš, Čer. Kostelec, dopl. k Soupisu památek sv. XXIV. (Čas. SPSČ XVI., 21, s ill.) — Sousoší sv. Františka Borg. na Karlově mostě v Praze. (Ibidem XVI., 167, s ill.)
 1909. Seznam děl výstavy Jos. Navrátila. S úvodem Dr. P. Tomana. Str. 38, tab. 8. — Sbírka české grafiky v Museu král. čes. (Čas. SPSČ XVII., 127—8.) — Kostel v Albrechtci, dopl. k Soupisu památek sv. XII. (Ibidem XVII., 178—9.)
 1910. Seznam výstavy děl Karla Škréty. S úvodem P. Bergnera. Str. 22, tab. 4. — Zprávy o umělcích v archivu jindřichohradeckém z let 1666—1722. (Čas. SPSČ XVIII., 24—7.) — Umělecké drobnůstky na Mníšku. (Český Svět 1910, II. sv., s 8 vlast. fot.)
 1911. Katalog výstavy děl Petra Jana Brandla. S úvodem K. B. Mádla. Str. 16. (Praha 1911.) — Výstava prací malíře P. Brandla. (Čas. SPSČ XIX., 177—8.) — Vlastní podobizna P. Brandla. (Čes. Svět 1911, II. sv., s 2 fot.) — Nastěnné malby Jos. Navrátila v Liběchově. (Ibidem, s 3 fot.) — Referaty: o Výboru obrazů K. Škréty od A. Dolenského a Nachrichten über Künstler od P. Bergnera. (Čas. SPSČ XIX., 174, 175) a Výstavě Brandlově. (Věst. Klubu za Starou Prahu II., 55.)
 1912. Brandlův obraz proroka Eliáše. (Čas. SPSČ XX., 29—32, s ill. a tab.) — Nástropní malba v domě čp. 436/I. v Praze (ibidem 81, s tab.). — Schöpfova kresba pro malbu v českobudějovické radnici (ibidem 134—7, s tab.). — Dům čp. 480/I. v Praze (ibidem 178—81, s ill.). — Příspěvky pro slovník českých umělců I. (ibidem 69—74, 139—141).
 1912—1913. Umělecké poklady Čech I. (Praha, J. Štenc. Red. Zd. Wirth): 1.) J. Heintz, Svatá rodina se světicemi (4, tab. 7.). 2.) M. L. L. Willmann, Umučení sv. Bartoloměje (4—5, tab. 8.). 3.) Ant. van Dyck, Podobizna vrch. štolby M. de St. Antoine (10—11, tab. 17.). 4. V. V. Reiner a Fr. X. Balko, Nástropní malby v prelatuře bývalého kláštera ve Zbraslaví (20—21, tab. 28—29.). 5.) P. J. Brandl, Smrt sv. Vintíře (27, tab. 39.). 6.) B. Spranger, Epitaf knihtiskáře M. Peterle z Annaberku (30—31, tab. 45.)
 7. K. D. Assam, Fresko v opatském sále kláštera v Břevnově (se Zd. Wirthem, 61—62, tab. 97—8.). 8.) Náhrobek E. D. Kriegera v St. Boleslavu od Jos. Malinského (62—3, tab. 99.). 9.) Zámek v Bečvárech (se Zd. Wirthem, 66—67, tab. 107—9.).
 1913. Katalog výstavy děl Jana Kupeckého a V. V. Reinera. S úvodem K. B. Mádla. Str. 66, 2, tab. 6. — Francesco Solimena (Zlatá Praha 00, 00). — Výstava děl J. Kupeckého (Týden světem I., 57—60, s 5 obr.). — Výstava V. V. Reiner (ibidem 85—8, se 4 obr.).
 1913—1915. Umělecké poklady Čech II. (Praha, J. Štenc. Red. Zd. Wirth): 1.) R. Savery, Okolí Karlova mostu v Praze (10—11, tab. 137.). 2.) H. von Aachen, Ukrížovaný (26—7, tab. 167.). 3. Nástropní malba v paláci schwarzenberském v Praze (31—32, tab. 176.). 4.) V. V. Reiner, Freska v kostele sv. Kateřiny v Praze (32—3, tab. 178—9.).
 1914. Příspěvky pro slovník českých umělců II. (Čas. SPSČ XXII. 23—26.). — Malby ve farní budově u sv. Vojtěcha v Praze (ibidem 62—6, 97—100, s obr. a 4 tab.). — Doplňky k Soupisu památek (ibidem 111—13). — Al. G. Schulz, Okolí starom. mostecké věže 1834. (Věstník Klubu za Starou Prahu IV., 59, s obr.). — Reinerovy fresky (Týden světem I., 190—4, s 8 fot.).
 Referaty: P. Bergner, Katalog obrazárny; Th. v. Frimmel, Lexikon der Wiener Gemäldesammlungen; D. Maul, Michael Willmann; Katalog

der kgl. Gemäldegalerie Schleisheim; Jahrhundertausstellung deutscher Kunst 1650—1800 (Pam. arch. XXVI., 77—9, 241—2.). — Výstava miniatur a drobných podobizen; Aukce obrazů v Rudolfině. (Věst. Klubu za St. Prahu IV., obálka č. 2—3, str. 2.)

1915. Manual pražského pořádku malířského 1600—1656 (Pam. arch. XXVII., 24—46.). — Podobizny ve veliké aule pražského Karolina (ibidem 112—17.). — Dvě kresby Jiljí Sadelera (ibidem 149—54, se 4 obr.). — Příspěvky pro slovník českých umělců III. (Čas. SPSČ XXIII., 32—4, 72—5.). — Tři kresby Jana Adama Schöpfia (Čas. SPSČ XXIII., 34—5, s 3 tab.). — Referáty: Flor. Zapletal, Světový malíř-Hanák; Fr. Back, Verz. der Gemälde des hess. Landesmuseums Darmstadt (Pam. arch. XXVII., 192.). — K. Herain, České malířství 1576—1743 (Čas. SPSČ XXIII., 76—8.).

1916. Katalog výstavy „Praha 1750—1850, památky literární umělecké a občanské.“ (Výtvarné umění, str. 105—136. S úvody V. V. Štecha a F. A. Borovského.) — Účetní kniha starom. pořádku malířského 1699—1781. (Pam. arch. XXVIII., 25—29, 77—88, s obr.). — Ludv. Kohl jako zobrazovatel chrámu sv. Vítá v Praze (ibidem 207—13, se 4 obr., srov. předn. v Kruhu 28./10. 1916).

1917. Výstava pohledů na český kraj. (1800—1870.) Katalog s úvodem F. X. Jiříka, spolupracovník A. Dolenský. Str. 23. — Aug. Piepenhagen. Úvod a katalog výstavy P. v galerii Rubšově. — Kdo maloval obraz na hlav. oltáři chrámu sv. Havla v Praze? (Pam. arch. XXIX., 40—43, s tab.). — Palkovy fresky v Čechách I. (ibidem 129—132, 165—76, s 6 obr. a 7 tab.). Srov. předn. v Archaeol. Sboru Musea král. čes. 18./12. 1915). — Nově poznané obrazy P. Brandla (ibidem 233—42, se 3 obr. a 2 tab.) — Hiebelova kresba (ibidem 268, s obr.). — Doplňky k Soupisu památek sv. XXI. (Čas. SPSČ XXV., 24—6, se 4 obr., 1 tab) — Bývalá obrazárna faráře Ign. Řivnáče (Zl. Praha XXXIV., 214—15, 226, s 2 obr. Srov. předn. v Kruhu 7./12. 1916). — Referát: Th. v. Frimmel, Studien und Skizzen zur Gemäldekunde (Pam. arch. XXIX., 306—7).

1918. Molitorovy fresky v Čechách. (Pam. arch. XXX., 85—92, se 4 obr. a 4 tab.) — Kresby v knihovně strahovského kláštera (ibidem 111—7, s 6 obr.). — Votická Madonna (ibidem 146). — Referáty: Obrazárna města Plzně; J. Kachnik, Oelgemälde und Friesen in der Maria-Schneekirche zu Olmütz; Fr. Knapp, Katalog des kunstgesch. Museums der Universität Würzburg; R. E. v. Schieckh, Ed. von Engerth (Pam. arch. XXX., 145—6, 148).

1919. Fahrenschonovy výpisy z knih a listin staroměst. pořádku malířského (Pam. arch. XXXI., 14—24. Srov. předn. v Kruhu 13./3. 1919). — České obrazy tabulové ve Waldesově obrazárni (ibidem 61—5, s 10 obr.). — Nově poznaný obraz J. Kupeckého v Záběhlicích u Prahy (ibidem 99—100, s obr.). — Nástropní malby ve švarcemb. paláci v Praze (ibidem 157—8, s 2 tab.). — Palkovy fresky v Čechách II. (ibidem 158—9.). — O stycích Jos. Mánesa s Ferd. Náprstkem (Umění I., 163—8). — Rembrandtovy kresby v bývalé sbírce hraběte Kolovrata (Zl. Praha XXXVI., 10, 29—30, 45—47, s 3 obr.). — Příspěvky pro slovník českých umělců IV. (Čas. SPSČ XXVII., 51—4.) — Hellichovy kresby musejních památek (S. J. Hofmanem. Zp. Waldesova musea knofliků IV., 63—70, s tab.). — Referát: Rich. Foerster, Joh. Chr. Handkes Selbstbiographie (Pam. arch. XXXI., 171).

1919—1923. České umění malířské. (Plzeň, J. Beniško.) Texty k tabulkám: M. Aleš, Píseň na Tursku; V. Barvitius, Slavnost ve Hvězdě; Týž, Čtvrtek v Král. Oboře; P. Brandl, Podobizna; Jar. Čermák, Únos Černohorky; Norb. Grund, V parku; Týž, Cikáni při ohnisku; A. Chittussi, Údolí Doubravky; Ad. Kosárek, Česká krajina; Q. Manes, Čínský císař skládá chvalozpěv na čaj; Jul. Mařák, Na pokraji lesa; Jos. Navrátil, Překvapená; K. Purkyně, Zátiší s pávem; V. V. Reiner, Jízdecká bitva s Turky; K. Škréta, Podobizna Ignáce Vitanovského z Vlčkovic.

1920. Katalog jubilejných výstav Jos. Mánesa 1920. S úvodem K. B. Mádla. Str. 71.) — Kovářovy fresky (Pam. arch. XXXII., 68—77, se 4 obr.).

a 5 tab.). — Lept Fr. Procházky (ibidem 110—11, s obr.). — Josef Mánes a staré umění (Ročenka Štencova graf. kabinetu na rok 1920, 129—153, s 6 tab.). — Navrátilovy malby ve Vel. Jirnech (Zlatá Praha XXXVI I., 145—6, 161—2, s 6 obr.). — Mánesův prapor v Hořicích (Pod Zvičinou I., 67). — V XIII. svazku Thieme-Beckerova Künstlerlexikon heslo Ant. Gareis (str. 189—190).

1921. Manesovy prapory. Praha, J. Štenc. (80—75 str., 41 obr.)

1922. Mánesova součinnost při restauraci rotundy sv. Kříže menšího v Praze. (Zvl. otisk z Umění II., 20 str., 5 tab. Číslo časopisu, z něhož zvl. otisk pořízen, dosud nevyšlo.) — Obraz smrti P. Marie v Košátkách (Pam. arch. XXXIII., 148—9, s tab. Srov. předn. v Kruhu z 25./I. 1922). — Obraz J. M. Schmidta Kremžského v Rychnově n./Kn. (ibidem 149—50, s tab.). — Sprangerův domněle zničený epitaf zlatníka Müllera (ibidem 150—2). — Objev nást. maleb v hřbit. kostele velvarském (ibidem 152—3, s 3 obr.). — Dětřich Ravensteyn, dvorní malíř Rudolfa II. (Čas. SPSČ XXX., 80—83, s tab.).

1923. Katalog výstavy kresek a studií starých českých mistrů. S úvodem K. Heraina. (Praha, Spol. sběratelů a přátel umění. Str. 46.) — Hagerovy fresky (Pam. arch. XXXIII., 242—50, s 8 obr.).

1925. Inventář obrazů a gobelinů chovaných v arcib. paláci v Praze. (Pam. arch. XXXIV., 497—504. Otištěno z liter. pozůstalosti.)

D o s u d n e t i s t ě n ē p r á c e K u c h y n k o v y (seřaděné podle let, v nichž rukopis začal):

1915. Filosofický sál knihovny na Strahově (se Zd. Wirthem. Napsáno pro III. sv. Uměleckých pokladů Čech).

1919. Galerie zámku v Hluboké (se Zd. Wirthem. Napsáno pro Soupis památek polit. okresu českobudějovického II. Rukopis v pozůstalosti.) — J. Navrátil, přednáška v Umělecko-prům. museu v Praze 9./3. 1919 (rkp. v pozůstalosti).

1920. Katalog díla Josefa Mánesa. (Praha, J. Štenc. První oznámení této práce v Ročence Štencova graf. kabinetu na rok 1920. Rkp. materiálu v pozůstalosti.)

1922. Malby Reinerovy v kapli sv. Viléma v Roudnici. (Napsáno pro I. roč. Umění, dosud nevyšlo.) — Mánesova pamětní kniha města Karlína (ibidem II. roč., dosud nevyšlo).

1923. České malířství a grafika v renaissanci a baroku. Přednášky v kursu o dějinách čes. umění v X.—XIX. století, pořádané Okresním osvět. sborem v Kutné Hoře. (Rkp. v pozůstalosti, bude otištěn v II. svazku Dějepisu výtvarného umění v Čechách.)

Zdeněk Wirth.

III. AUGUST SEDLÁČEK.

Ještě minulý ročník tohoto časopisu přinesl článek Augusta Sedláčka, letos, žel, lze již jenom nekrologem vzpomenouti jeho světlé památky.

August Sedláček, učenec podivuhodných vlastností duševních i tělesných, který, bez nadsázký řečeno, věnoval celý svůj život plodné práci, rozloučil se s životem v noci na 15. ledna t. r. v Písku. Nad hrobecm jeho vybavují se vzpomínky, naplněné úctou a obdivem; vzpomínky na Augusta Sedláčka jako na člověka přímého a spravedlivého, i na to, co po něm zůstalo nehynoucího, na jeho dílo, stejně poctivé a spravedlivé, jako byl on. Práce Augusta Sedláčka

je ohromná, ba ve své velikosti skoro ojedinělá. Bibliografie jeho literární činnosti, čítající bezmála 200 čísel (Sedláček ji uveřejnil ve svých „Pamětech“, vydaných r. 1924 Historickým spolkem), poskytuje jen letmý přehled po jeho práci, ani zdaleka však nepoví, co vše vykonal. Stačí uvědomiti si, že celé Hradec, zámky a tvrze královského, které pro sebe tvoří veliké, opravdě životní dílo, jsou v oné bibliografii shrnuty pod jedním číslem. Jaké bohatství prací vyšlo však z pera Sedláčkova vedle hradů!

Ptáme-li se, jak jediný člověk mohl rozvinouti tak velikou vědeckou činnost, nalezneme odpověď v Sedláčkových životních osudech, jak je popsáv ve svých „Pamětech“. Sedláčkovi bylo osudem dáno vedle božského posvěcení skálopevné zdraví, nezlomná energie a životní štěstí. Šťastné bylo již Sedláčkovo dědictví po předcích. Pocházel „ze staročeského dobrého jádra, sedlské krve“, v otcovském domě byl veden k vytrvalé práci a po otci, velmi inteligentním a pilném čtenáři, zdědil ušlechtilé záliby a duševní schopnosti. Šťastný byl Sedláčkův život, šťastné jeho stáří. Mohl přes šedesát let celkem nerušeně pracovati na svém díle a dostalo se mu štěstí, jehož osud zřídka kdy dopřává tomu, kdo si vytkl takové úkoly, jako on, že totiž mohl uskutečnit své plány do posledního písmene; ba ještě více: během doby smělé plány, které pojaly na počátku své vědecké dráhy, ještě rozšířil.

Touhu svého mládí, veliké dílo o hradech a zámcích českých, dokončil Sedláček víc než dvacet let před svou smrtí. Množství materiálu, které si cestuje, jak on říkal, „za hrady“ nashromáždil z archivů domácích i cizích a z publikací tištěných, z topografií, genealogii, heraldice, sfragistice, metrologii a vůbec k dějinám českým, dovolilo mu pak přistupovat stále k novým a novým úkolům. Úkoly tyto jsou ovšem v těsném spojení s jeho původními plány. Jich splněním však otevřel August Sedláček badání historickému opět celé nové světy. Jasné svědectví o tom podává jeho dílo.

Bylo by však tuším zbytečné vracetí se k třídění a hodnocení literární činnosti Sedláčkovy. Nejsou tomu ani tři roky, co vykreslil věrně obraz jeho tvorby v tomto časopise Václav Vojtíšek. Stalo se tak k oslavě osmdesátých narozenin Sedláčkových. Dnes loučí se Společnost přátel starožitnosti českých těmi prostými řádky se svým vzácným čestným členem. August Sedláček nebyl přítelem mnoha slov, žil práci a svému národu. Odkaz, který mu věnoval svojí prací, je nehnoucí. Nežádal zaň odplaty; přál si jen z celé duše, aby národ, jehož slavné minulosti dal všechny své sny, silel „národním vědomím, občanskou statečností a snášenlivostí“ a připravil si tak šťastnou budoucnost. Sám byl vzorem oněch ctností, jež doporučil ve svých Pamětech „milým krajanům“; žil a pracoval vždy podle svého hesla:

Suum cuique.

Jindřich Šebánek.

VZPOMÍNKY NA AUGUSTA SEDLÁČKA.¹⁾

Nepamatuji se již zcela bezpečně, kdy a kde jsem se se Sedláčkem seznámil osobně. Jeho jméno znal jsem ovšem již dávno. Již jako student čítával jsem se zálibou Kalouskovy přehledy novější literatury dějepisné v „Osvětě“ — k jinému podobnému časopisu neměl jsem tehdy přístupu. V nich se ovšem jméno Sedláčkovo ozývalo častěji, a co o něm bylo pověděno, dovedlo budití úctu. Snad již tenkrát, nebo málo později, dostaly se mi do rukou jeho „Hrady,“ z nichž zejména III. svazek, „Budějovsko“, mne zvláště zajímal, zrovna tak, jako jsem velmi pozorně pročetl jeho studii o Ptolemaiově, o níž jsem také již dříve věděl a již jsem záhy po příchodu do Prahy získal koupí s jinými vyřaděnými knihami z Klubu Historického. A snad jsem také při několika delších či kratších návštěvách Tábora (od r. 1887) Sedláčka dokonce viděl, ač to určitě již nevím. Býval jsem v Táboře o prázdninách, kdy Sedláček obyčejně podnikal své vědecké pouti. Došlo-li k tomu, bylo to ovšem důležitou pro mne událostí, ale nelze mluviti o osobním seznámení, bylo to nanejvýš osobní poznání vynikajícího historika, k němuž jsem vzhlížel s úctou a obdivem. A myslím, že ani k tomu nedošlo, poněvadž by mi ta věc byla asi utkvěla v paměti.

K osobnímu seznámení došlo patrně až v době mého působení v tehdejším archivu místodržitelském (nyní ministerstva vnitra), kam Sedláček v té době několikrát zavítal. Některé známky na svědčují, že to bylo r. 1899—1900. A jak u Sedláčka snad ani nebylo jinak možno, seznámení lze nazvat sbližením, když on svou vrozenou vlivností a srdečností dovedl tak mile odstraňovati ostých mladého začátečníka před mužem tak velikého jména, čímž arcí úcta k němu ještě rostla. Vidím ho v duchu, jak přichází, zasedá v té hrozné kouzni, již se říkalo kancelář, k jedinému stolu pro pracovníky poblíž okna (někdy tam ovšem seděl, když já, opozdív se, jsem teprve přicházel), probírá spisy již připravené, horlivě vypisuje na zvláštní lístky. V poledne odcházel s ředitelem Köplem k obědu (býval, tuším, aspoň někdy u něho hostem), asi za hodinu se vraceli a Sedláček potom zůstal, když my mladí úředníci (nynější ředitel Dr. Klicman a já, více nás tam tenkrát nebylo) jsme o 2. hodině odcházeli. Sedával tam, a Köpl k vůli němu, až do soumraku.

Pracoval velmi pilně, ale ne bez přerušení. Sice se nerad dával vyrušovati od jiných, ale někdy sám přerušil se v práci, nebo hned

¹⁾ Zvěčnělý redaktor A. B. Černý žádal mne, abych mu napsal své vzpomínky na Aug. Sedláčka. Bránil jsem se dlouho, upozorňuje, že sice mám několik pěkných vzpomínek, které mne těší a jimiž se rád obírám, ale jsou to vzpomínky moje, jež širší veřejnosti nemohou mnoho povědět. Ale na jeho stálé naléhání slíbil jsem. Rukopis jsem mu přinášel právě ono pondělí, kdy potom v novinách byla zpráva o jeho úmrtí. Také nová redakce přála si uveřejnění, což podotýkám na svou omluvu.

po příchodu před jejím začetím dal se do hovoru, obyčejně veselého, smál se upřímně a jeho dobré oči zářily při tom vnitřním klidem a spokojeností. Vypravoval pěkně, někdy anekdoty, zpravidla velmi vtipné — na některé se pamatuji podnes — nebo vzpomínky. Častěji se tu ozvalo jméno Emlerovo, na kterého vzpomínal s velikou láskou (jak ostatně svědčí i jeho Paměti a roztroušené zmínky i v jiných dílech) a kterého vědecky cenil velmi vysoko — a tu jsem, maje na Emlera vlastní hřejivé vzpomínky, poslouchal tím raději. Někdy se rozhovořil o své práci, obyčejně arci jen o zevních momentech, řídčeji o stránce vnitřní. Jednou jsem u něho mezi výpisky zahlédl měděnou čtverečkovou destičku asi formátu šestnáctky a nůžky. A Sedláček hned vysvětloval: nařezaný papír nemívá stejný formát, to při rovnání činí obtíže; a tak tedy, čině si výpisky, nechává širší okraje a cestou domů ve vlaku ostřihuje lístky, podle oné destičky, aby byly stejné a snáze se s nimi dalo manipulovat. Cesta do Tábora tak spíše uteče a ušetří se času, kterého by ostříhování doma vyžádalo.

Později se také často zmiňoval o svém tehdejším sídle — Písku; rád mluvíval o svém domku a o své zahrádce, o městě a zvláště si liboval přírodní bohatství jeho okolí; prý často na procházce najde na silnici kámen, který se pěkně hodí za těžítko — s tím se ještě setkáme.

Po mému odchodu z archivu styky přestaly, ale kdykoli mne náhoda s ním svedla — nebylo to bohužel často, — byl vždy stejně srdečný a vlivný. Sledoval jsem ovšem plně jeho vědeckou činnost a byl jsem upřímně rád, že ho znám osobně, třeba jsem se po mnoho let s ním nesetkal...

Potom došlo k vydávání mých „Dějin“. V odborném časopise po přivítání nepříliš vlivném objevilo se něco, co snad mělo být kritikou, a v čem se vedle bohorovných nešikovností a zřejmých nepravd objevila mimo jiné i výtka takto formulovaná: „Je ne-poměrně snazší napsati o některém thematu tlustou knihu (to jest pojmoti do ní celý apparát pracovní, celou kuchyně, jak říká Sedláček), než vypracovati pečlivě a přece podle okolnosti stručně vědecké úkoly její.“ Stylisace je jistě taková, že připouští výklad, jakoby Sedláček byl užil oněch slov právě o „Dějinách“, a přiznávám se, že mne z jeho úst ta poznámka velmi mrzela, třeba jsem na ostatek kritiky, prohlížeje její motivy, veliké váhy nekladl. Ale ukázalo se jinak. Vycházel po sešítech II. díl „Dějin.“ Tu jednoho dne obdržel jsem lístek od Sedláčka, kde mne upozorňuje, že se mu můj výklad záhadného „castrum s. Wenceslai“ na str. 163 nezdá správný a udává důvody pro výklad jiný. Byl jsem přesvědčen, že výklad jeho není správný (a myslím, že by dnes ani Sedláček sám na něm netrval), ale tento projev zájmu mne opravdu potěšil a dodal mi odvahy, abych se v jiném případě (při výkladu obrázku na příl. XI.) dožádal jeho rady. Sedláček odpověděl hned, a jeho poučení uchránilo mne omylu, který sice nebyl závažný, ale přece nepříjemný.

To bylo r. 1912. Byla toho roku v Písku výstava a zajel jsem si, jsa nedaleko na letním bytě, podívat se na ni. Druhého dne z rána — bylo to, tuším, 15. srpna — potkal jsem Sedláčka na ulici. Nepoznal mne hned, ale když jsem řekl, kdo jsem, měl radost a hned, že musím s ním. A hned začal o „Dějinách“. Dodal jsem si smělosti a zeptal se přímo na tu „kuchyň“. Byl tím velmi překvapen a ujišťoval mne, že si právě ten kritický aparát cení nejvíce a uváděl také příklady, že i jiní historikové soudí podobně. Setkání bylo velmi srdečné, musil jsem navštívit jeho dům a zahradu, především však archiv. Sedláček mně ukázal archiv celý, vykládal, jak ho usporádal, a nemohl jsem, třeba jsem se vším nesouhlasil, než vyslovit mu uznaní za velikou práci i za to, že tolik cenných věcí před zkáhou uchránil.

Pak mne zavedl do své pracovny a přinesl katalog. Začal jsem ho prohlížet a Sedláček dal se do své práce. Najednou se vytrhl a povídá: „A podivejte se, co vše my tu u nás máme, jaká krásná těžítka můžeme najít na silnici“ a podával mi bílý zarůžovělý kámen se slovy: „Vemte si ho, já si najdu jiný.“ Vzpomněl jsem, jak o tom již v Praze vypravoval, a nezbylo, než přjmouti. Je to obyčejný kus kamene, kterého bych si sám sotva povšiml, ale přijal jsem rád, podnes mám ho za těžítka na stole a vždy si při tom rád na Sedláčka vzpomenu.

V katalogu připadl jsem na zápis oznámení Karlovarského úřadu o útěku kněze K. Postla. Napadlo mi hned, že to bude Sealsfield, a ptal jsem se na to Sedláčka. „Chcete to vidět?“ odpověděl, a než jsem mohl přisvědčiti, odběhl a ve chvíli přinášel žádaný dokument. Nemýlil jsem se, šlo opravdu o Karla Postla, který, bývalý křížovník, utekl z řehole i z Rakouska a proslul v Americe jako spisovatel Charles Sealsfield. Nevím, je-li příslušný dokument znám, ale chtěl jsem si o tom učiniti poznámku (má signaturu F II.) a shledával po kapsách nějaký papír. Našel jsem nějakou starou obálku a začal na ní psát, ale Sedláček nedovolil. „To nic není, to musí být pořádný papír“ a hned posloužil. Díval se, jak jsem papír rozřezával, a prohodil: „Máte také lístkový systém. To je nejlepší.“ Ještě několik jiných výpisů jsem si učinil a zdržel jsem se v archivu, až jsem zmeškal vlak. Ale nelitoval jsem, bylo to opravdu osvěžení.

Pak jsem se setkal se Sedláčkem — nehledě ovšem k nahodilým setkáním porůznou — až skoro po deseti letech. Prázdniny r. 1920 trávil jsem u svého milého švakra F. D. Zenkla, ředitele měšť. škol v Březnici, mimochodem řečeno, někdy žáka Sedláčkova, na něhož má i z pozdější doby pěkné vzpomínky. Hned jak jsem přijel, oznamoval mi švákr, že tam Sedláček několikrát pobyl, pořádal, tuším, zámecký archiv — a že ještě častěji přijede. Byly i tenkrát ještě nesnáze se zásobováním a ředitel tamního panství p. Nevrla — Sedláček ho v „Pamětech“ vděčně vzpomíná — rád vypomohl znamenitému historiku. Sedláček si pro mouku přijízděl osobně, bylo to tenkrát (a snad ještě posud) tak zařízeno, že vlak od Písku

přijížděl do Březnice dříve a v malé hodince poté přijížděl vlak od Prahy k Písku. Jednoho dne Sedláček vskutku přijel. Věděli jsme to ovšem kolik dní napřed a rozumí se, že jsme ho se švarem a s ředitelům Nevrly očekávali na nádraží. Sedláček vystoupil z vlaku, krátce se s námi uvítal a již hleděl si jen řediteli Nevrly, s nímž se vydal do dvora tak rychlým pochodem, že mu nebylo možno stačit. Sli jsme volněji za ním a než jsme došli dvora, vracel se již Sedláček, tentokrát pomalu a hned se dal do živého hovoru, v němž mile uběhla chvíle až do jeho odjezdu.

Od té doby jsem se již se Sedláčkem nesetkal, leda snad jednou, dvakrát na chvíli v Akademii, dokud tam Sedláček jezdil. Když se v Písku slavily jeho osmdesáté narozeniny, nemohl jsem se dostavit. Ale bez styků nebylo. Někdy on poslal nějaký otisk svého článku, jindy jsem oplatil já. Ještě o Vánocích 1925 přišly separáty z Časopisu přátele Starožitnosti. Někdy, když jsem zapomněl, přihlásil se sám, ale jen nepřímo. Asi před rokem psal mi jako předsedovi Společnosti Husova Muzea, že mu náš komisionář neposílá přes opětovné urgencie mé vydání kroniky o Žižkovi. Poslal jsem mu ji ovšem hned s omluvou, že se tak nestalo dříve.

Předloni chystal na nakladatelské družstvo jihočeské „Husovo dědictví“ průvodce po Husinci. Požádal jsem Sedláčka, aby napsal historickou část. Slibil ochotně, jak dokončí některé věci, a skutečně za krátký čas rukopis poslal. Ale když se vydání z jiných příčin zdrželo, čekal trpělivě. Bohužel se již nedočkal. Teprve nyní dochází k vydání.

A ještě o jednom nevyrovnaném dluhu musím se zmíniti. Před dvěma nebo třemi léty sháněl se Sedláček v Král. č. spol. nauk po zvláštních otiscích III. dílu své německé práce o král. registrech, jichž se mu nedostalo. Slibil jsem mu, že to vysetřím a dal jsem opravdu hledati. Ale ve Společnosti dostalo se mi ujištění, že tam těch otisků není, že bývají posílány hned z tiskárny. Sháněl jsem se tedy v tiskárně, několikrát jsem dotaz opakoval, až se mi konečně dostalo ujištění, že budou pátrat. Patrně se mne chtěli zbavit, neboť ve skutečnosti se nestalo nic. Sedláček si na to stěžoval v „Pamětech“, což mi tenkrát ušlo, a patrně, když ani to nepomohlo, urgoval znovu přípisem Společnosti adresovaným. Můj poslední list jemu psaný týká se toho. Také tentokrát hledal jsem znovu na obou místech, ale marně. Pokládám za akt piety k zesnulému, přičiniti se, aby věc byla vyřízena a neustanu ji sledovati, ač mám sám pochybnosti, podaří-li se záhadu rozrešiti.

* * *

Zdá se mi nakonec, že bych přece jen měl připojiti omluvu. Ale jedna, ne bezvýznamná pro karakteristiku Sedláčkovu okolnost snad z těchto rádek vyzařuje přece; je to jeho poměr k nám

mladším. Nebylo v něm upjatosti. Sedláček se nikdy nevyvýšoval, sledoval také naši práci se zájmem a porozuměním. A již za to, kdyby ani nebylo všeho jiného, zaslouží si jistě trvalé vzpomínky naší.

Václav Novotný.

S prof. Aug. Sedláčkem seznámil jsem se asi před čtyřiceti lety v prvých letech trvání našeho musea.

Navštívil mne v mém bytě a vyptával se na staré stavební památky v odlehlejších místech naší krajiny; šlo mu o to, co dosud zachováno je z některých hradišť, tvrzí, panských sídel a pod., pokud starší historické prameny nemají o nich buď zmínky vůbec anebo jen nepatrné. Rozhovor týkal se zejména malých zbytků tvrzí na Klatovsku a v přilehající krajině domažlické, jako Březska u Lub, Tupadel u Bezděkova, Vrhavče, Lhoty Kouskovy, Poleně, Úsilova, Úboče, Svrčevse, hradiska na Doubravě, u Malechova, Štěpánovic, Rohozné a j.

Potom ještě as dvakráté zavítal Sedláček do Klatov a sice jednou ve společnosti s naším výtečným genealogem prof. Martinem Kolářem, rodákem švihovským; zajímali se o rodopisné a heraldické prameny našeho musea, z nichž zvláště jedno méně znale pečetidlo bylo předmětem živého rozhovoru a dohadů po jeho majiteli.

Teprve po delší době oznamoval mně s radostí Kolář, že pečetidlo vztahuje se k osobě Diviše z Týnce z r. 1446.

V letech 1888 a 1889 setkal jsem se s oběma historiky několikrát u zem. soudu v Praze, kde zakončoval jsem právě svoji dlouholetnou praxi advokátní.

Oba páni pracovali zde pilně v deskách zemských, kde i já denně po celý rok jsem prodléval; zde badatelé, k nimž časem hlásil se též advokát Dr. Pinsker z Votic a náš spolučlen architekt Herain, kterého, poznav jeho zájem pro památky staropražské, do úřadovny zemských desk jsem uvedl, s netajenou radostí sdělovali si svoje „objevy“ deskové.

Tyto nahodilé schůzky výborných lidí a badatelů čítám dnes k nejkrásnějším svého života, — a také Sedláček, když zase později jsme se sesíli v Písku, rád na dobu tu vzpomínal.

Při občasných svých návštěvách v Písku neopomenul jsem vyhledávat Sedláčka v jeho tuskulu ve starém hradě.

Nalezal jsem ho tu stojícího při pultu vždy v plné práci; stará jeho pomocnice — volal na ni dobromyslně, bábo — tehdy snad jediný zaměstnanec při něm v archivě — podávala mu na požádání označené knihy. Žádával jsem na něm zprávy o píseckých rodinách,

jež měly styky s Klatovy a jak u vždy vlídného jinak býti nemohlo, vyhovoval mně vždy přeochotně.

Při jedné z mých návštěv na pouhou zmínku dovedl mne do úřadovny na náměstí, v níž uložen je archiv krajského úřadu prácheňského Sedláčkem vzorně usporádaný.

Za těchto zájezdů do Písku besedoval jsem se Sedláčkem několikrát v jeho zamilované „hospůdce“ u Rainerů, kde jak jsem pozoroval, scházela se společnost píseckých pensistů, kteří si dobře rozuměli a rádi viděli mezi sebou přespolní hosti.

Ve věcech musea klatovského jednal jsem s prof. Dr. Sedláčkem zejména o vzájemné akci výměnné mezi museem klatovským a archivem píseckým.

Zpozoroval jsem tam několik bronzových pozlacených medailí nesoucích portrét Marie Terezie, které byly udíleny premiantům gymnasií ve stol. XVIII. jako nejvyšší odměna pilnosti. Věda, že Písek obdržel gymnasium až po zrušení klatovského jesuitského ústavu r. 1778, poukázal jsem hned na to, že jde tu jistě o pamětní mince z gymnasia našeho; Sedláček s úsměvem mně přisvědčil, doloživ, že medaile tyto dostaly se do Písku spolu s ostatním inventářem gymnasia z Klatov. Přirozeně žádal jsem ho, aby k tomu působil, by nám byly postoupeny z těchto medailí dvou různých velikostí po jednom kusu.

Na jeho doporučení dostalo se nám skutečně v říjnu r. 1919 dvou medailí a s nimi i různý klatovský archivní materiál výměnou za některé archivalie města tamního a kraje prácheňského se týkající, pak starší hodiny označené jako výrobek písecký. To jsou běžně načrtnuté, hřejivé vzpomínky na neunavněho našeho historika, jehož obrovská práce nemůže být doceněna.

Snad neodchyluji se příliš od věci, věnuji-li též malou vzpomínu věrnému spolupracovníku Sedláčkovu prof. Kolářovi, který výsledky své práce navzájem si s ním doplňoval.

O jedné z návštěv Kolářových v zem. deskách pozval jsem ho, aby navštívil večer naši Společnost přátel starožitnosti českých, nedávno před tím založenou, v restauraci Choděrově na Ferdinandově třídě, kde míval tehdejší sídlo své též Akademický čtenářský spolek. Kolář skutečně se dostavil a se zájmem, sám mnoho nemluvě, sledoval hovor nás.

Pojednou, jak bylo jeho zvykem, vyrazil hlasitě otázkou: „A co myslíte, doktore, z které to Bukové pochází rod Lažanských nesoucí přídomek svůj odtud.“

Nerozpakuje se dlouho poukázal jsem na malou osádku téhož jména, kterou Emleřův „Berniční rejstřík z r. 1379“ označuje jako „Bukova prope Slawikouicz“ na Klatovsku ve farní osadě mého rodiště Poleně. A tu Kolář zvedaje ruku hlasitě potakuje: Tak je tomu, to máte, doktore, s tou starou šlechtou tak, ta chodila po vodě, inu, jako naši krajánkové od mlýna k mlýnu a zakládala si tu svá sídla. Z té vaší Bukové na Poleňském potoku šla dolů po vodě k Mlýnci, pak k Poleni a Dolanům a odtud po stoku Poleňky

s Úhlavou až do Švihova. Tak je tomu, doktore. O tom si někdy povíme ještě více.

Zápal pro věc, s jakým Kolář, na hosty se neohlížeje, porovnával starou šlechtu s mlynářskými krajánky, chodícími vandrem od mlýnů horních k dolním, rozesmál hosty i u vedlejších stolů a často pak i při pozdějších schůzkách vzpomínali členové Společnosti na Koláře a škádlívali mne otázkou, jak je to s těmi starošlechtickými krajánky.

Kolář, jenž tak mistrně vylíčil nám rozrody Drslaviců a Dobrohostů, tento rozrod Lažanských z Bukové, odešel bohužel předčasně, zůstal nám dlužen.

6. III. 1926.

Dr. Karel Hostaš.

Po velikonočních prázdninách v r. 1882 jel jsem z Jindř. Hradce do Prahy. Byl jsem tehdy právníkem v prvém roce. V Táboře do našeho kupé přisedl nový cestující. Byl statný, prostřední postavy, větší výrazné hlavy, kterou kryl bohatý hnědý vlas. Měl rovněž hnědý plnovous a oči jeho dobrácky kolem se rozhlížely.

V kupé sedělo několik venkovánů. Nový cestující dal se s nimi brzo do hovoru. Po cestě ukazoval jim na místa, kde stávaly nějaká tvrz nebo hrad. Pamatuji se pouze, že upozorňoval je na dvůr, který býval tvrzí, a že zvláště živě rozhovořil se o hrádku Hlásce, jejíž zříceniny vyčnívají mezi lesy nad hladinou Sázavy a jsou nejkrásnějším obrazem, který objeví se na cestě drahou z Tábora do Prahy. Vždy, když tady jsem jel, obraz ten mne zaujal a pohlížel jsem za ním tak dlouho, až se mně s očí ztratil. Neznámý vykládal, že Hláska jmenovala se vlastně Zlenice a že sídel na ní slavný český právník Ondřej z Dubé a leccos jiného z její historie. Venkovani i já pozorně jsme výklady neznámého cestujícího poslouchali. Mě při tom nejvíce zajímalá záhada, kdo to asi je. Dle jeho obnošeného šatu a dle toho, co vykládal, usoudil jsem, že by to mohl být nějaký venkovský písmák, který leccos četl a k tomu leccos si přibájil. Také činil na mne dojem hospodářského správce z některého dvora. Celou cestu až za Hlásku nedal jsem se s ním do řeči, až teprve když jsme ji přejeli, odhodlal jsem se jej oslovit. Již jsem měl na jazyku dotaz, kde to všechno sebral, co povídá, a je-li to všecko také pravda. Ale neřekl jsem, co jsem si myslil, neboť mezi řečí vyslovil jsem najednou jméno jindřichohradeckého archiváře Fr. Tischera. A jak jsem je vyslovil, neznámému zářily oči a podotkl, že se s ním dobře zná a že je profesor Sedláček.

Jak jsem teď byl rád, že jsem nepronásledoval, co jsem si o jeho výkladu po cestě z Tábora myslil. A jakou radost jsem měl, že jsem Sedláčka osobně poznal.

Nikdy bych v něm nebyl hledal profesora. O profesorech a učitelích se říká, že mají na čele napsáno, co jsou, ale Sedláček to na čele napsáno neměl. Ač jsem Sedláčka dříve neznal, měl jsem ho rád od té doby, co zvěděl jsem, že Simáček začne vydávat velké dílo jeho „Hrady, zámky, a tvrze království Českého“. Vždyť hrady a zámky byly moje láska od dětství! Původ lásky té tkvěl v tom, že jsem se narodil a dětství prožil na zámku černovickém u Tábora a ze školy černovické i odjinud pohlížel jsem stále ku zříceninám velkého hradu rodu rožemberského Choustníku, k jehož panství někdy i rodiště mé náleželo. Láska ta ve mně rostla pak i v Jindř. Hradci, v němž jsem studoval na gymnasiu a jenž honosí se hradem z největších v Čechách, a v jeho archivě, kde do minulosti jak hradu tak i města zasvěcoval mne archivář Frant. Tischer.

Než Simáček začal vydávat velké životní dílo Sedláčkovo, bylo uveřejněno v časopisech vyzvání, aby, kdo má nějaké zprávy nebo pověsti o českých hradech, zámcích a tvrzích, zaslal je profesoru Sedláčkovi. Já tehda ještě student jindřichohradeckého gymnasia zaslal jsem mu pověst o hradu Choustníku, kterou jsem o něm slyšel vypravovati, a opis německého rukopisu o vodním hrádku Červené Lhotě. Rukopis ten, jehož autorem byl některý vrchnostenský úředník, byl mně při jedné návštěvě v Červené Lhotě k opsání zajpůjčen. Sedláček se na to upamatoval, když mezi řečí jsem se mu o tom zmínil. Měl výbornou pamět. Také řekl mi, že dobře zná mé příbuzné v Táboře.

Celou cestu od Hlásky do Prahy Sedláček hovořil již jen se mnou. A měli jsme si tolik co povídатi, jako bychom byli staří známí. Mezi hovorem svěřil jsem se též Sedláčkovi, že sbírám zprávy pro dějiny svého rodiště Černovic. Poradil mně, že nejdůležitější je, abych si vypsal nejprve z desk zemských, co je v nich o Černovicích. Sám že mne tam uvede a že ředitel desk zemských Vobořil je jeho dobrý známý. Druhého dne abych v tu a v tu hodinu přišel do desk zemských, že se tam sejdeme.

V ustanovenou hodinu byl jsem v zemských deskách. Sedláček představil mne řediteli Vobořilovi a ten ochotně dovolil mně, abych si ze zemských desk vypisoval, čeho potřebuji. Ale hledání v nich při nedokonalých indexech bylo a je dosud obtížné. Tu mně pomohl zase radou Tomáš Bílek, gymnasiální ředitel v. v., který vypisoval si tehda z desk zemských zprávy pro své „Dějiny konfiskací“. Přizeň jeho získal jsem tím, že jsem mu, šedovlasému kmetu, ušetřil lezení po zebříku pro kvaterny vysoko narovnané. Snášel jsem mu je sám. A pak jsme byli krajaní ze dvou sousedních městeček, on z Deštné, já z Černovic, která před zrušením poddanství náležela jedné vrchnosti.

Od r. 1882, kdy jsem se se Sedláčkem seznámil, sešel jsem se s ním ještě několikrát v Jindř. Hradci, Třeboni, v Táboře, kde nechal mně opsati, co měl o Černovicích, a v Písku.

Od té doby, co jsem Sedláčka poznal, uplynula téměř čtyřicet-čtyři léta. Za léta ta mnohokrát jel jsem drahbu z Veselí nebo

z Táboru do Prahy a vždy vyhlížel jsem, kdy se mně zjeví krásný krajinný obraz se zříceninami Hlásky. Při tom jsem si vždy také vzpomněl, jak na cestě té seznámil jsem se kdysi s profesorem Sedláčkem. A při smutné zprávě o skonu jeho vzpomínka na to vybavila se v mé mysli znovu.

L. Domečka.

DR. FRANTIŠEK ČÁDA: PEČETIDLA ČESKÝCH MĚST A OBCÍ v archivu Národního Muzea v Praze.

V archivu Národního Muzea v Praze jest uložena veliká sbírka pečetidel (typářů), která spolu se sbírkou razítka čítá kolem 1200 kusů. Sbírka tato vznikala dlouhou dobu a její katalogisace také vzhledem k poměrům, v nichž se nacházela a o nichž ještě později bude řeč, nebyla vlastně provedena, neb pouze nedostatečně. Její revize byla vykonána r. 1923 a protože se ukázala její naprostá nedokonalost a také novou organisací numismatického oddělení Národního Muzea řada pečetidel tam se nacházejících byla odevzdána do archivu, započalo se r. 1924 s inventarisací a katalogisací celé sbírky pečetidel podle všech požadavků moderní sfragistiky. Nejprve byla spořádána pečetidla osob šlechtických a soukromých (nové odd. A), čítající nyní celkem 487 kusů, dále osob duchovních a duchovních ústavů (odd. B) celkem 105 kusů, a konečně pečetidla měst a obcí (odd. C) nyní celkem 110 kusů. Zbývá ještě zkatalogisovati a zinventarizovati typáře cechovní, patrimoniální, státních a zemských úřadů a spolkové. Při novém uspořádání byla především spojena pečetidla s razítky, aby vynikl snáze vývoj od doby staré až po novou a hlavně sloučeny dosud rozděleně vedené jednotlivé sbírky pečetidel.

Sbíráni pečetidel dálo se v Museu od nejstarší doby a souviselo těsně s akcí za sbíráním pečeti, jež datuje se již od založení Musea, třebas že zvláštními pomery a hledisky značně neujasněnými nebyla pečetidla vždy přidružena k „sphragidothéé“, nýbrž k oddělením jiným. Na počátku však sbírce pečetidel nebylo věnováno dosti pozornosti a patrně také pro svou nepatrnost bývala přiřazována k etnografickým sbírkám, které ostatně od 1. března 1826 měly společného kustoda se sbírkou pečeti a archeologickou v Josefu Burduvi,¹⁾ známém pěstiteli sfragistiky, od něhož pochází rovněž i valná část sbírky otisků pečeti uložené nyní v archivu musejním. Ale zvláště v letech dvacátých a třicátých nevěnovala se sbíráni pečetidel zvláštní pozornost a pouze dary jednotlivců ponenáhlu a vpravdě mimoděk typářová sbírka vznikala. Tak na

¹⁾ Srov. HANUŠ, Národní Museum a naše obrození II. str. 191, 219. — Burde byl původně rytec a od r. 1864 kustos Spol. přát. umění a darovával už od r. 1819 (srov. na př. stará reg. mus. M. I.) otisky pečetidel Museu do sbírky pečetí.

př. r. 1824 daroval pečetidlo pražského městského notáře Petra z Prahy známý profesor a jednatel musejní Společnosti Max František Millauer,²⁾ známý historik a sběratel památek, nebo lze uvést, že horlivý rozmnožovatel sbírek mineralogických, baron František Koller nezapomněl vedle jiných četných darů věnovat i kolekci pečetidel své rodiny³⁾ a mezi dárci čteme vedle jmen známých, jako barona Helversena (r. 1843) a kn. Ad. Švarcenberka (r. 1851), i řadu jmen již neznámých jednotlivých dárčů, kteří rozmnožovali sbítku, rostoucí však přesto pomalu. Nicméně i v pozdějších letech v druhé polovině stol. XIX. dary jednotlivců byly hlavním pramenem sbírky, ale kdyby bylo pouze jich, zůstala by bývala sbírka obmezena jen na malý počet kusů.⁴⁾

Skvělý vzrůst sbírky typářů datuje se teprve až z poloviny stol. XIX. Podobně jako r. 1835 k výzvě českého purkrabí hraběte Chotka⁵⁾ počaly se hojněji scházeti do Musea otisky pečetí měst, městeček i klášterů českých, tak i sbírce pečetidel nadešel vhodný čas, když byly rušeny dřívější soudy a soudní okresy a zaváděna nová organisace soudní, při níž bylo nutno vyměnit i pečetidla úřední a zavést nová. Nepotřebná pečetidla měla být zrušena⁶⁾ a event. i zničena. Avšak k výzvě komise pro soudní organisaci (Gerichts-Organisations-Kommission) ze dne 11. června 1850 čís. 10.612 nemělo se tak státí všude, nýbrž šlo-li o pečetidla mající nějaký význam, „archeologický, historický neb umělecký“, neměla být ničena a měla být k uschování odevzdána Národnímu Museu v Praze, které ovšem bylo zavázáno dbát, aby snad pečetidel takto získaných nebylo zneužito.⁷⁾ Nelze nyní zjistit, odkud vyšel popud k této výzvě, jíž vděčíme, že bylo tolik vzácných městských typářů zachováno, není však vyloučeno, že se tak stalo podnětem týchž kruhů jako při sbírce pečetí⁸⁾. Touto výzvou dostalo se Museu velkých a bohatých přírůstků. V letech 1850 až 1853 docházejí skoro ustavičně, jak postupovala nová soudní organisace, nové a nové zásilky od soudů, které odevzdávaly zejména pečetidla zrušených soudů z doby předjosefské, ale i městská a obecní vůbec, patrimoniální razítka a p. Ve staré registratuře musejní uvádějí se mezi prvními soudy, které dostaly této výzvě, okresní soud na Křivoklátě (již 7. července 1850), ve Štětí, v Ronšperku, v Sušici⁹⁾, v Habrech, Trutnově a t. d., ostatní následovaly časem v roce 1850 a ještě v letech následujících zejména 1851 až 1853, jak četná po-

²⁾ Pečetidlo uvedeno v soupisu pod č. 55. — O M. srov. OSN XVII. 350.

³⁾ Ve sbírce sig. A 186—188. Též HANUŠ na uv. m. II., 171.

⁴⁾ Údaje o přírůstcích jsou vedeny ve staré reg. mus. v odd. M.

⁵⁾ HANUŠ, Nár. Museum II. 192.

⁶⁾ Ve sbírce je řada pečetidel zrušených přepilováním na př. čís. soupisu 8, 15, 48, 49, atd. srov. níže v úvodě.

⁷⁾ V upozornění čes. místodržitelství z 22. čce 1851 st. reg. mus. M 7/50.

⁸⁾ Akta této komise nejsou známa. Podle oznámení nemá jich archiv min. vnitra.

⁹⁾ Od něho na př. 82—3, 85—7 v soupisu.

tvrzení tehdejšího (do r. 1851) správce sbírky a prvního kustoda archivu musejního K. J. Erbena, dosvědčují.¹⁰⁾ Takto byla také odevzdána i pečetidla pražských zrušených postranních práv (jurisdikcí), množství cenných typářů, jež jinak byly by ztraceny, bylo zachráněno a příklad působil i na jednotlivce, kteří počali hojněji se zajímat o sbírku musejní, takže tato sbírka v letech 1850 a 1851 dosáhla ponenáhla počtu asi půl druhého sta¹¹⁾ a také r. 1853 byla samostatně poprvé ve zprávách o přírustcích jmenována.¹²⁾ Ale ve staré budově musejní nevedly se separátní inventáře o sbírce pečetidel a také musejní správa nebyla si bezpečně jista, kam tuto sbírku přiřadit. Vedle samostatného uvádění ve zprávách o přírustcích, nalezneme jiná léta přiřaděny typáře ke sbírce etnografické, numismatické a nejčastěji k starožitnostem, ale i k archivu, jak dosvědčuje výše uvedené správcovství Erbenovo. Bezradnost vystupuje zřejměji ještě tehdy, když v téme roce mezi přírustky zaznamenávají se pečetidla současně jednou v tom oddělení, po druhé v onom. Teprve koncem let osmdesátých se soustředují při a r c h i v u, jehož kustod S c h u l z poznamenává r. 1887, že sice ví o několika pečetidlech, že mu však nebyla odevzdána, a že jich také nemůže zjistit.¹³⁾ Byl také veden od roku 1868 přírustkový katalog pro pečeti, v němž byly společně zapisovány i typáře, ale zejména z doby, kdy záznamy píše Vrťátko, jsou časté mezery proti zprávám v musejním časopise.

V. Schulzovi jako správci sbírky pečetidel přičleněné do archivu připadla málo vděčná úloha uspořádat ji v mezích možnosti. Pořídil především popisy celkové a rozepsal je na lístky. Koncem roku 1894 podle revize provedené 11. října t. r. měla tato později t. zv. s t a r š í sbírka celkem 526 kusů a dělila se na 6 oddělení a to: A pečeti rodů šlechtických (155 kusů), B panství a jich úřadů (96), C měst a míst (55), D cechů (37), E osob a ústavů duchovních (53), F státních úřadů, spolků a jednotlivců (57), G razítka panství, měst a úřadů (73)¹⁴⁾. Ale takto spořádaná sbírka nezůstala v archivu, nýbrž opakoval se opětne její dřívější osud tolíkráte ji přesouvavší z oddělení do oddělení. Hlavní toho příčinu sluší spatřovati v nedostatečném hodnocení jejího významu, který v pečetidle nikdy v Museu za celých 70 let, co sbírka existovala, neviděl předmět důležitý pro sfragistiku, nýbrž posuzoval je vždy s jiného a nesprávného stanoviska. Vždyť podobně i pečeti byly zařazeny do knihovny a teprve na návrh Vrťátkův přednesený ve schůzi výboru

¹⁰⁾ Viz st. reg. mus. M 7/21 – 103.

¹¹⁾ Charakterisuje tento rozvoj nejlépe úhrnný počet přírustků: za r. 1850 60, 1851 32, 1852 18, 1853 18, ale údaje tyto, byvše kontrolovány se zápisu v registratuře, jsou poněkud nižší.

¹²⁾ Viz ČČM XXVII., str. 395.

¹³⁾ Poznámka ve starém katalogu. Vystihuje tuto situaci i případ, že bibliotekář Vrťátko ponechal si několik pečetidel u sebe a ty byly Museu odevzdány až po jeho smrti. Viz čís. soup. 18, 69.

¹⁴⁾ Registratura musejní 1894 č. jedn. 813, sig. 32. VI. 24.

musejního dne 14. prosince 1891 byly přeneseny do archivu¹⁵⁾. Na pečetidla dokonce pohliženo jako na předmět vhodný k výměně, jak se stalo skutečně r. 1894¹⁶⁾, podobně jako se to děje s dubletami numismatickými. Odevzdání sbírky pečetidel do oddělení numismatického bylo usneseno výborem dne 9. června 1894¹⁷⁾ a o jeho provedení bylo referováno ve výborové schůzi dne 15. října 1894¹⁸⁾ s podotknutím již svrchu zmíněným, že zesnulý bibliotekář Vrťátko ponechal si (snad v pokladně) ve svém opatrování 4 stříbrná pečetidla a sice Hoštky, Rakovníka, minciřů a pregéřů kutnohorských.

Nová správa sbírky přiřaděné odtud k numismatickému oddělení a vedená prof. Smolíkem a Edv. Fialou navrhla její nové uspořádání anketě konané o úpravě a výstavě mincí dne 19. dubna 1895 a návrh o instalaci výstavky pečetidel spolu s nákladem 424 zl. byl přijat ve výboru musejním 11. května 1895¹⁹⁾. Nebyly však vystaveny všechny typáře, nýbrž pouze význačné a též všechna razítka zůstala nevystavena. Sbírka r. 1889 podstatně se rozmožila koupí veliké sbírky pečetidel z pozůstalosti Dr. Em. Štěpána Berggra, býv. advokáta, čes. zems. poslance a člena výboru musejního, známého horlivého sběratele historických památek²⁰⁾. Bylo to celkem 506 pečetidel, z toho 265 českých a 241 cizích s vyloučením pečeti kutnohorských kloboučníků za úhrnnou odhadní cenu 1400 zl. za 505 kusů²¹⁾. Prof. Smolík reviduje v únoru 1900 sbírku Bergrovu, která zůstala samostatně vedena, napočet celkem 508 kusů rozdelených na 6 oddělení a to: I. pečetidla osob erbovních (celkem 198 kusů), II. panství (39), III. měst a obcí (34), IV. cechů (68), V. osob duchovních a ústavů duchovních (58), VI. státních úřadů, společností, jednotlivců a p. (111). Sbírka tato jak kvantitou přispěla značně k pozvednutí významu celé dosavadní sbírky, tak i kvalitou, protože byly to kusy velmi cenné a v mnoha případech, jak zejména lze poznati srovnáním z připojeného popisu městských pečetidel, skoro zcelila postupný vývoj leckteré městské pečeti. Kromě tohoto velikého přírustku doplněvala se sbírka ještě hojnými dary a koupěmi a konečně r. 1910 (18. prosince) Zemský výbor český odevzdal 49 úředních pečetidel svých a 10 razitek z XVIII.–XIX. stol.

Od r. 1910 sbírce se nedostalo většího přírustku kromě jednotlivých darů a koupí, kterých však, zejména pokud jde o pečetidla

¹⁵⁾ Registratura musej. 29. X. 21.

¹⁶⁾ Tamtéž 31. VII. 75.

¹⁷⁾ Tamtéž 32. IV. 33.

¹⁸⁾ Tamtéž 32. VI. 24.

¹⁹⁾ Tamtéž 33. IV. přednáška.

²⁰⁾ O něm bližší viz O. Slov. N. III. 799 a XXVIII. 101.

²¹⁾ Dopis prof. Smolíka výboru 6. II. 1899, jedn. č. 109 v registr. musej. — schvál. výb. 22. II. 1899 (registr. 37. I. 30.)

městská a obecní, bylo velmi málo.²²⁾ Sbírka zůstávala stále spojena s numismatickým oddělením, které bylo za války a po ní místnostmi spojeno s archivem. Když pak r. 1920 a 1921 byly novým správcem oddělení numismatického Dr. G. Skalským provedeny změny v jeho organisaci a numismatice dostalo se také zvláštních místností, byla sbírka pečetidel ponechána v archivu, protože byl zdůrazněn její sfragistický charakter i význam. Již před tím byla pečetidla vystavená z t. zv. starší sbírky musejní v kabinetu numismatickém uložena v archivu, kde všechny sbírky jak tato, tak Bergrova, Zemského výboru a přírustků byly soustředěny a tak vznikla po jejich katalogisaci a nové inventarisaci celková sbírka pečetidel, z níž tuto v popise vybrána jsou pečetidla obcí a měst českých a moravských. Poměry, kterými speciálně byla postižena sbírka typářů a jež výše byly vyličeny, způsobily, že několik pečetidel významu převážně uměleckého bylo přiděleno a je dosud v opatrování oddělení historicko-archeologického. Není tu však pečetidel měst a obcí.

* * *

Z toho, co bylo řečeno o vývoji musejní sbírky pečetidel, je jistě jasno, že tu jde o sbírku akvisiční, vzniklou z přírustků na shromážděných sběratelskou činností. Ale protože tyto jednotlivé její kusy byly odevzdány od úřadů z jejich registratur a ze zničených archivů a poněvadž také často soukromá sběratelská činnost zahrála svou péči typáře ještě před zrušením úřadu zašantročené, spojením všech v jediném místě, v Museu, dostáváme, byť kusý, přece tak úplný nástín, abychom si mohli učiniti přehled o českém pečetidle městském a vůbec obecním. Při tom však je nutno vždy míti na mysli, že něco přes 100 typářů je příliš nepatrný zlomek všech pečetidel městských a že je tedy vždy nutno resumovati s výhradami doplňků a změn, které by přinesla další práce.

Jako nezbytnou podmínu ku poznání typáře městského je třeba jej zařaditi do vývoje, čemuž v soupise mají v hrubých rysech posloužiti poznámky připojované k popisu jednotlivých pečetidel. Již z toho, kolik pečetidel se vystřídalo v městech i jak dlouho kterého se používalo, je zřejmý význam a měsce pečetidla, jenž je v souhlase s pečetí městskou vůbec. Osud typáře a jeho otisku — pečeti je nerozlučně spojen¹⁾). Význam městského pečetidla pravděpodobně v některých dobách byl větší, neboť podle platných řádů norimberských nemívaly cechy svých vlastních pečetidel a podle vzoru norimberského i města u nás nevidala ráda, když některý cech pečetil samostatně. V kopiáři jindřichohradeckém máme do-

²²⁾ V poslední době, když už tato práce byla v tisku, podařilo se získati jako deposita několik velmi cenných typářů od měst Hor Matky Boží u Sušice a Velhartic. Tyto dodatky označují v soupise hvězdičkou a kladou je v pořadí chronologickém, (viz čís. 13*, 14*, 93*).

¹⁾ Velmi často se zaměňují název pečetidla s pečetí, jak v češtině, tak i v jiných jazycích. Pro tento článek rozlišuji ovšem přesně: typář = pečetidlo a otisk typáře = pečet.

chovánu z r. 1525 zprávu, že král Ludvík poručil cechu soukenickému v Jihlavě, aby soukenníci odevzdali své pečetidlo pod pokutou ztráty hrdla purkmistru a konšelům a spokojili se jako jiní řemeslníci pečetí obecní²⁾). Když konečně v druhé polovině stol. XVI. cechy obecně se domohly práva k vlastnímu pečetidlu, což dříve příslušelo pouze některým cechům, zůstal jako zbytek z tohoto obmezení dohled konšelů nad správným užíváním pečetidla, jak se ještě v Praze projevil r. 1571³⁾). Tím ovšem umenší se význam městského pečetidla, nelze však říci, že k podstatné jeho škodě, protože zůstalo jeho užívání obmezeno výhradně na věci správy obecní. Jaký význam sami měšťané přikládali pečetidlu své obce, je nejlépe patrné také z jeho u l o ž e n í. Typář měl být uschován vždy na místě bezpečném před zloději, aby snad pečeti nebylo zneužito. Byla to především povinnost purkmistrova opatrovati bedlivě obecní pečetidlo a ve XIV. stol. obyčejně se ukládalo pod několikerý závěr a klíče od zámků mívali různí konšelé⁴⁾). Způsob ten je znám i z ciziny, zejména z nařízení arcibiskupa Fridricha Solnoradského z r. 1328., kde je nařízena pateronásobná uzávěra⁵⁾. Také při odevzdávání úřadu purkmistrovského bylo dbáno pečetidla a pokud se dála obnova rady před králem, bylo pečetidlo odevzdáváno v přítomnosti králově⁶⁾ a teprve za Vladislava dochol se král, že odevzdání pečetidla městského se stane v přítomnosti královských komisařů a sice tak, že nový purkmistr ujme se jak klíčů od bran, tak i pečetidla položeného na stolici královskou⁷⁾. Proto byly uloženy těžké pokuty na ztrátu pečetidla a Práva Soběslavská⁸⁾ hrozi nedbalému purkmistrovi pokutou 50 grošů a také Městská Práva BRIKCÍHO⁹⁾ a KOLDÍNA¹⁰⁾ zakazují mu vycházet s pečetidlem za brány městské. Vrchnosti poddanských měst dokonce hrozily mu ztrátou majetku i hrdla a kdyby konšelé toho smlčeli, měli být podobně trestáni. Jinde však se nezdá, že by bylo k tak přísným trestům docházelo a proto také asi zpráva Hájkova o pražském purkmistru Schwerhammrovi je vymyšlena¹¹⁾. Ale i jiné okolnosti dostatečně ukazují, jak konšelé dbali svého pečetidla, neboť v Jihlavě dokonce byla ztráta jeho zapsána v zemské desky¹²⁾). Jak se opatrnl zacházelo s městským pečetidlem, je

²⁾ WINTER, Čes. průmysl a obchod s. 57.

³⁾ Tamtéž 66, 162.

⁴⁾ WINTER, Kultur. obraz I, 676.

⁵⁾ BERCHEM, Siegel 27 a MELLY, Beiträge 160.

⁶⁾ Práva Soběslavská, tit. „Nemá pečet dáná býti od purkmistra . . .“

Ve vyd. Schranilové (Die sog. Sob. Rechte) čl. B 2.

⁷⁾ Srov. WINTER, Kult. obraz I, 636.

⁸⁾ Lit.: „Purkmistr s pečeti nemá choditi z města“ a „Pokuta purkmistrova, kdyby pečeť ztratil“. — Schranil čl. B 16.

⁹⁾ BRIKCI, Práva městská čl. práv. konšel. 40.

¹⁰⁾ KOLDÍN, Práva městská A VI.

¹¹⁾ WINTER, na uv. m. 676.

¹²⁾ Ch. d'ELVERT, Geschichte d. Bergstadt Igglau (1850) s. 211. — Třebas se pak pečetidlo staré v Dačicích našlo, přece se užívalo již nového, pozměněného.

ostatně patrně i z toho, odkud přišla většinou pečetidla do naší sbírky. Třebas že tu jde o typáře již neužívané a neplatné, přece byly ukládány při úradech, k nimž patřily a pouze jedinou výjimku činí pečetidlo Slavonické, které bylo vyoráno (č. 78)¹³⁾. Rozdíl tento by vynikl jasně, kdybychom mohli srovnati sbírku obecních typářů se sbírkou pečetidel šlechtických a soukromých. Kdežto pečetidla šlechtická se ruší a velmi často ukládají do rakve toho, komu příslušela a proto mnoho jich bylo vykopáno¹⁴⁾ a nebyla tak opatřována, protože smrtí osoby také pominul jejich význam a platnost, pečetidla obecní byť zrušená, uschovávají se stále v bezpečí, aby jich nebylo zneužito. Na tento podstatný rozdíl poukázal již GROTEFEND¹⁵⁾ a jeho vývody platí zejména o pečetidlech městských. Souvisí to i se způsobem, jak bylo z r u s e n o obecní pečetidlo. Stalo se to obyčejně přepilováním, úmyslným poškozením obrazu vyrytím, takže vruby bylo jasné znáti na otiscích (č. 8, 15, 48, 49)¹⁶⁾. Odvolání platnosti dalo se ze samozřejmých důvodů na př., že úřad byl zrušen, neb byl-li na pečetidle uveden znak, který se pozmenil, (č. 40, 72 viz pozn., 82) a p. Pravděpodobně pro tuto všeestrannou péči nesetkáváme se se starými padélky obecních pečetidel, poněvadž také za ztracené pečetidlo opatřovaly si obce vždy nové, jasně odlišné, jak nakazovala již Práva Soběslavská¹⁷⁾.

Věnovala-li se takováto péče uložení pečetidla, je samozřejmo, že tím větší byla vynaložena jeho z h o t o v e n í. Rytím pečetidel zaměstnávali se zlatníci, kteří byli zároveň rytci a samostatně provozovali živnost řezáči pečetidel, z nichž za doby Rudolfovy připomíná se mezi četnými německými v Praze Belgičan Jilji Bottemans z Bruselu, který také r. 1605 přijal na Malé Straně měšťanství. Z ciziny víme, že zlatníci musili vyhotoviti jako mistrovský kus také jedno pečetidlo. Tak tomu bylo zejména v Norimberce, Stuttgartě, Vratislaví¹⁸⁾ a od nás je z r. 1615 z Hradce Králové znám příklad, že jakýsi zlatník Hons Šuster dal za přijetí za měšťana menší pečet městskou se dvěma lvy¹⁹⁾). Rytci se často na pečetidlech podpisovali a také u nás máme několik případů signování buď plným jménem (č. 8?) neb písmenami (č. 70 a j.). Rytec také přidává letopočet na rubu neb na násadě (č. 8, 78), čímž je datování ulehčeno.

Ke zhotovení pečetidla užívalo se nejčastěji kovu. Jen výjimečně vyskytuje se pečetidlo z mastku (č. 32), musíme však i tuto

¹³⁾ Udávaná čísla v závorkách odkazují k připojenému popisu.

¹⁴⁾ Mnoho případů v musejní sbírce odd. A.

¹⁵⁾ Über Sphragistik (1875) s. 39, 40.

¹⁶⁾ Srov. t. BERCHEM, Siegel s. 26, 135 a 155.

¹⁷⁾ Lit: Pokuta purkmistrovi, in f. — U Schranila čl. B. 37. srov. WINTER na uv. m. 676, 677.

¹⁸⁾ WINTER, Řemeslnictvo 423. — Již ve XIII. stol. se připomíná jakýsi „fabricator sigillorum“ Gottfried na dvoře krále Přemysla II. (Reg. II. 1028), ale jsou to vesměs cizinci — Vlaši. Týž Děj. řemesl. 79.

¹⁹⁾ WINTER, Kult. obraz I., 70. Srov. Týž, Děj. řemesel 817.

výjimku bráti s reservou, protože je to kus částečně nevyřešitelný. Jsou také z našich obcí známy případy, kdy jako ve Starém městě v Praze dali si zhotoviti pečetidlo ze zlata, neb jinde aspoň řetěz byl pořízen z drahého kovu²⁰⁾. Také v musejně sbírce nalezneme hojnost pečetidel ze stříbra (na př. 69, 70), jinak nejčastěji se zhotovují ze slitiny vzdorující tlaku a snadno zpracovatelné t. j. z bronzu a mosazi. Výroba pečetidla děla se pravidelně litím do formy, odlitek pak zlatník opracoval pilníkem a rydlem, ale často také, jak tomu nasvědčují chyby v legendě, řezal se obraz i nápis do desky přímo²¹⁾.

T v a r pečetidla podléhá nejen stylu, nýbrž především způsobu pečetění. Vývojový postup pečetění — ponecháme-li stranou podrobné probrání otázky vývinu pečeti — lze naznačiti asi tak, že zásadně ve starší době se vosková malta vtiskovala na pečetidlo²²⁾, kdežto později se to dělo obráceně a pečetidlo se samo vtiskovalo do vosku²³⁾. Proto je možno rozehnávat v pečetidlech starší typ od novějšího. Nový typ má vždy hmotné držadlo a pokud deska pečetidelní nemá ho sama, nasazuje se držadlo na násadu (č. 1, 5, a j. v.), kdežto starší typ se spokojí se závěsem (na př. 29, 30, 40, 55, 82 a j.) neb s malým sklopným držadlem (č. 50, 69²⁴⁾). Držadlo podléhá stylu, ač se u městských pečetidel většinou spokojují s praktičností než s přepychem, který se objevuje často u typářů soukromých a šlechtických osob. Naproti tomu záves je ponejvíce jednoduché ouško k navlečení řetězu, jež je umístěno obvykle na žebřu ztužujícím pečetidelní desku proti tlaku. Pečetidlo bylo na tomto řetízku zavěšeno a osoba uschovávající pečetidlo nosila je při slavnostních příležitostech okolo krku.

Že tento způsob, o němž se vyslovil jen domněnkou PHILIPPI,²⁵⁾ byl u nás obvyklý, je jist o několika případů, kdy pečetidlo ztratil purkmistr maje je v sáčku na řetěze zavěšené, aneb ze zpráv o řetězích, které bývaly u některých bohatších měst dosti nákladné²⁶⁾. Ale PHILIPPI²⁷⁾ uvádí i případ, že řetěz spojoval velké a malé pečetidlo města Coesfeldu a není vyloučeno, že dvě pečetidla kouřimská z nejstarší doby (č. 29 a 30) byla podobně tak upravena. Véstí věkovou hranici mezi obojím způsobem pečetění a tudiž i mezi držadlem a závěsem nelze. Pouze přibližně je možno

²⁰⁾ WINTER, Kult. obraz I. 675—6. — EWALD (na uv. m. 122—4) a ILGEN (na uv. m. 18) upozorňují, že pečetidla z měkkých kovů, cínu a olova, bývají většinou provisorní.

²¹⁾ ILGEN, Sphragistik, (1912) s. 19, 20 a EWALD, Siegelkunde (1914.) s. 141, 142.

²²⁾ Odtud snad výraz „impressio“, „cui cera imprimitur sigillaris.“ — Srov. o tom ILGEN na uv. m. 336.

²³⁾ SEYLER, Geschichte d. Siegel (1894) s. 170.

²⁴⁾ O rubu pečetidla srov. ILGEN na uv. m. 133, 134.

²⁵⁾ Siegel (1914) s. 5.

²⁶⁾ Srov. k t. WINTER, Kult. obraz I., s. 675—7. — Je to také zřejmé z dikce t. ř. „Soběslavských Práv.“

²⁷⁾ Na uv. m.

přeměnu datovati koncem stol. XIV. až koncem stol. XV., kdy vyskytají se již formy přechodné, zejména sklopné držadlo. Ovšem v některých případech je přece v nedostatku jiných způsobů datování pomůckou pro určení stáří (tak č. 72). Závěs, sklopné držadlo, držadlo prosté a zejména i u b poskytuje příležitost k umělecké výzdobě (č. 8, 69, 78 a j.). Na rub neb na držadlo neb i na okraj desky pečetidelní umisťuje se vedle již zmíněného podpisu rytce (neb majitele? srov. č. 8.) či data i z n a m e n í v r c h u, jak pečetidlo při vtiskování položiti, jež má nejrozmanitější formy (srov. v popisu). Jen výjimkou sluší upozorniti i na znamení spodu vedle znamení vrchu (č. 72) neb i dokonce levé strany (razítka č. 15.).

Tak jako se podrobuje nutně způsobu pečetění držadlo a závěs, rovněž i sama d e s k a pečetidelní se mu přizpůsobuje. Deska bývá nejčastěji rovná, v některých však případech, aby se tlak dobře a snáze rozložil po celé ploše, jsou kraje její poněkud sníženy, takže otisk (pečeť) má pak tvar miskovitý²⁸⁾ (sceau en cuvette) (č. 16, 26, 30, 82). Nemáme však v naší sbírce příkladu pro opačný tvar, který by dával pečeť vypuklou. Nikterak však nemá vlivu způsob pečetění na formu desky, která je u městských typářů většinou okrouhlá neb oválná, kdežto tvar lodičkovitý se vyskytuje v naší sbírce při pečetidle městského notáře Petra (č. 55)²⁹⁾ a ostatní tvary zcela výjimečně.

Pokud jde o k r e s b u na desce a tedy nejdůležitější součást pečetidla, bylo by vlastně nutno uvést vše, co lze říci o jeho otisku — pečeti. Pro popis městských našich typářů budiž tedy jen poukázáno, jak zejména ve starší době kresba není jednotná a jak se velmi často neshoduje se znakem městským, jsouc buď bohatší než tento (č. 11 a j.)³⁰⁾, nebo zjednodušenější (č. 38, 39, 45, 66), neb dokonce vůbec odlišná, jako tomu je zejména u typářů rychtářských (č. 6, 8, 10, 23, 28). V pozdější době ve stol. XVII. a XVIII., kdy zásadně se klade na pečeť městskou městský znak, udržuje se a ustaluje se kresba až na nepatrné výjimky (srov. na př. pozn. u č. 2). Také ovšem určení typáře, kterému odvětví městské správy náleží a jakému městu, projevuje se v kresbě. Tak je tomu zejména u pečetidel patřících h o r n í m městům (č. 11, 12, 13, 14, 33, 34, 35, 66, 72), s v o b o d n i c k ý m obcím (č. 5), a r y c h t á ř s k ý c h. Význam téhoto pečetidel je tím větší,

²⁸⁾ Srov. EWALD, na uv. m. 127.

²⁹⁾ Je to tedy tvar pečetidel notářských vůbec.

³⁰⁾ Toto střídání je patrné na př. na sušických pečetidlech, kde na velkých je kresba bohatší, na malých jednodušší. Plyně z toho také, že městská pečeť nemusí být shodná s městským znakem. Srov. k tomu také nejnověji poznámky Dr. V. VOJTIŠKA o znaku hl. města Prahy (Nár. Listy 27. čna 1926, Vzděl. příl.), kdež vyslovil názor, že první znak Starého města pražského byl vzat ze starých pečetí městských. Z posledních prací téhož autora sluší srovnati „O pečetech a erbu města Plzně“ ve Sbor. m. Míst. museu v Plzni IX. (1926) 53. a kromě toho chystanou práci ve zprávách Památkového sboru hl. m. Prahy sv. VII. (1926).

poněvadž pečeť rychtářova bývala přitištěna valnou většinou na aktech ceny dočasné, jež se nám tudíž málo kdy dochovaly. Známe tedy z dochovaných téhoto pečetidel jejich vzhled. Je zajímavé, že udržuje se na nich kresba rychtáře držícího rychtářské právo a sedícího na koni (č. 6 a pozn. u č. 28), neb vyobrazení sv. Martina (č. 23). U jednodušších typů je vyobrazen rychtář stojící a držící ratolest, či hůl jako odznak své soudní moci (č. 10) neb prostě loket s rychtářskou žilou (č. 8). Výjimky z tohoto pravidla jsou řídké (č. 9). Žádných zvláštností nemívají typáře s o u d n í (mnoho příkladů v popise) a m a g i s t r á t n í (č. 19, 20, 21, 22, 25)³¹⁾.

Nápis (legenda) neposkytuje samozřejmě na typáři odchylek od otisku na pečeti. Sluší však povšimnouti si přes to některých maličkostí, jež na pečetidle vystupují zřetelněji než na pečeti. Jsou to především omyly a chyby rytců a jejich dodatečné opravy. Stalo se tak obyčejně vyhloubením rytého místa, na jehož místě pak ryt nový text. Příklad v musejní sbírce (č. 4) ukazuje zakrytí omylu šrafováním stuhy.³²⁾ Dále zejména při popisu pečetidel je natno dbát pohybu (směru), jakým vedena je legenda a kde počíná. Směr označuje se způsobem obvyklým v geometrii (— t. j. ve směru pohybu ručiček hodinových, + proti němu), počátek pak čísla podle hodinového ciferníku, takže označení na př. [— 12] značí počátek nápisu nahoře a směr jeho ve směru hodinových ručiček. Popis na pečetidle děje se pak tak, aby odpovídal otisku pečeti, na níž zachovává se způsob heraldický (se stanoviska osoby za ní stojící). Směr nápisů na pečetidlech je většinou ve směru záporném a s počátkem nahoře, pouze výjimečně vyskytuje se pohyb opačný [+] a počátek uprostřed dole [— 6] (u č. 9, 95). Umístění nápisu jiným směrem zvláště na stuze (č. 11) a pod. je podmíněno kresbou a nelze tudíž, pokud jde o pečetidlo, nic osobitého uvést.³³⁾

Nápisem se charakterisují zejména r a z i t k a. Můžeme mezi nimi rozdělovat dva typy a sice první starší (č. 3, 15, 22), kdy se razítka používá na akty menší důležitosti a vedle pečetidla a druhý mladší (ze středu stol. XIX.) (č. 20, 25, 36, 86), kdy už vlastně nahrazuje pečetidlo. Razítka typu prvního bývají obyčejně jen nápisová, nemají obrazu, kresby. Nápis veden je u nich buď vůbec, neb částečně napříč vodorovně. Druhý typ mladší užívá již kresby znakové, podobně jako je tomu u pečetidla, což je neklamná známka, že je nahrazuje. Je tudíž možno přibližně datovat razítka

³¹⁾ Označení 6 + 6 značí, že na př. je po každé straně 6 oken a p. Podobně i $\frac{2}{1}$ označuje umístění jednotlivých částí pod sebou.

³²⁾ Srov. EWALD na uv. m. 127 a SEYLER na uv. m. 100.

³³⁾ Je-li označena legenda zlomkem na př. — 9/3, značí to, že nápis v záporném pohybu počíná v pravo a končí v levo uprostřed. — Pohyb kladný a záporný je vlastně příkladem č. 64, protože legenda vnitřní je hebrejská. Viz též čís. 49.

podle těchto známk, ačkoliv výjimky nejen existují, nýbrž jsou dosti (i u moderních) časté.

D a t o v á n í a určení vzniku a doby rytí pečetidla lze tedy sice provésti podle stylu, ale jde-li o přesnější stanovení letopočtu, je nutno použít vedle směrnic již svrchu naznačených prostředků jiných. Práce se usnadní tam, kde na pečetidelní desce neb na jejím rubu, či držadle uveden je letopočet (srov. zvl. č. 1, 7, 37, 45, 52, 91, 92, dále na rubu č. 8, 19 a výjimku u č. 18). Kde toho není, je nutno sledovat doklady, kdy se poprvé pečeť odpovídající tomuto typáři objevuje na listinách a pod. I jiné okolnosti, jako přeměna znaku mohou podat vysvětlení jeho stáří. Doklady také můžeme hledat i k řešení otázky další, velmi důležité, jak d l o u h o a do kdy se typáře užívalo³⁴⁾. Je z nich jasno, že doba užívání je velmi různá, ale v mnoha případech užívá se městského typáře dlouhou dobu. Tak lze na př. u kouřimských nejstarších (č. 29, 30) stanoviti ji přibližně na 200 let a dokonce u nejstaršího sušického (č. 82) přesahuje značně 380 let. Doba 50 i 100 let není nikterak vzácná.³⁵⁾

Dlouhá doba, po níž se pečetidla užívalo, péče, jež mu byla věnována, ochrana, před jeho zneužitím a konečně jeho výprava, s níž bylo zdobeno, dosvědčují význam našeho městského pečetidla. Tímto úvodem v hrubých rysech shrnuto jest to, co z popisu v drobnostech vynikne.

* * *

V p o p i s e uveden je podle zásad výše uvedených nejprve popis kresby s legendou paleograficky přepsanou a údaji o jejím počátku i směru. Dále následuje určení látky, rozměru (výška uvedena napřed), držadlo, popis rubu, znamení vrchu, event. tvar desky.

V druhém odstavci je nynější číslo inventární, staré signatury bývalých sbírek (St. sb. mus. = stará sbírka musejná; Berg. sb. = Bergrova sbírka; kde není uvedeno, získáno novými přírůstky, neb nezjistitelnou), a původ, odkud po př. přišlo do musejnich sbírek.

Třetí odstavec obsahuje poznámky k výkladu. (AMP=archiv hl. města Prahy, ANM=archiv Národního Muzea v Praze, ZAČ =Zemský archiv český).

* * *

1. Bělkovice (= Bílkovice, Bílkov?)

C 1.

Z palouku vyrůstá pět topolů, z nichž prostřední je nejvyšší, na štítě po obou stranách vykrojeném (targa), nad nímž letopočet: »1762« a kolem v obrubě: »—¹² PECZET OBCZE DIEDINI BIELKOWSKE«. — Mosaz., okrouhlé 30 mm s plochým násadcem (29 mm).

³⁴⁾ Srov. MELLY, Beiträge I., který vždy uvádí obě data, dále BERCHEN s. 25.

³⁵⁾ Na př. č. 11. 150 let.

Inv. čís. 598; St. sb. mus. C2. — Dar. 1875 1./6.—30./9. Karel Procházka, rytce v Praze, ČČM. IL 456.

Z r. 1762. Pro nedostatek dokladů nelze zjistit, které obci toto pečedidlo náleželo. (Podle udání (dárcova? viz ČČM. IL 1875. 456) pomýšlelo se snad na Bílov u Plas.).

2. Boleslav, Mladá —, kancelář.

C 2.

Na štíť český dvojocasý korunovaný vzpřímený lev, v pravo hledící s jazykem vyplazitým, po stranách a nahoře štitu ozdobeny a nápis: »^[—12] SIGILL : CANCEL : CIUIT : IUNIORIS : BOLES LAI«. Želez., oválné 30 × 28 mm se čtyřbokým držadlem s otupenými hrany (95 mm).

Inv. čís. 715. — St. sb. bez sig. — Dar. r. 1850 23./12. kraj. soud. v Ml. Boleslavi. ČČM XXIV. (1850) 637. (stará reg. mus. M 7/36).

Z poč. XIX. stol. Otisk z r. 1834 v ANM: G/bol: Boleslav Ml., město, kdy se ho pravděpodobně ještě užívalo. Typ této pečeti se udržuje s malými proměnami od stol. XVII. skoro ustávěně, srov. na př. 1622 list. 4 (ANM : A), 1718 (A M P : IV-5435), 1738 únor 5. (A N M : F 11).

3. Boleslav, Mladá —, magistrát.

C 3.

Nápis v kruhu se spodkem: »^[—8] MAGISTRAT D : K : KREISST.« a uprostřed: »Jung | Bunzlau«. — Razítko mosaz., okrouhlé 30 mm na násadě (34 mm) s dřevěnou soustruh. rukojetí ukončenou polokoulí, na rubu znamení vrchu: |||.

Inv. čís. 677. St. sb. mus. G 58. — Dar. 1850 23./12. kraj. soud v Ml. Boleslavi. ČČM. XXIV. (1850) 637. (stará reg. mus. M 7/36).

Pravděpodobně pořízeno až po r. 1834, protože ještě toho r. v ANM : G/bol: Boleslav Ml., město se neuvádí. Do té doby se připomíná razítko větší (32 mm) s ním shodné textem i úpravou; srov. 1818 led. 10. (ANM : F 12/Bolesl. Ml., cechy), 1822 led. 2. (tamtéž).

4. Borohrádek.

C 4.

Nad otevřenou branou zataženou řetězem s vytaženou mříží věž se sedlovou střechou o 2 makovicích a 1 otevřeném okně, pod nímž vede visutá pavlač s cimbuřím, nebo vyplněno křížky a kolem na šrafované stuze: »^[—6] sigillum : pergef : žbole g hradku ♦ | «. Bronz., okrouhlé 41 mm s uraženým ouškem na žebre (12mm). Nápis poněkud vyhlouben proti pečet. poli (pozdější?). Na okraji peč. znamení vrchu : *: Viz vyobrazení na tab. I. čís. 5.

Inv. čís. 599; St. sb. mus. C 4. — Dar. 1878 Fr. Schwarz, úř. úvěr. ústavu v Praze P. A. XI, 179. ČČM. LIII. 172, 189.

Nejstarší známé pečetidlo městské asi z XV. stol., obrazem shodné se znakem u Widimského (č. 48). Jemu následují: 2. velmi podobné mladší s čes. legendou purkmistra a rady; 3. »civile Boro-hradense sigillum«, též podobné; 4. malé k č. 3). Otisky všech ještě r. 1831. čce 10. (ANM : G/hrd : Borohrádek).

5. Borovnice, (Čáslavsko, II. svobodnická čtvrt.)

C 5.

Rakouský dvouhlavý korunovaný orel se všemi odznaky důstojnosti a rak. znakem na prsou, kolem: »^[—12] K. K. FREY-SASSENAMT BOROWNITZ«. — Razítka mosaz., oválné 34 × 33 mm se špičatou násadou (40 mm), znamením vrchu, le-W

topočtem a značkou rytce na rubu: 1825.

*

Inv. čís. 696; St. sb. mus. G 70. — Dar. 1851, 12. února okres. soud v Dol. Kralovicích. ČČM. XXV, 163 (stará reg. musej. M 7/42).

Pořízeno 1825 a ještě 1841 (srp. 12.) užíváno (viz ANM : G/čsl : svobodníci II. čtvrt.).

6. Březnice, rychtář.

C 6.

Na oválném štítě s ozdobami na koni v pravo volně kráče-jícím jezdec s kloboukem na hlavě a pravici s mečem pozdvíženou, kolem v obrubě: »^[—12] * PETSSET * RICHTERNI * MIESTA * BREZNICE« *). — Mosaz., oválné 30 × 27 mm s plochým pro-vrtaným držadlem (37 mm). Na okraji znamení spodu ♦.

Inv. čís. 642; Berg. sb. III. 1. — *) koncové E nejasné, skoro F.

Ze stol. XVII. — XVIII. Starší rychtářské pečetidlo, jemuž pravděp. následovalo menší (24 mm) skoro shodné obrazcem, jež se připomíná v otisku 1834 čce 9. (ANM : G/prch : Březnice město), když již ono nebylo u obce. Neodpovídá městs. znaku, jak jej uvádí Widimsky (č. 61) a Sedláček (Slov. 62) a je to typ rychtář. pečetidel (srov. na př. čís. 8, 10, 23, 28.).

7. Brod, Český —.

C 8.

V hradební zdi s cimbuřím otevřená brána s vytaženou mříží, nad ní čtyřhranná věž s jedním oknem zavřeným, cimbuřím, sedlovou střechou o 2 makovicích, po stranách věže nahore leto-počet 16 | 97., pod ním v pravo znak rakouský (dvouhl. orel), v levo český (lev), kolem v obrubě: »^[—12] SIGILLVM * MINVS * CIVITATIS · BOEMO · BRODENSIS | .« — Mosaz., okrouhlé 33 mm, plochá násada odpilována.

Inv. čís. 600; St. sb. mus. C 5.

Menší pečetidlo z r. 1697, jehož se užívalo ještě 1825 (viz 1729 dub. 20. pod blanou ANM : F 17 : Brod Č., obec.), 1825

srp. 19. (tamtéž, soukr.), 1826 v otisku (ANM : G/kouř : Brod Č.). Vedle něho se uvádějí: 2. velké gotické (z pol. XV. stol.) připo- mínané 1496 břez. 21 (perg. archivu Čes. Brodu), 1535 (ANM : F 17 : Brod Č., obec.), 1539 čce 23. (tamtéž), 1617 dub. 18. (ANM : A), 1690 (AMP : IV-1325); 3. kanceláře městské s datem 1724; 4. ma- gistrátu měst., jehož se užívalo ještě 1826 dub. 6. (otisky vesměs v ANM : G na uv. m.). Znak shodný s údaji u Widimského (č. 55) a Sedláčka (Slovník 68).

8. Brod, Český —, rychtář.

C 7.

Paže ohnutá v lokti s rychtářským právem („žilou“) v pravo obrácená na štíť na obou stranách vykrojeném (targa), kolem v obrubě: »^[—12]* PE * RICHTA * MIEST * BROD * CZEŠK«. — Stříbr., okrouhlé 28 mm se sklopným držadlem v podobě herald. lilií o 3 otvorech, zdobeným, na rubu v levo: »MÁTIEG · GY | CINSKEG«, v pravo »1579«. Na okraji znamení vrchu *. Pečetidlo příčným přepilováním zrušeno. Viz vyobrazení na tabulce II. čís. 8. a rub na tab. IV. č. 4.

Inv. čís. 647; Berg. sb. III. 2.

Rychtářské pečetidlo (srov. č. 6, 10, 23, 28) z r. 1579, jehož se užívalo asi do r. 1674, kdy nahrazeno novým větším (jezdec na koni s rycht. právem), jež se uvádí v otisku k r. 1826 (ANM : G/ kouř : Brod Č.), kdy však ono již nebylo u obce.

9. Deštná, rychtář.

C 11.

Pětilistá růže rožmberská na štíť, kolem: »^[—7] STADT- RICHTERAMT DESCHNA«. — Železné, oválné 29 × 26 mm se čtyřbokou násadou (37 mm).

Inv. čís. 601; St. sb. mus. C 7. Zaslalo české místodržitelství r. 1851 22. čce ČČM. XXV. 159 (st. reg. mus. M 7/50).

Z XVIII. stol. Pečetidlo nebylo již r. 1834 při obci, uvádějí se tehdy v otiscích jen tato pečetidla (ANM : G/táb : Lhota červ.): 1. veliké gotické s rožomb. růží v šestipasu; 2. malé rychtářské, datované 1650; 3. velké renesanční; 4. novodobé z konce XVIII. stol. měst. úřadu. — Znak vesměs shodný s údaji u Widimského č. 102 a Sedláčka (Slov. 130).

10. Dub, (Český ?), rychtář.

C 13.

Muž s kloboukem na hlavě v pr. hledící, s větví se žaludem v pravici, u jeho nohou letopočet: »16 | 56«, kolem v obrubě: »^[—12]* SECRĒTVM * IVDICIS * CIVITATIS * DVB.« — Bronz., okrouhlé 32 mm na plochém držadle provrtaném (39 mm). — Viz vyobrazení na tab. III. čís. 5. a rub na tab. IV. čís. 6.

Inv. čís. 652; Berg. sb. III. 3.

Z r. 1656. Neodpovídá měst. znaku; blíží se však typu rychtářských pečetí (srov. č. 6, 8, 23, 28). Jak dlouho se ho používalo, nelze zjistit pro nedostatek dokladů.

11. Hora, Andělská — [Engelhaus].

C 17.

Stojící archanděl s mečem v pozdvížené pravici, levicí opírající se o štít se 3 štítky (‡), na nichž: 1. na pr. horním zkřížená břevna na způsob Ondřejského kříže; 2. levý horní prázdny; 3. na dolním lev vzpřímený v pravo hledící, v pozadí hvězdné nebe, v pr. od archanděla stuha třikrát vinutá s nápisem: »^{—6/9} sigillum* ciuitum * in : eng // eliaſ.« — Bronz., okrouhlé 46 mm s mo saznou obroučkou a želez. násadou (34 mm). — Viz vyobrazen na tab. III. čís. 6.

Inv. čís. 603. St. sb. mus. C 9. — Zaslal r. 1850 26. pros. okr. soud v Karl. Varech ČČM. XXV. 162 (st. reg. mus. M 7/39).

Nejstarší městské pečetidlo z poč. XVI. stol., nedlouho po založení a po udělení znaku od Jindř. z Plavna, jehož lev v dolním štítku (srov. Widimsky č. 122, Sedláček, Slov. 3.). Vedle tohoto peč. uvádějí se v otiscích r. 1834 srp. 22 (ANM : G/lkt : Kysibl/ Hora And.): 2. malé ovál. asi z XVIII. stol.; 3. velké s datem 1813.

12. Hora Svatého Šebastiána.

C 18.

Štít štípený v pravé půli dělený: v levé půli sv. Šebastián ke stromu připoutaný a 5 šípy zraněný, v pravo nahore břevno, dole zkřížené kladivo a hornický špičák, nad štítem vévodská koruna, kolem v obrubě: »^{—121} SIGILLVM CIVITATIS | MONTIS S : SEBASTIAN · | «. — Střibr., oválné 25 × 22 mm s uříznutým želez. držadlem osmibokým (26 mm), poněkud otřelé, na okraji znamení vrchu :|. — Viz vyobrazení na tab. II. čís. 3.

Inv. čís. 597; St. sb. mus. C 1. — Dar. Eman. Selich, okres. soudce na Hoře Sv. Šebastiána, r. 1850. PA. X., 595 (st. reg. mus. M 7/33).

Malé městské pečetidlo asi ze XVII. stol. Vedle toho r. 1834 srp. 12. (ANM : G/žtc : Bastianperk), kdy toto nebylo již při obci, se uvádějí: 2. velké okr. s týmž nápisem jako musejní; 3. malé okrouhlé horního soudu s alegorií Spravedlnosti. — Kresba musej. peč. shodná se znakem u Widimského č. 450.

13. Hory Matky Boží.

C 19.

Štít se stojící korunovanou Madonou s Ježíškem, po stranách klečí 2 horníci se zkříženým hornickým kladivem a pohrabáčem, nahore se vznášejí 2 andělé, nad štítem kolčí korunovaný helm se stylisovanými pokryvadly, nad nímž zkřížené horn. kladivo se špičákem, po stranách štítu letopočet: 15 | 60 a kolem v obrubě:

»[—12] · S · EIN · GA · KNA · A · VN · LIBE · | FRAVN · BERCK-
STADT · SIG«. — Mosaz., hmotné, okrouhlé 55 mm, někdy s plo-
chým, nyní odpilovaným držadlem, na okraji znamení vrchu X.
— Viz vyobrazení na tab III. čís. 8.

Inv. čís. 604; St. sb. mus. C 10. — Dar. r. 1851 měst. úřad.

Nejstarší velké městské pečedidlo z r. 1560, tedy nedlouho po povýšení na horní město (1522). Jemu odpovídá: 2. menší, t. zv. „černé“ s německou legendou. (Srov. níže čís. 13*.) Původně obec zaslala Museu všechna, později r. 1851 však toto k její žádosti vráceno 7. května 1851. (Srov. k tomu starou reg. mus. M 7/41). Po nich ještě: 3. nyní musejní viz č. 14. Otisky všech z r. 1834 čce 31. (ANM : G/prch: Hory m. B.) — Srov. popis v Soupisu pam. uměl. XII. (1900) str. 54.

13*. Hory Matky Boží.

C 111.

Týž obraz jako u čís. 13, po stranách štítu letopočet: 15 | 60 a kolem v obrubě: »[—12] S · EIN · GA · KNA · A · VN · LIBE | FRAVN · BERCHSTADT · S | IG «*. — Mosaz., okrouhlé 32 mm s plochým, provrtaným držadlem, na okraji znamení vrchu: | X |.

Depos. čís. 110. — Uložil 1926, břez. 24. (čís. archivu 29. ai 1926) městský úřad. — *) Koncové »G« obráceno z pr. v levo.

Z r. 1560. Srov. pozn. při čís. 13. Náhradou pořízeno obci nákladem Nár. Musea nové pečetidlo s obdobnou kresbou podle vzoru nejstarších pečetí s letopočtem 1926.

14. Hory Matky Boží.

C 20.

Týž obraz jako u čís. 13, po stranách štítu však letopočet: 15 | 66 a kolem v obrubě: »[—12] S · EIN · GA · KNA · A · VN · LIBE · | FRAVN · BERCKSTAT · SI | G | «. — Mosaz., okrouhlé 36 mm s oblým, nyní odpilovaným držadlem, na okraji znamení vrchu: X.

Inv. čís. 605; St. sb. mus. C 11. — Dar. r. 1851 městs. úřad.

Pečedidlo z r. 1566. Srov. k t. poznámky při čís. 13.

14*. Hory Matky Boží.

C 112.

Týž obraz jako u čís. 13. (chybí však letopočet), kolem v obrubě: »[—12] AMTSINSIEGEL DER K BERGSTADT ZU
ULF.«. — Razitko mosaz., okrouhlé 32 mm na násadě 45 mm s dřevěnou rukojetí (100 mm).

Depo. čís. 111. — Uložil 1926 břez. 24. městský úřad (viz čís. 13*).

Ze stol. XIX. (V ANM na uv. m. se neuvádí). Srov. též pozn. při čís. 13.

15. Hory, Michalovy —.**C 21.**

Zkřížená hornická kladiva, pod nimi nad ratolestí: »BERG-|| STADT« a kolem: »[—9/4] MICHAELSBERG«. — Razítka mosaz., okrouhlé 33 mm na špičaté násadě (67 mm) s dřev. rukojetí soustruhov. (83 mm). Na rubu znamení levé strany: ↘. Přepilováním mnohonádobnými směry (okraj silně poškozen) zrušeno.

Inv. čís. 681; St. sb. mus. G 57. — Dar. r. 1853 (mezi 1./3. — 31./5.) okres. soud v Plané. ČČM. XVII. 395.

Ze stol. XIX., asi až po 1834. Kresba shodná částečně se znakem u Widimského čís. 295.

16. Hostouň.**C 15.**

Na štítě hradba s branou otevřenou, mříží vytaženou a s cimbuřím, nad níž vyčnívají dvě kuželovité věže s cimbuřím a střechou makovicí ukončenou, každá s 5 uzavřenými okny $\frac{2}{1}$, kolem na zlaté (herald.) stuze: »[—12] · SIGILLVM : CIVITATIS : | HOSTOVIENSIS : 1 · 60 · 9 · | «. — Stříbr., okrouhlé 45 mm, kdysi se sklápěcím držadlem, na rubu zdobené, na okraji znamení vrchu X. Deska uprostřed zvýšena proti krajům. (Srov. úvod.) — Viz vyobrazení na tab II. čís. 2.

Inv. čís. 709; St. sb. mus. C 60.

Mladší velké pečetidlo městské z r. 1609, jehož se užívá ještě r. 1719. Srov. 1612 (AMP : IV—32.868), 1714 (tamtéž: IV.—31.279, 31.087, ZAČ, ter. kat./klt.: Týn Horš. ad 79. № 7.), 1719 (tamtéž: IV.—31.021). Celkem se připomínají tato pečetidla: 1. nejstarší velké datov. 1588 (udělení znaku r. 1587); 2. nejstarší malé z téhož r.; 3. mladší velké nyní musej. (čís. toto); 4. mladší rychtářské malé z t. r. nyní musejní (viz čís. 17.); 5. nové veliké bez data; 6. nové menší z 1806; 7. razítka. Otisky vesměs z roku 1834 ANM : G/klt: Týn Horš./Hostouň).

17. Hostouň, rychtář.**C 14.**

Štít dělený, v horní půli štípené vlevo vzpřímený lev vpravo hledící, v pravo parohy, v dolní půli popeličina (herald.), nad štítem: 1609, kolem: »[—12] · SIGILL · IVDICVM · CIVITATIS · HOSTOVI.« — Mosaz., oválné 20 × 18 mm s plochým, zašpičatělým a provrtaným držadlem (28 mm).

Inv. čís. 712.

Rychtářské pečetidlo z r. 1609. Viz poznámky při čís. 16.

18. Hošťka.**C 16.**

Stojící opat (sv. Otomar) s mitrou a berlí před kostelem s 1 oknem, dveřmi otevřenými, z jehož hřebenu vystupuje věž

(sanktusník), vl. kostela stojí zvonice, na spodu letopočet: 1266 a kolem v obrubě: »^[—12] * PECZET * MESTECZKA * | * HOSSTKI *.« — Stříbr., okrouhlé 29 mm se sklápěcím držadlem s otvorem, zdobeném tečkami a čárkami (26 mm), na okraji znamení vrchu: Δ. — Viz vyobrazení na tab. II. čís. 7. a rub. IV. čís. 5.

Inv. čís. 606; St. sb. mus. C 55. — Odevzdal r. 1850 okres. soud ve Štěti (st. reg. mus. M 7/22).

Menší pečeť městská z XVIII. stol. (viz na př. 1729. září 7: ANM: F 17, 1770 ún. 11. ANM : F 55). Celkem se uvádějí tyto pečeti: 1. velká z XVII. stol. (srov. 1603 ún. 17: ANM : A); 2. malá musejní; 3. kancelářská. Otisky všech v ANM : G/ltm: Hoštka k 1834. — Letopočet 1266 (na velké 1226) vztahuje se k domnělému vysazení Hoštky na město (srov. Widimsky č. 138.). — Spolu s tímto zaslal okres. soud ve Štěti stříbrné pečetidlo (snad 1.), které podle oznámení Schulzova uschoval Vrtátko do pokladny a které při odevzdávání pečetidel r. 1894 do numism. kabinetu již nebylo nalezeno (srov. též úvod zejm. pozn. 18.).

19. Hradec, Jindřichův —, magistrát.

C 22.

Na štítě v pečetním poli modrému (herald.), zdobeném po stranách a nahoře guirlandy, nad pětilistou růží drží dva korunovaní dvouocasí strážní lvi písmenu W s korunkou o 5 obroučkách, kolem v obrubě: »^[—12] * SIEGEL DES MAGISTRATES DER STADT NEUHAUS.« — Mosaz., oválné 28 × 27 mm na špičaté násadě (38 mm) se soustruh. dřevěnou rukojetí, na rubu znamení vrchu a letopočet: 1820 *

Inv. čís. 703; St. sb. mus. C 12. — Odevzdal 1850 čce 22. okres. soud v Jindř. Hradci (st. reg. mus. M 7/26).

Magistrátní pečetidlo z r. 1820, jehož se pravděpodobně užívalo ještě r. 1834 (ANM : G/táb.: Hradec Jindř.). K tomuto roku se uvádí v otisku (tamtéž) jen ještě nejstarší gotické v průměru 52 mm.

20. Hradec, Jindřichův —, magistrát.

C 23.

Kresba táž jako u čís. 19., kolem: »^[—12] * MAGISTRAT DER STADT NEUHAUS.« — Razitko mosaz., okrouhlé 35 mm se špičatou násadou (45 mm). Na rubu znamení vrchu: *.

Inv. čís. 689; St. sb. mus. G 48. — Odevzdal 1850 čce 22. okres soud v Jindř. Hradci (st. reg. mus. M 7/26).

Pravděpodobně zavedeno až po r. 1834 (není v ANM : G na uv. m.).

21. Husinec, magistrát.

C 24.

Na štítě po obou stranách vykrojeném (targa) herald. barvy modré plovoucí po vlnách loděka, na níž v pravo veslař, v levo

sv. Mikuláš s berlou stojící, kolem: »^[—12] MARKT HUSSINETZER MAGISTRATS SIGILL.« — Mosaz., oválné 33×32 mm se želez. osmibokým držadlem přepilovaným (36 mm).

Inv. čís. 607; St. sb. mus. C 13. — Odevzdal r. 1855 okres soud v Prachaticích.

Magistrátní pečetidlo z XIX. stol. (viz 1822 list. 1 : ANM : F 58). Úpravou shodné se starším obecním ze XVI. stol. (AMP : IV. — 32.383 k 1646). Celkem se připomínají: 1. staré velké z r. 1587; 2. oválné větší nyní musej. (č. 21); 3. oválné menší podobné č. 21 (otisky v ANM : G/prch: Vimperk/Husinec); 4. razítko nyní musej. č. 22.

22. Husinec, magistrát.

C 25.

Nápis v kruhu: »^[—9/3] MAGISTRAT« a uprostřed napříč: Zu »Hussinetz«. — Razítko mosaz., okrouhlé 28 mm s oblým držadlem (55 mm). Na okraji výrez jako znamení vrchu.

Inv. čís. 687; St. sb. mus. G 55. — Odevzdal 1855 okres. soud v Prachaticích.

Magistrátní razítko z XIX. stol., zavedené asi po r. 1834 (v ANM : G na uv. m. se neuvádí) užívané ještě r. 1849 (1847 dub. 14., 1849 led. 1. v ANM : F 58).

23. Janov ? (= Janovice ?), rychta.

C 26.

Sv. Martin se svatozáří ve zbroji na koni v pravo kráčejícím, před ním žebrák, kolem na stuze: »^[—9/3] RICHTA · IANOWSKA.« — Mosaz., oválné 25×24 mm s plochým provrtaným držadlem (32 mm).

Inv. čís. 717.

Z XVIII.—XIX. stol. Pro nedostatek dokladů nelze zjistit, kterému Janovu neb Janovicím tato rychtářská pečeť náležela.

24. Jeníkovice.

C 12.

Květina (růže ?) se 2 listy vyrůstající z palouku, kolem na stuze: »^[—7/5] GEMEINDE · DINGKOWITZ.« — Mosaz., okrouhlé 25 mm s odpilovaným držadlem (4 mm).

Inv. č. 664; Berg. sb. III. 34.

Ze stol. XVIII.—XIX. Patří obci Jeníkovicům na panství horšovskotýnském.

25. Jesenice (v Kruš. Horách), magistrát.

C 27.

Na štítku orlice v pravo hledící, nad ním zkřížené klíče a ještě výše helm s perutí a pokryvadly, kolem: »^[—8/4] MAGISTRAT.

DER STADT IECHNITZ.« — Razítko mosaz., okrouhlé 36 mm na násadě (26 mm) s dřev. hmotným držadlem (100 mm).

Inv. č. 685; St. sb. mus. G 63. — Odevzdal okres. soud tamtéž 1850, 22. list. (st. reg. mus. M 7/35).

Razítko toto pochází asi teprve z doby po r. 1834 (v ANM : G/žtc: Petršpurk/Jesenice se neuvádí). Vedle toho připomíná se městská pečeť užívaná ještě 1834 (otisk tamtéž).

26. Kamenice nad Lipou.

C 28.

Hradba s cimbuřím, s otevřenou branou s vytaženou mříží, nad níž se zdvihají dvě věže, každá o dvou oknech s horním zamířzovaným a dolním otevřeným, se sedlovou střechou nad cimbuřím o 2 makovicích, po stranách věží štít s pětilistou růží a kolem na stuze: »^{f-1/11} * SIGILLUM * COMMUNITATIS * CIVITATIS * RADIENI* | « a dva k sobě obrácení kohoutkové s hvězdou uprostřed. — Bronz., okrouhlé 51 mm s žebrem na rubu (16 mm), nahoře naprasklé, na okraji znamení vrchu: +. Tlakem poněkud pronuté. — Viz vyobrazení na tab. I. čís. 1.

Inv. č. 608; St. sb. mus. C 56. — Dar. 1895 7./6. Filip Janoušek, cís.r. ve Votici (č. přír. 3/1895, ČČM. LXX [1896] 35).

Nejstarší městské pečetidlo z XV. stol., jehož se ještě užívalo v XVII. stol. (srov. AMP : IV.—32.546 k r. 1657). Otisk její z r. 1834 v ANM : G/táb: Kamenice n. L. Kresba shodná se znakem u Widimského č. 205.

27. Klatovy.

C 33.

Dva oválné štíty osami k sobě skloněné, na pravém červeném hradba s cimbuřím, nad níž vyniká vysoká věž, na cimbuří i pavlači koule (dělové ?), na levém štit mezi 2 ratolestmi, korunovaný, na tié dělený, v horní části na tré štipené písmena W | K | C, střední šachovaná, dolní prázdná, nad štíty pěticípá korunka, u štitů nad guirlandy v pravo půl orlice v pravo hledící, v levo dvouocasý lev s hlavou nazpět obrácenou, kolem: »^{f-12} SIGILLUM REGIÆ | DISTRICTUALIS URBIS KLATTAVIÆ.« — Želez. okrouhlé 37 mm na násadě (54 mm) se soustruh. rukojetí dřevěnou (80 mm). — Viz vyobrazení rubu na tab. IV. čís. 8.

Inv. č. 708; Berg. sb. III. 14.

Podle ANM : G/klt : Klatovy pořízeno bylo r. 1819, tužkou však připsáno: „Willkürlich : ungültig“. Vedle něho se uvádějí: 2. nejstarší oválné, ale pravděpodobně asi také ze stol. XVIII.; 3. jemu podobné z r. 1788 (otisky vesměs na uv. m.). Pouze toto muzejní má rozmnožený znak, jenž je nyní také městským znakem. Srov. o tomto pečetidle i klatovském znaku: Dr. K. Hostaš, Znak krále, města Klatov ve „Věstníku měst. musea v Klatovech“ sv. III. („Sborník Hostašův“) 1924, str. 41, 42.

28. Knín, Nový —, rychltář.

C 34.

Horník s kladivem v pravici napřažené na koni vpravo přeskakujícím zkřížená kladiva, kolem v obrubě: »^[—12]* PECZIET · RYCHTARZSKA · MIESTA · KNINA · HOR ZLATTYCH.« — Bronz., okrouhlé 35 mm s plochým provrtaným držadlem (31 mm). — Viz vyobrazení na tab. III. čís. 4.

Inv. čís. 648; Berg. sb. III. 8.

Rychtářské pečetidlo, které pojetím (jezdec na koni srov. č. 6, 8, 10, 23) dobře odpovídá jiným podobným. Pochází asi z XVIII. stol. a je pravděpodobně starší než menší pečetidlo jemu velmi podobné (27 mm) uvedené v otisku k r. 1826 (ANM : G/ber : Knín Nový) a popsané i zobrazené v „Soupise pam.“ XIII. (1901) 44. (pod č. 3.).

29. Kouřim.

C 36.

Nad hradbou s cimburím, s otevřenou branou zdvívají se 2 věže podél kruhu skloněné, každá s otevřeným oknem, s cimburím kol střechy ukončené makovicí, mezi věžemi na štítě český lev v levo (!) obrácený, kolem v obrubě: »^[—12]* SIGILLVM · CIVITATIS · CVRIMENESIS.« — Bronz., okrouhlé 68 mm, s ouškem na žebro na rubu (15 mm). Na okrají vrub jako znamení vrchu. — Viz vyobrazení na tab. I. čís. 6.

Inv. čís. 610; St. sb. mus. C 16. — Dar. r. 1868 prof. MUDr. Weiss. ČCM II. 287.

Nejstarší velké pečetidlo městské z konce XIII. století (viz 1308, břez. 21. Korunní archiv č. víd. rep. 59; 1350, srp. 9. tamtéž č. 321; 1362, září 21. tamtéž č. 691, 1411 květ. 25 : ANM : A). K němu: 2. malé pod čís. 30. Dále 3. malé městské z XVI. stol. (ANM : A : 1581. břez. 31.), které uvádí též Melly, Beiträge 126 č. 293; 4. mladší velké z XVI.—XVII. stol. ryté podle starého a 5. německé jako krajského města (otisky vesměs v ANM : G/kouř., Kouřim).

30. Kouřim.

C 37.

Týž obraz jako u čís. 29, kolem v obrubě: »^[—12]* SIGILLVM · CIVITATIS · CVRIMENESIS.« — Bronz., okrouhlé 44 mm, s ouškem na žebro na rubu (12 mm). Deska uprostřed proti krajům poněkud zvýšena (srov. úvod). — Viz vyobrazení na tabulce čís. 4. a rub na tab. IV. čís. 1.

Inv. čís. 611; St. sb. mus. C 17. — Dar. r. 1877 ředitel kúru Veselský v Kutné Hoře. ČCM. L. 784.

Nejstarší malá pečeť z téže doby jako čís. 29. Podle ANM : A 1581 břez. 31., kde je na pergameně pod pap. přitištěna jiná malá renesanční pečeť (viz pozn. u čís. 29 pod 3.), se zdá, že se v této době již tohoto pečetidla neužívalo.

31. Kříše (Krischa).**C 38.**

Přední strana kostela se vchodem, 2 zamřížovanými okny, makovici na hřebenu střechy, po obou stranách kostela věž s oknem a s proporečkem na vrcholi, před kostelem palouk, kolem: »^[-8/4] DAS GEMEINDE SIEGEL ZU KRISCHA | .« — Mosaz., okrouhlé 37 mm, síly 8 mm, s provrtaným čtyřbokým násadcem, na okraji znamení vrchu: | .

Inv. čís. 629; St. sb. mus. C 18.

Z XIX. stol. Pro nedostatek dokladů nelze bezpečně tvrditi jde-li o pečetidlo obce Kříše (soud. okres Rokycany).

32. Libáň-Týnec (?)**C 40.**

Dvoustranné: A) na podstavě brána otevřená, nad níž jelen mezi věžemi z ní se zdvihajícími s brankami a okny otevřenými, kolem v obrubě: »^[-9] * PECT · MNESTKA + RADA LIBAN.« B) osmipaprsková hvězda mezi 2 palmami, kolem v obrubě: »^[-9] * PECET MNESTKE + . RADI TEJNIC.« — Kamenné z páleného mastku okrouhlé 30 mm, síly 22 mm, velmi nejasné. Nepravé?

Inv. čís. 651; Berg. sb. III. 26.

Razítko velmi primitivně zhotovené a vůbec nedoložené, takže nelze zjistiti jeho stáří a dokonce i jeho rub je nevyřešitelný. K r. 1834 se uvádějí v otiscích (ANM : G/bydž : Kopidlno, Libáň) tato pečetidla: 1. velké okrouhlé z 1574; 2. malé z téhož r.: 3. oválné velké s písmenami M · L. 4. oválné malé velmi podobné Musejní se neuvádí. — Znak na A) shodný s údaji u Widimského (č. 266) a Sedláčka (Slov. 529).

33. Nejdek.**C 44.**

V oválném zlatém (herald.) štítě s ozdobami štít kroví dělený na tři pole, v nichž každém kruh (znak šlikovský), nad tím parohy, každý o 6 větvích, mezi nimiž zkřížená hornická kladiva, kolem: »^[-12] * SIGILLUM · NEUDECKENSE.« — Želez., okrouhlé 28 mm se čtyřbokou provrtanou násadou (34 mm). Na rubu znamení vrchu: ↘.

Inv. čís. 615; St. sb. mus. C 23. — Odevzdal okres. soud v Nejdku r. 1850, 31. srpna (Stará reg. musej. M 7/28).

Pečetidlo asi z XVIII.—XIX. stol., podle údajů k r. 1834 (ANM : G/lkt : Neydek) prý soudní. Toho r. se však již neuvádí u obce, avšak jiná pečetidla a sice: 2. velké; 3. malé nyní musejní (viz č. 34), vesměs prý soudní; 4. razítko soud. nyní musej. (č. 35). Znak shodný s kresbou u Widimského č. 321.

34. Nejdek.**C 43.**

Týž obraz jako u čís. 33, kolem: »^[-2/9] SIGILLVM · NEUDECKENSE ↘.« — Mosaz., okrouhlé 22 mm na želez., hmotném

provrtaném násadci (36 mm). Na okraji držadla znamení vrchu: |
Inv. čís. 616; St. sb. mus. C 43. — Odevzdal okres soud v Nejd-
ku r. 1850 31. srpna (Stará reg. mus. M 7/28).
Srov. pozn. při čís. 33.

35. **Nejdek,**

C 45.

Týž obraz jako u čís. 33, zpod štítu však vynikající nahoře a po
stranách 3 květiny, kolem: »^[—12] O GERICHTSSIEGEL DER
BERGSTADT NEUDEK.« — Razítko mosaz., okrouhlé 30 mm
s násadou (28 mm) a znamením vrchu na rubu : X.

Inv. čís. 698; St. sb. mus. G (bez čís.). — Odevzdal okres.
soud v Nejdku 1850, 31. srp. (stará reg. musej. M 7/28).

Razítko soudní, pravděpodobně až po r. 1834 (v ANM : G
se neuvádí).

36. **Nepomuk.**

C 46.

Dvouocasý korunovaný vzpřímený lev v levo hledící, u něho
písmena I | P, kolem: »^[—12] STAD NEPOMUC IN POHEIM.«
— Razítko mosaz., okrouhlé 33 mm s plochým provrtaným držad-
lem (38 mm).

Inv. čís. 690; St. sb. mus. G 54.

Ze XVIII.—XIX. stol., neuvádí se však k r. 1834 (ANM :
G/klt : Hora Zel.), za to však jiná: 2. velké pečetidlo z 1560;
3. velké pečetidlo z 1719; 4. malé z téhož r.; 5. razítko s opisem:
„AmtsSiegel der Stadt Nepomuk.“ — Krésba razítka neodpovídá
měst. znaku.

37. **Neslovice** (okr. Ivančice, Morava).

C 47.

Srp k vinobraní (vinařský nůž) s nezřetelnými písmenami
TC v levo a hrozen vinný v pravo, rozdělené kolem letopočet:
»^[+8/9] 1644.«, kolem v obrubě: »^[—12] * CEKRIT * DIEDIN
* NESLVOWICZE.« — Mosaz., okrouhlé 26 mm, na plochém
zašpičatělém provrtaném držadle (38 mm).

Inv. č. 671; Berg. sb. III. 12.

Pečetidlo z r. 1644, jehož se podle dokladů v Moravském
Zemském Archivu v Brně užívalo ještě v josefském katastru
i v t. zv. matrice výnosů pozemků z r. 1820 (podle lask. ozná-
mení Mor. Zems. Archivu).

38. **Netolice.**

C 48.

Na štítě po obou stranách vykrojeném (targa) barvy červené
praporce bíločerveně pruhovaný v levo skloněný, kolem v obrubě:
»^[—12] * Raths' kanzley · der · Stadt · Nettolitz * * *.«. — Želez..
oválné 33 × 30 mm se čtyřhranou násadou (43 mm).

Inv. čís. 614; St. sb. mus. C 22.

Pečetidlo kancelářské z konce stol. XVIII. až poč. stol. XIX., jehož obraz (praporec) vzat je z velkého znaku, kdež se spatřuje pod obrazem P. Marie. Vedle tohoto se uvádějí pečetidla: 2. nejstarší velké; 3. menší z r. 1590; 4. malé, vesměs se znakem a otisky všech i musejního ještě k r. 1834 srp. 1. v ANM : G/prch: Netolice. Kromě nich: 5. razítka magistrální, nyní musejná (viz č. 39)

39. Netolice, magistrát.

C 49.

Obraz týž jako u čís. 38., kolem: »^[—8/4] MAGISTRAT DER STADT | « a pod štítem vodorovně: »Nettolitz« — Razítka mosaz., okrouhlé 34 mm na želez. násadě čtyřboké (52 mm) se dřevěnou soustruh. rukojetí ukončenou polokoulí (92 mm).

Inv. čís. 679; St. sb. mus. G 59.

Z konce XVIII. až poč. XIX. stol. Srov. pozd. u čís. 38.

40. Pelhřimov.

C 51.

Hradba s otevřenou branou s cimbuřím, v bráně poutník stojící se opírá o poutnickou hůl, nad hradbou 2 věže každá s cimbuřím, sedlovou střechou se 2 makovicemi a zamřížovaným oknem, mezi věžemi štít s břevnem, kolem pak v neúplné obrubě: »^[—1/10] . sigillum . ciuium . de . pelhřimov« *) a větívka. — Bronz., okrouhlé 32 mm, s plochým závěsem na žebřu (14 mm), líc nahoru vyspraven druhotným kovem. — Viz vyobrazení na tab. III. čís. 3.

Inv. čís. 699; St. sb. mus. C 25. — *) „de“ psáno spojeně. — Dar. r. 1860. Dörfler, puškař v Lokti. PA. IV. 188.

Menší městské pečetidlo z 1. pol. XV. stol. Jos. Dobíáš (Znak a pečeti m. Pelhřimova v Čas. přátel starož. XXVI, 1918. 47) uvádí pro ně nejstarší doklad z archivu krumlovského k r. 1486. Jiné doklady z 1602 břez. 19. (ANM . F 159), 1657 únor 15. (tamtéž), 1673 če 20. (tamtéž), takže se ho užívalo nepochybně až do 1673 září 10., kdy Leopold dovolil rýti nové pečetidlo s císařským orlem ještě před úpravou znakovou, které se městu do-stalo až 1675 září 7. Jest však možno, že tu jde v uvedených do-kladech z ANM o druhé pečetidlo, které podle Dobíáše bylo pořízeno před r. 1595 a liší se pouze rozměrem asi o 0.5 mm. Menšímu musejnímu odpovídá nejstarší velké asi z r. 1364–1396, užívané až do r. 1673 (na př.: 1665 říj. 5. ANM : A.). Těmto třem. 1. velkému 2. nejstaršímu malému a 3. novějšímu malému následovaly po r. 1673: 4.–8. již s císařským orlem. — Pro musejní srov. též t. r. 1825 ANM : G /táb : Pelhřimov, dále Soupis pam. XVIII. (1903) 166, jakož i Widimsky č. 350, Sedláček Slovník str. 687 a zejm. Melly: Beitraege I, 131–132 (č. 308–310.).

41. Pernink.

Na palouce stojí vzpřímený medvěd v pravo hledící a držící v předních tlapách prsten, při něm písmena: BA | S, nad tím stuha: »^[-9/3] BÆRINGEN . . .« — Mosaz., oválné 22 × 20 mm s plochým provrtaným zašpičatělým držadlem (31 mm).

Inv. čís. 617; St. sb. mus. C 26. — Dar. 1865 Arnošt Vysoký, hutní kontrolor v Jáchymově. PAM VI. 236. ČČM. XXXIX. 104.

Ze stol. XVIII.—XIX., není však uvedeno mezi městskými pečetidly k r. 1834 čce 25. v otisku (ANM : G/ostrov (Pernink), nýbrž tam jen: 1. velké soudní asi ze XVII. stol.; 2. malé městské z 1680; 3. velké z r. 1829. Musejní se neshoduje se znakem udaným u Widimského čis. 20 a Sedláčka (Slov. 688.).

42. Písek, magistrát.

Hradba s cimbuřím, branou otevřenou, nad niž 2 věže s okny otevřenými, se sedlovými střechami o 2 makovicích, mezi nimiž štit s českým lvem dvouocasým, na obloze 3 hvězdy a ubývající měsíc, kolem v obrubě: »^[-12] * INSIEGL DES MAGISTRATS DER K : K : KREISSTADT PISEK.« — Želez., okrouhlé 31 mm s odpilovaným držadlem.

Inv. čís. 662; Berg. sb. III. 22.

Z XIX. stol. Uvádějí se celkem r. 1826 čna 16. v otiscích (ANM : G/prch : Písek) tato pečetidla: 1. veliké z r. 1659; 2. malé z téhož roku (srov. pro oboje Soupis pam. XXXIII. (1910) 249, 250); 3. malé kancelářské z r. 1788 nyní musejní (viz č. 44); 4. nejnovější ovál, asi z poč. XIX. stol. K těm však ještě sluší přičísti 5. nyní musejní č. 42, a 6. nyní musejní č. 43.

43. Písek, magistrát.

Týž obraz jako u čís. 42., lev však s ocasem neštípeným, kolem v obrubě: »^[-12] * . INSIEGL DES MAGISTRATŠ DER K : K : KREISSTADT PISEK . . .« — Mosaz., okrouhlé 33 mm na čtyřbokém železném držadle s otupenými hranami (60 mm).

Inv. čís. 714; St. sb. mus. C 27. — Odevzdal 1852, 20. květ. okr. soud v Písku. (St. reg. mus. M 7/103. ČČM. XXVI, 194).

Z XVIII. stol. Srov. poznámky u čís. 42.

44. Písek, kancelář.

Obraz týž jako u čís. 42., kolem: »^[-12] * SIG · CANCELLAR · REG · URBIS · PISECEE · 1788.« ^[sic!] — Mosazná deska okrouhlá 26 mm odletovaná od držadla, značně otřelá.

Inv. čís. 668; Berg. sb. III. 23.

Podle ANM : G/prch : Písek z r. 1826 označuje se jako malé magistrátní expediční pečetidlo zavedené r. 1788 a pravděpo-

C 52.

C 55.

C 56.

dobně užívané ještě r. 1826. Uvádí se: 1792 čna 25. (ANM : F 159 / Písek, cechy : perníkáři), 1793 ún. 9. (tamtéž dvakrát), 1816. čna 22. (tamtéž). Srov. též poznámky u čís. 42.

45. Planá (u Plzně).

C 57.

Hradba s otevřenou branou se zdviženou mříží, nad níž 2 věže, každá po 2 oknech, s cimbuřím, mezi nimi klín, na němž a po stranách jeho vrcholu celkem 3 kruhy (znamení znaku šlikovského), nad tím kolčí helm korunovaný s klínem a kruhy jako ve štítu mezi 2 perutěmi, po jejichž stranách letopočet: 17 | 00, u štítu pokryvadla a kolem: »^[—12] SIGILVM MINVS CIVI | TATIS PLANENSIS · | .« — Stříbr., okrouhlé 26 mm na želez. římsovité násadě odpilované (34 mm), na okraji násady znamení vrchu : x.

Inv. čís. 618; St. sb. mus. C 28. — Dar. r. 1856 okr. soud v Plané.

Menší pečetidlo městské z r. 1700, jehož se užívalo v XVIII. stol. Vedle něho byly ještě a jsou k r. 1834 čce 5. (ANM : G/plz : Planá město) dochovány v otiscích: 2. velké z r. 1701; 2. malé kancelářské (viz č. 46); 3. malé oválné rychtářské; 4. razítko magistrální (viz č. 47). — Znak shoduje se s údajem u Sedláčka (Slov. str. 696).

46. Planá (u Plzně), kancelář.

C 58.

Obraz týž jako čís. 45., kolem: »^[—12] KANZLEY · INSIGI | DER · ST : PLAN | .« — Železné, okrouhlé 28 mm na římsovitém násadci provrtaném (48 mm).

Inv. čís. 619; St. sb. mus. C 29. — Dar. 1850 (mezi 1./3. — 31./5.) okres. soud v Plané. ČČM XXVII., 395.

Pečetidlo městské kanceláře z 2. pol. stol. XVIII., jehož se užívalo ještě v 1. pol. XIX. stol. (1799, říj. 16., 1802 srp. 1., 1824 pros. 23., 1824 pros. 24, vesměs v ZAČ: různé provenience pap.). Otisk z r. 1834 v ANM : G na uv. m. Srov. pozn. k č. 45.

47. Planá (u Plzně), magistrát.

C 59.

Nápis kolem: »^[—7/5] Magistrat der Stadt · « a uprostřed vodorovně napříč: »Plan«. — Razítko mosazné okrouhlé 35 mm se špičatou násadou (58 mm) na dřevěném soustruhovaném držadle (104 mm), na rubu znamení vrchu : | .

Inv. čís. 683; St. sb. mus. G 64. — Dar. 1850 (mezi 1./3. — 21./5.) okres. soud v Plané. ČČM XXVII. 395.

Magistrátní razítko zavedené pravděpodobně až po r. 1834 (v ANM : G není).

48. Planá, Chodová —.

C 61.

Přes kosmo dělený štit český nekorunovaný lev v levo hledící a držící korouhev se štítkem s břevnem (habssb. znak rodový),

podél štítu stylisovaná pokryvadla a kolem na stuze: »SIGILVM
MARCK ZV DER KVTTEN PLAN | .« Želez., okrouhlé 44 mm na osmibokém, hmotném odpilovaném držadle (44 mm), na okraji znamení vrchu : | . Pečetní deska napříč čarou přeryta.

Inv. čís. 620; St. sb. mus. C 30. — Dar. 1850 okres. soud v Plané. ČČM XXVII. 395.

Pečetidlo městyse (podle Widimského č. 254. povýšeno na městys koncem XVI. stol.) asi ze stol. XVII. Otisk 1834 čce 3. v ANM : G/plz : Planá Chod. Znak v podstatě shodný s údaji Widimského (na uv. m. nemá však kosmého dělení štítu!) a Sedláčka (Slov. 320).

49. Planá, Chodová —, soudní.

C 62.

Znak městský (srov. č. 48), nahoře a po stranách ratolesti, kolem: »^[—9/3] MARKTGERICHT ^[+9/3] KUTTENPLAN.« — Razítko mosaz., okrouhlé 25 mm s násadou (24 mm) na dřev. soustruh. držadle ukončeném polokoulí (92 mm), na rubu znamení vrchu : |||. Okraje značně porušeny na znamení neplatnosti.

Inv. čís. 678; St. sb. mus. G 56. — Dar. 1853 (mezi 1./3. — 31./5.) okres. soud v Plané (ČČM XXVII. 395.).

Razítko pravděpodobně z 1. pol. XIX. stol. Srov. pozn. při čís. 48.

50. Podbořany.

C 63.

Hradba s cimbuřím podél kruhu poněkud stočená s branou otevřenou, ale mříží do půli spuštěnou, nad ní 2 věže, každá s 2 okny (!) s podsebitím, se sedlovou střechou ukončenou 2 makovicemi s četnými vikýři, kolem v obrubě: »^[—12] : sigillum : * : * : ciuitatis : * : * : podborzan : * : * .« — Bronz., okrouhlé 55 mm na sklápěcím držadle (26 mm), avšak značně pozdějším, na okraji znamení vrchu : × | .

Inv. čís. 674; Berg. sb. III. 30.

Pravděpodobně nejstarší pečetidlo městské z konce XV. až zač. XVI. stol. Mezi otisky z 1834 čna 28 v ANM : G/žtc : Podboř. město, se neuvádí a nebylo tudíž tehdy již u obce. Připomínají se však na tomto místě kresbou jemu podobné, avšak mladší 4 typáře a sice: 2. velké datované na rubu 1576. (rok šlikovského privilegia znakového); 3. menší asi z téhož r.; 4. velké z 1816; 5. malé z t. r. (data vesměs podle údajů v ANM na uv. m.).

51. Police nad Metují, kancelář.

C 66.

Větev o 3 (1/2) sucích (ostrev) šikmo skloněná a o 3 květech na pni na oválném štítě, kolem něhož závitnicové ozdoby a kolem: »^[—8/4] SIGILLUM CANCEL · POLICENSIS · | .« — Mosaz. deska

oválná $32 \times 30 \text{ mm}$, síly 4 mm , odletovaná od držadla, na okraji znamení vrchu : ». Pečetidlo dole provrtáním zrušené.

Inv. čís. 656; Berg. sb. III. 21.

Pečetidlo kanceláře z konce XVIII. až poč. XIX. stol. užívané pravděpodobně do r. 1821. Srov. pozn. při čís. 52.

52. Police nad Metují, kancelář.

C 65.

Obraz týž jako čís. 51, dole pod štítem : 18 | 21, kolem: »^[—8/4] SIGILLUM · CANCEL : POLICENSIS.« — Želez., oválné $33 \times 31 \text{ mm}$ s osmibokým upilovaným držadlem (30 mm).

Inv. čís. 622; St. sb. mus. C 22. — Odevzdal 1850. 23. září okres. soud v Polici (Stará reg. mus. M 4/71.).

Pečetidlo kanceláře z r. 1821. Podle ANM : G/hrd : Police k 1834 čce 16. bylo ryto náhradou za jiné shodné, které zůstalo klášteru broumovskému, což je snad čís. 51.

53. Police nad Metují, expedice.

C 64.

Na nepravidelném zeleném (herald.) štítě věnčeném ozdobami leží štítek po stranách vykrojený (targa) s krokví nedosažující až ke stranám (znamení !), nad níž po stranách po jedné pětilisté růži, pod ní táz růže a níže šikmá větev o 3 ($\frac{2}{1}$) sucích (ostrev), kolem pečetidla v obrubě: »^[—12] SIGILLUM EXPEDIT : CURLÆ CIVITATIS POLICENSIS .« — Želez. oválné $35 \times 30 \text{ mm}$ s násadou (50 mm) na hmotném želez. držadle (113 mm).

Inv. čís. 713; St. sb. mus. C 32. — Odevzdal 1850. 23. září okres. soud v Polici (Stará reg. mus. M 7/31).

Z pol. XVIII. stol. (v ANM : G na uv. m. se neuvádí).

54. Police nad Metují, magistrát.

C 67.

Krokev, z níž po stranách vyrůstají růže, pod ní větev o 3 ($\frac{1}{2}$) sucích (ostrev), z pravého suku vyrůstá růže, na štítě zdobeném, kolem: »^[—12] STADT POLITZER MAGISTRATS JN=SIE GEL.« — Razítko mosazné, okrouhlé 36 mm s násadou (40 mm) a znamení vrchu na rubu : ».

Inv. čís. 692; St. sb. mus. G 53. — Odevzdal 1850. 23. září okres. soud v Polici (Stará reg. mus. M 7/31).

Z XIX. stol. (v ANM : G na uv. m. se neuvádí).

55. Praha, notář městský Petr.

C 68.

Dvouocasý vzpřímený v pravo hledící lev s helmem staženým hluboko přes uši, nad nímž peruť s jetelovými lístky (?), na zlatém

(herald.) pozadí, kolem v perlovkové obrubě: »^[—12] * ' S PÆTRI
NOTARII CIVITATIS PRÆGERE.«*) — Bronz., lodičkovitá deska
42 × 32 mm, na jejímž rubu stopy po oušku. — Viz vyobrazení
na tab. I. čís. 3.

Inv. čís. 624; St. sb. mus. C 34. — Dar. r. 1824 prof. Millauer
(srov. St. reg. mus. M 2/36. — *) € a R psáno spojeně.

Z konce XIII. až poč. XIV. stol. Patřilo městskému notáři Petrovi, který se připomíná v l. 1296—1306 (Čelakovský, Cod. iur. mun. I. str. XIIII, XIV. pozn. 14.), zejména na potvrzení usnesení rychtáře a přísežných pražských, aby byl koupen radní dům z 1299 září 18. (resp. 1296 čna 22.). Připomíná se 1296 (Reg. II. 737), 1297 (Reg. II. 746), 1299 (Reg. II. 792), 1301 (Reg. II. 812), 1303 (Reg. II. 855), 1306 (Reg. II. 907), pečeť jeho však nikde nezachována. Srov. též Tomášek, Děj. m. Prahy I. (1892) 275, podle něhož byl Petr snad původem Ital.

56. Praha.

C 69.

Dva štíty vedle sebe: na pravém znak Starého města pražského o 3 věžích s cimbuřími, s 2 okny a prostřední se sedlovou střechou, nad zdí s cimbuřím s branou otevřenou, veřejí dokořán, mříží vytaženou a pod ní loket s napřaženým mečem, na levém lev jednoocasý v pravo krácející, nad ním: IAR, dole: 1714. — Želez., obdélníkovité 16 × 22 mm na hmotném držadle (120 mm) na konci roztepaném.

Inv. čís. 649; Berg. sb. III. 14.
Cínařský punc (!) z 1714.

57. Praha, purkmistr a rada.

C 71.

Pražský znak s veškerými odznaky, kolem: »^[+10/2] PURK-
MISTR A RADA KRÁL. : HL : MĚSTA PRAHY | .« — Bronz-
zová okrouhlá deska 57 mm, síly 3 mm.

Inv. čís. 655; Berg. sb. III. 16.
Z 2. pol. XIX. stol.

58. Praha (I.), jurisdikč. obvod kláštera sv. Anežky.

B 54.

Kostel se 2 čtyřhrannými věžemi a s 1 vízkou uprostřed střechy, s branou otevřenou, v níž stojí v pravo jdoucí beran, který hlavu zpět otáčí k sv. Anežce za ním stojící, kolem: »* SIGILLUM · IUDICY · SANCTÆ · AGNETIS * | .« — Želez., oválné 24 × 23 mm s porušeným držadlem (21 mm).

Inv. čís. 484; St. sb. mus. E 22. — Odevzdal r. 1851.
8. pros. okres. soud. na Malé Straně v Praze (St. reg. mus. M 7/55,
ČCM. XXVI., 191.)

Ze stol. XVIII.

59. Praha (II.), jurisdikč. obvod u sv. Karla Vel. **B 62.**

Hlava Karla Vel. s korunou a svatozáří na oválném štíte s korunou a ozdobami, kolem v obrubě: »^[—12] * SIGILL · IVRISD · S : CAROLI MAGNI PRAGÆ.« — Mosaz., oválné 27 × 25 mm, deska od držadla odletována.

Inv. čís. 486; St. sb. mus. E 25.
Ze stol. XVIII.

60. Praha (III.), jurisdikč. obvod u P. Marie pod řetězem. **B 65.**

Socha P. Marie s žezlem a Ježíškem, s korunou, stojící na půlměsíci na podstavci s velkou svatozáří, kolem: »^[—5] S · CAN : JUR : ORD : M : B : V : MARI : S : CATENA | « — Železné, okrouhlé 25 mm na dřev. soustruh. držadle barvy černé (94 mm).

— Viz vyobrazení na tab. II. čís. 6.
Inv. č. 555; Berg. sb. III. 26.
Z XVIII. stol. Srov. čís. 61.

61. Praha (III.), jurisdikč. obvod u P. Marie pod řetězem. **B 64.**

Týž obraz, kolem: »^[—5] S : CAN : IUR : ORD : M : B : V : MARI : S : CATENA | .« — Mosaz., oválné 25 × 23 mm na želez. násadci s dřevěným držadlem soustruhovaným.

Inv. čís. 561; Berg. st. III. 25.
Z XVIII. stol. Srov. čís. 60.

62. Praha, (III.), jurisdikč. obvod u sv. Tomáše. **B 69.**

Sv. Tomáš v řasnatém oděvu s poutnickou holí v pravici kolem na stuze: »^[—1/10] SIG · IVDICIS FVNDI MONAST · S · THOMÆ | .« — Stříbr., oválné 26 × 22 mm s osmibokým želez. držadlem provrtaným (75 mm). — Viz vyobrazení na tab. II. čís. 6. a rub na tab. IV. čís. 7.

Inv. čís. 516; St. sb. mus. E 30. — Odevzdal 1851, 8. pros. okres. soud na Malé Straně v Praze. (St. reg. mus. M 7/55).

Ze stol. XVIII.

63. Praha (IV.), Pohořelec-Strahov. **C 73.**

Zbrojnoš v plném brnění s přílbou na hlavě o 3 pštrosích perech držící v pravici halapartnu, v levici okrouhlý štít dělený šíkmým břevnem s písmenami: »FDFER«, nad ním v horním poli k němu kolmo (kosmo) pruh, dole klíč a letopočet 1603, na pozadí zdobené závitnicemi, kolem v obrubě: »^[—12] & SIGIL : POHOR ZEL : ANTE MONAS · MONTIS · SIONALI · STRAHOW.« — Bronz., okrouhlé 42 mm s plochým provrtaným držadlem (35 mm) a znamením vrchu : X na okraji. — Viz vyobrazení na tab. III. čís. 7.

Inv. čís. 621. St. sb. mus. C 31. — Odevzdal r. 1851. 8. pros. okres. soud na Malé Straně v Praze (St. reg. mus. M 7/55. — ČČM XXVI. 191.)

Z r. 1603.

64. Praha, židovská obec.

C 74.

Uprostřed židovské šestipaprskové hvězdy třírohý židovský klobouk, po stranách hvězdy šest hebrejských písmen: »^[—6] יְהוָה נָמֵר« (t. j.: j d n g m d = Juden gemeinde ?), kolem v obrubě: »^[—12] SIGILLUM · ANTIQÆ · COMUNITATIS · PRAGENSIS · IUDÆORUM.« — Bronz., deska oválná 40 × 37 mm, kdysi naletovaná na držadlo.

Inv. čís. 542; Berg. sb. III. 14.

Ze stol. XVII.—XVIII.

65. Praha, libeňská kancelář.

C 70.

Pražský znak městský ve štíte s 3 korunovanými kolčími helmy, z nichž pravý a levý mají nad sebou 6 praporců, prostřední dvouhlavého orla, při štítě 2 vzprímení dvouocasí strážní lvi, kolem v obrubě na stuze: »^[—2/10] PECZET · KANCZELLARZE · LYBENSKEHO | .« — Mosaz., oválné 26 × 24 mm odříznuté od držadla (5 mm).

Inv. čís. 654; Berg. sb. III. 9.

Z 2. pol. XVII. stol.

66. Přebuz (Frühbuss).

C 75.

Zkřížené hornické kladivo a krumpáč na štítě, nad ním kotva s nasazenou korunkou o 9 perlách, kolem nad 2 palmetami: »^[—1/11] * SIGILL · D : BERG | STATT · FRIBVS : | .« — Stříbr., oválné 31 × 28 mm na želez. násadě upilované (21 mm). Na okraji znamení vrchu: ×. — Viz vyobrazení na tab. II. čís. 3.

Inv. čís. 602; St. sb. mus. C 8. — Odevzdal okres. soud v Nejdku 1850, 31. srp. (stará reg. mus. M 7/28).

Z konce XVIII. až poč. XIX. stol., pravděpodobně užívané ještě r. 1834 čce 7., kdy se připomíná (ANM : G/lkt : Jindřichovice (Přebuz) v otisku vedle jiných a to: 2. nejstarší z r. 1670 (datum prý podle znakového privilegia z 1670 čna 11); 3. menší asi též z r. 1670. — U Wídimského č. 130 a u Sedláčka (Slov. 194), který upozorňuje, že je to erb nostický, znak mnohem složitější než na tomto pečetidle.

67. Přebuz, soud.

C 76.

Nápis vodorovně napříč ve 4 řádcích: »*Stadt = || gericht || zu || Frühbuss.*« — Razítko mosaz., okrouhlé 29 mm s násadou (48 mm) a znamením vrchu na rubu : *.

Inv. čís. 691; St. sb. mus. G 52. — Odevzdal okres. soud v Nejdku 1850, 31. srp. (Stará reg. mus. M 7/28).

Z pol. XIX. stol.

68. Příchovice.

C 77.

Český lev vzpřímený, dvooucasý, korunovaný, s jazykem vyplazitým v pravo hledící a držící v předních pazourech štít s písmenami: ČVÉ (?), nade lvem nahoře kolem: »^[-9/3] PRZICHO-WITZ | .« — Želez., okrouhlé 24 mm na čtyřbokém držadle s otvorenými hranami na konci roztepaným (118 mm).

Inv. čís. 650; Berg. sb. III. 20.

Z XVIII.—XIX. stol. Pro nedostatek dokladů nelze zjistit, o kterou obec jde (na Přešticku či na Tanvaldsku).

69. Rakovník.

C 78.

Hradba s cimbuřím, otevřenou branou s veřejemi dokořán, se zdviženou mříží, nad níž dvě dvoupatrové věže s cimbuřím a střechami makovicí ukončenými, každá o 2 oknech, v 1. patře o 3, v 2. o 2 dílech, obě věže spojuje gotický oblouk uprostřed vybíhající ve fiálu, pod nímž s korunou o 5 perlách štít s rakem klepety vzhůru postavenými, kolem na stuze: »^[-8/4] :sigillum: | ciuiiſ | :rakovnik: | .« — Stříbrné, okrouhlé 47 mm, na rubu se sklápěcím částečně uraženým držadlem prolamovaným (25 mm) a se znamením vrchu na rubu :*|*. — Viz vyobrazení na tab. II. 1. a mb na tab. IV. čís. 2.

Inv. čís. 623. St. sb. mus. C 58. — Odevzdal r. 1851, 1. března kraj. soud v Rakovníce. — Bylo zprvu uschováno také u bibl. Vrfátka (srov. úvod a pozn. u čís. 18. ČČM. XXV. 192. (St. reg. mus. M 7/44).

Pečetidlo menší z doby vladislavské, pravděpodobně po r. 1482, kdy bylo městu uděleno znakové privilegium (srov. k tomu ANM : G/rak : Rakovník a Widimsky č. 396). Užívalo se ho až do konce století XVII. na př.: 1585 list. 29. (ANM : F 204, Rakovník, obec), 1610 září 14. (tamtéž), 1662 (AMP : IV—31.847), 1667 (AMP : IV—31.145), 1669 (AMP : IV—30.793), 1672 pros. 16. (ANM : A). Celkem se uvádějí: 1. velké mosazné z konce XV. stol. (64 mm) (viz Soupis pam. hist. XXXIX. (1913) 242. č. 2. obraz 228); 2. menší nyní musejní toto číslo (otisk též v ANM : G na uv. m. pod čís. 2); 3. velké bronzové (51 mm) (srov. Soupis str. 242 č. 3, otisk ANM: G na uv. m. čís. 1.); 4. velké renes. z XVII. stol. (viz Soupis 243. č. 5. a otisk na uv. m. č. 4.); 5. malé renesanční současné (Soupis čís. 7; otisk na uv. m. čís. 3); 6. malé z XVIII. stol. (otisk na uv. m. č. 5.); 7. mosazné s písmenami MH. (Soupis 242 č. 4. obraz 228); 8. mosaz. expediční (Soupis 243, č. 6.).

70. Řečice, Červená —.

C 79.

Hradba poněkud podle kruhu stočená, s cimbuřím nad branou zvýšeným se 6 (3 + 3) okny zamřížovanými, uprostřed s otevřenou branou s vytáženou mříží, nadní 2 věže, každá po 1 zamřížovaném okně, s cimbuřím, s makovicí, po stranách věží letopočet 16 | 19, kolem v obrubě: »^[12] * SIGILLVM : COMVNITATIS : RZECICIENSIS.« — Stříbr., okrouhlá deska 42 mm v síle 2-5 mm, kdysi s plochým pohyblivým držadlem, na rubu písmena: I · L · | P · R. — Viz vyobrazení na tab. II. čís. 11.

Inv. čís. 628; St. sbír. mus. C 57. — Dar. 1895 Arnošt Picek, továrník v Praze. (Srov. ČČM. LXX. [1896] 35).

Pečetidlo z r. 1619, jehož se užívá celé XVII. stol. (ještě 1698 ríj. 9 : AMP : IV. — 32.802). Do té doby se užívá: 2. menšího pečetidla (28 mm) doloženého ještě 1618 září 10. (ANM : F 205), které zůstalo na radnici (otisk v ANM : G/táb : Řečice Červ. a Soupis pam. hist. XVIII. (1902) 262, kdežto musejní již r. 1834 nebylo u obce. Stříbrný ciselovaný otisk z něho v ANM (prozatím I 55). Kresby odpovídají údajům u Widimského č. 422 a Sedláčka (Slov. 759).

71. Reichersdorf (u Chebu).

C 80.

Ze 3 kup vyrůstající 3 květiny, z nichž prostřední je nejvyšší, kolem: »^[12] ☈ G : S : Z : REIERSDORF.« — Mosaz., okrouhlé 24 mm s plochým násadcem provrtaným (26 mm). Na okraji znamení vrchu: *

Inv. čís. 626; St. sb. mus. C 36. — (Odevzdal 1850, pros. 26. okres, soud v Karl. Varech (St. reg. mus. M 7/39) ?).

Z XVIII. stol. Reichersdorf je na býv. panství chebském. (Pal. 431.).

72. Rejštejn, Dolní —

C 81.

Paže v rukávu v lokti ohnutá držící vzhůru přímo hornické kladivo na štíť, po jehož stranách 2 ozdoby podoby „s“ a nad ním letopočet: 1696, kolem v obrubě: »^[12] ☈ SIGIL · OP · MON · VNTERREICHENSTEIN.« — Mosaz., hmotná okrouhlá 28 mm deska síly 8 mm, na rubu znamení vrchu: *; spodu: |.

Inv. čís. 625; St. sb. mus. C 35. — Dar. 1874 (1./9. — 30./11.) z pozůstatku po Fr. Miltnerovi, krajském. ČČM II. 123).

Z r. 1696 a užívalo se tohoto pečetidla podle údaje v ANM : G/prch : Unterreichenstein ještě r. 1834 čce 21. (doklad též 1763 : AMP : IV. — 639). Vedle toho se připomínají: 2. nejstarší doložené jen v pečeti z 1649 (Soupis pam. hist. XII. [1900] 101) pravděpodobně pořízené hned po znakové úpravě 1584 čce 18. (Widimsky č. 404); 3. z r. 1686, užívané do r. 1696 neb s musejním současně mosaz. pečetidlo dosud zachované u obce (srov. Turek, Sušice (1924) str. 88). Znak u Widimského č. 404 a Sedláčka Slov. 760 poněkud složitější.

73. Ronšperg. (?)**C 82.**

Zkřížené 2 ostrve, každá o 8 (4) sucích, na štíť kolem v obrubě z perlovek: »^[—12] O ~~sigillum~~ O ~~riuifafis~~ O ~~ronberg.~~«*) — Bronz., deska oválná 28 mm, kdysi s plochým držadlem nyní odlomeným.

Inv. čís. 627. St. sb. mus. C 38. — *) a opravené nejasně z u. — (Odevzdal okres. soud v Ronšperku 1850 čce 18, St. reg. mus. M 7/23?).

Z XVI. stol. Pro nedostatek dokladů nelze bezpečně zjistit, o kterou obec jde.

74. Ronšperk.**C 83.**

Korunovaný vzpřímený dvouocasý lev v pravo kráčející na podstavě, dole vodorovně: »S :: ROMŠPERG.« — Mosaz., ovál. 23 × 20 mm na želez. osmibokém držadle (50 mm).

Inv. čís. 707; Berg. sb. III. 37. — (Původně v majetku ronšperského faráře Jak. Skuhry ? Srov. ČČM XXXII. 621).

Z konce XVIII. neb poč. XIX. stol. pečetidlo úplně odlišné od ostatních uváděných zejména v otiscích v ANM : G/klt : Ronšperk k r. 1834. Tamtéž otisk velikého peč. z r. 1601. Starosta r. 1834 Jos. Stockert připomenul, že ani tehdejší pečetidlo se neliší od tohoto starého.

75. Roztoky.**C 84.**

Pod stromem hrábě, pluh, kosa a snop, kolem: »^[—9/2] ROS-TOCKA OBEC | .« — Mosaz., oválné 28 × 25 mm, držadlo od pilováno.

Inv. čís. 672; Berg. sb. III. 18.

Z XIX. stol.

76. Senomaty.**C 85.**

Mezi vidlemi a hráběmi otep sena na štíť, u něhož ozdobeny, kolem v obrubě: »^[—12] .. SIGILLVM .. OPIDI .. DE .. SENOMAT.« — Bronz., okrouhlé 41 mm, odletované od plochého držadla, jehož stopy na rubu. — Viz vyobrazení na tab. III. čís. 1.

Inv. čís. 653; Berg. sb. III. 32.

Pravděpodobně nejstarší menší pečetidlo, snad z 2. pol. XIV. stol. (Senomaty povýšeny na městečko 1319). C e c h n e r v Soup. pam. XXXIX. (1913) 259 poukazuje na pečetidlo, myslí však asi shodné větší, současné, jež dosud u obce, které se uvádí též v otisku v ANM : G/rak : Rakovník.

77. Slaný.**C 87.**

Český vzpřímený dvouocasý korunovaný lev, v pravo hledící, s jazykem vyplazitým, na podstavci, na němž: »INCH« a kolem

v obrubě: »^[—5] SIG : PLVMB CIVIT : SLANENSIS ◊.« — Mosaz., okrouhlé 20 mm na plochém provrtaném držadle (22 mm). Inv. čís. 661; Berg. sb. III. 15.

Asi z XVIII. stol. neshoduje se však s městskými jinými pečetidly (srov. zejm. Melly, Beiträge I. 137—8 [č. 322—5.] a o znaku Hulinský, Slan. obz. XXXII. (1924), 47) a také legendou vzbuzuje pochybnosti.

78. Slavonice (Morava).

C 88.

Pětilistá růže leží na růži pětilisté, kolem v obrubě: »^[—12]* S + CIVITATIS + ZLAWINGENSIS.« — Stříbr., okrouhlé 30 mm s prstencovitou násadou, k připevnění provrtanou na dřevěnou rukojeť (prům. 16 mm), zdobenou čarami a letopočtem 1576 (30 mm). — Viz vyobrazení na tab. II. čís. 4. a rub na tab. IV. čís. 3.

Inv. čís. 630; St. sb. mus. C 40. — Vyoráno u Nišovic u Volyňě. — Daroval 1874 Česlav Ludikar, tajemník ve Strakonicích (srov. PA IX. 566).

Pečetidlo městské z 1576. Reutter (Geschichte d. Stadt Zlabings 1912) se o něm nezmiňuje.

79. Soběslav.

C 90.

Hradba s cimbuřím, branou otevřenou s vytaženou mříží, podle níž se zdvihají od paty hradby 2 věže s 2 okny, špičatými trojdílnými střechami končícími makovicemi, mezi nimi nad branou kosmo skloněný štít s pětilistou růží, kolem perlovka. — Měděné, okrouhlé 30 mm, síly 5 mm, s ouškem na žebřu na rubu. Hrubá, neumělá řezba.

Inv. čís. 631; St. sb. mus. C 41.

Pro neumělost řezby lze ztěží určiti stáří pečetidla, jež je však bezpochyby značně a podle úpravy závěsného ouška snad ze XIV.—XV. stol. Snad nejstarší sigillum minus. Srov. též poznámky při čís. 80.

80. Soběslav, kancelář.

C 89.

Nad hradbou s cimbuřím, branou otevřenou a mříží vytaženou, s otvory pro řetězy padacího mostu mezi dvěma věžemi, s 1 oknem zamřížovaným, s cimbuřím, sedlovou střechou o 2 makovicích znak s pětilistou růží, kolem v obrubě: »^[—12]* SIGILL : CANCEL : CIVITATIS SOBIESLAVIENSIS.« — Mosaz., deska okrouhlá 31 mm odletovaná od držadla.

Inv. čís. 645; Berg. sb. III. 19.

Ze XVII. stol. K r. 1834 čce 2. (ANM : G/buď : Třeboň a : Soběslav) se uvádějí: 1. nejstarší velké gotické; 2. nejstarší malé gotické; 3. renesanční okr.; 4. nyní musejní (čís. 80). Čís. 79 se neuvádí.

81. Stráž nad Nežárkou.

C 91.

Pětilistá růže na štítě, u něhož ozdoby, kolem v obrubě: »^[—12] ☘ Der Stadt Platz Amts Siegel.« — Měděné, okrouhlé 37 mm s plochým násadcem provrtaným (16 mm).

Inv. čís. 632; St. sb. mus. C 42. — Odevzdal 1850 čce 22. okr. soud v Jindř. Hradci (St. reg. mus. M 7/26).

Z r. 1818 podle údajů z r. 1834 čna 26. (ANM : G/hrd : Stráž n. N.). Celkem se uvádějí: 1. nejstarší gotické z 1574 (srov. též Soupis pam. XIV (1901), 369); 2. nejstarší malé z t. r.; 3. obecní z r. 1818; 4. nyní musejní čís. 81.

82. Sušice.

C 92.

Hradba podél kruhu stočená s cimbuřím, gotickou branou zavřenou, nad níž se zdvihají tři věže, z nichž prostřední je nejvyšší, každá s jedním žebrovitým gotickým oknem, s cimbuřím kolem střechy ukončené makovici, nebo zdobeno síťováním, kolem v obrubě: »^[—12] . * . SIGILVM . CIVIVM . D€ . SCHV TERRHOVEN.« — Mosaz., okrouhlé 50 mm, síly 5 mm, s žebrem a ouškem na rubu (15 mm). Střed desky proti okrajům zvýšen. Nahore puklé. — Viz vyobrazení na tab. I. č. 2.

Inv. čís. 633; St. sb. mus. C 46. — Odevzdal 1850, 1. srp. okres. soud v Sušici (st. reg. mus. M 7/24.).

Nejstarší velké městské pečetidlo ze stol. XIV., jehož se však užívalo až do konce stol. XVII., čehož doklady z 1363 dub. 24, korunní archiv č. víd. rep. 710, 1363 čna 11. tamtéž č. 717, 1584 květ. 12. (ANM : F 225 : Sušice, obec.), 1659 (AMP : IV.—31.667), 1677 (AMP : IV—14.878), 1680 (AMP : IV—19.617), 1686 (AMP : IV—5.150). K r. 1834 (ANM : G/prch. Sušice) se uvádějí u obce v otiscích tato pečetidla: 1. nejstarší nyní musejní (č. 82); 2. menší gotické (snad sig. minus), jež zůstalo dosud v městs. museu v Sušici [srov. Turek, Sušice (1924) 29; Soupis pam. hist. XII (1911) 141 je neuvádí]; 3. malé nyní musej. (č. 83); 4. jiné malé nyní musej. (č. 84); 5. velké z r. 1713 nyní musejní (č. 85); 6. menší oválné z 1795 nyní musej. (č. 86); 7. kromě toho razitko (č. 87) a ještě některá neregistrovaná v městském museu z doby XVIII.—XIX. století.

83. Sušice.

C 93.

Hradba do kruhu lomená s cimbuřím, s branou s veřeji do-korán otevřenými, mříží vytazenou, nad níž věž s cimbuřím, s makovici s 1 oknem, kolem v obrubě: »^[—12] SIGILLVM . MINVS . CIVITATIS . SUTICENSES | .« — Mosaz., oválné 19 × 18 mm na želez. pokladě na čtyřboké násadě odpišované (32 mm).

Inv. čís. 634; St. sb. mus. C 43. — Odevzdal 1850, 1. srp. okres. soud v Sušici (St. reg. mus. M 7/24.).

Asi z XVII. stol. Srov. pozn. u čís. 82.

84. Sušice.

Týž obraz jako čís. 83, kolem v obrubě: »^[—12] SIGILLUM MINUS CIVITATIS SVTICENSIS.« — Mosaz., okrouhlá deska 29 mm, naletovaná na desku železnou se 2 otvory pro držadlo.

Inv. čís. 697; Berg. sb. III. 31.

Asi ze XVII.—XVIII. stol. Srov. pozn. u čís. 82.

85. Sušice.

Hradba s cimbuřím do kruhu lomená, s branou s vytaženou mříží, veřejí okovanými dokořán, s ležícím lvem jednoocasým, v pravo hledícím a držícím jablko se žezem v bráně, nad hradbou 3 věže, každá s 1 oknem zamřížovaným, s cimbuřím, sedlovou střechou o 2 praporcích, nad prostřední věží dvouhlavý korunovaný orel rakouský, kolem v obrubě: »^[—12] * SIGILLUM MAIUS REGIÆ CIVITATIS SUTTICENSIS 1713.« — Mosaz. deska okrouhlá 54 mm, síly 4 mm, odletovaná od držadla.

Inv. čís. 636; St. sb. mus. C 44. — Odevzdał 1850, 1. srp. okres. soud v Sušici (St. reg. mus. M 7/24).

Z r. 1713. Srov. pozn. u čís. 82.

86. Sušice.

Týž obraz jako čís. 85., kolem v obrubě: »^[—12] * SIGILLUM · MINUS · REGIÆ · CIVITATIS · SUTTICENSIS · 1795.« — Želez., oválné 35 × 32 mm s osmibokým držadlem upílovaným (33 mm).

Inv. čís. 635; St. sb. mus. C 45. — Odevzdał 1850 1. srp. okres. soud v Sušici (St. reg. mus. M 7/24).

Z r. 1795. Srov. pozn. u čís. 82.

87. Sušice, magistrát.

Týž obraz jako u čís. 85., kolem v obrubě: »^[—12] * SIEGEL DES MAGISTRATES ZU SCHÜTTENHOFEN.« — Razítko mosaz., okrouhlé 36 mm, s násadou (57 mm).

Inv. čís. 688; St. sb. mus. G 47. — Odevzdał 1850 1. srp. okres. soud v Sušici (St. reg. mus. M 7/24).

Z poč. XIX. stol. Srov. pozn. u čís. 82.

88. Šluknov.

Zkřížené 2 ostrve o 6 sucích na štíte s ozdobami, nad nímž jakási mřížovitá koruna, kolem pokryvadla („rolverky“) a letopočet $\frac{1}{8} \frac{5}{6}$, kolem v obrubě: »^[—12] * SIGILLVM * DER * STADT * SCHLVCKENAW | .« — Bronz. deska okrouhlá 43 mm, na jejímž rubu stopy letovadla. Dosti poškozené, patrně na znamení neplatnosti.

Inv. čís. 673; Berg. sb. III. 24.

Z r. 1589, neuvádí se však mezi městskými pečetidly v otiscích z 1834 v ANM : G/ltm : Šluknov, kdež se jen připomínají: 2. velká

C 94.**C 96.****C 95.****C 97.****C 98.**

pečeť z 1566, tedy před touto musej.; 3. menší soudní z 1651; 4. velké ovál. 1829; 5. nejmenší bez data z XVIII.—XIX. stol.

89. Šmídeberk.

C 99.

Alegorie Spravedlnosti s mečem v pravici a vahami v levici, kolem v obrubě: »^[—12] GEMEINDE SCHMIEDEBERG« — Mosaz., oválné $21 \times 19 \text{ mm}$, s plochým provrtaným držadlem (38 mm).
Inv. čís. 706; Berg. sb. III. 39.

Z XVIII.—XIX. stol., pravděpodobně soudní neb rychtářské. (V ANM : G/žtc : Přísečnice k 1834 se neuvádí, nýbrž jiná větší s měst. znakem).

90. Štěchovice.

C 100.

„Strom poznání“ s hadem ovinutým kolem pně, vlevo stojí Adam držící jablko, vpravo Eva, nad tím: »^[—74] * MESTIS STEHOWIZ.« — Mosaz., okrouhlé 25 mm , někdy na držadle nyní upilovaném.

Inv. čís. 646; Berg. sb. III. 25.

Asi z XVIII. stol. R. 1834 čna 29. (ANM : G/ber : Hradisko) se připomíná, že na tamním obec. úřadě nejsou již pečetidla než veliké, oválné s městským znakem a nebylo tudíž již tehdy pečetidlo musejní při obci.

91. Touškov.

C 101.

Štít štípený, v jehož pravé půli půl dvouhlavého orla, v levé vysoká otevřená brána se 3 ($\frac{2}{1}$) okny otevřenými, nad štítem letopočet: 1545, při štítu ozdoby a kolem v obrubě: »^[—1/10] S * CIVITATIS * TAVSSCOVIINSIS« a mezi 2 šípovitými ozdobami růžice. — Mosaz., okrouhlé 40 mm s hmotným oblým držadlem přeraženým (60 mm).

Inv. čís. 719; St. sb. mus. C 47. — Dar. 1874 (1./9.—30./11.) z pozůstal. po krajském Fr. Miltnerovi. ČČM IL. 123.

Z r. 1545 velké pečetidlo městské, jehož se užívalo ještě v pol. stol. XVII. (ZAČ, růz. provenience 1655. srp. 6. (Planá) pod blanou). Vedle toho podle otisků z r. 1834 (ANM : G/prch : Čemin) se uvádějí: 2. menší oválné z téže doby (na př.: ANM : F 230 z 1636 břez. 10 a tamtéž 1778 led. 11. a AMP : IV —24.299 z 1721 list. 26; 3. menší lišící se od 2. jednoduchým okrajem, sice s datem 1545, ale snad mladší, jen podle staršího ryté; 4. šestihranné z 1643; 5. razítka magistrální z 1828.

92. Trutnov.

C 102.

Na ozdobném štítě červeném (herald.) mezi 2 věžemi o 3 oknech oválných zamířovaných nad sebou se sedlovou střechou o 2 praporcích, zeď s cimbuřím, v níž brána se spuštěnou mříží, nad níž dolů letí krkavec s prstencem v zobáku a dole u brány se vpravo plazi

drak s hlavou nazpět obrácenou, tlamou rozžavenou a jazykem vyplazitým, kolem v obrubě: »^[—12] SIGILLUM REG : ET DOT : CIVITAT : TRUTNOVIENSIS : 1789.« — Želez., okrouhlé 38 mm na římsovitém držadle upilovaném (18 mm).

Inv. čís. 637; St. sb. mus. C 48. — Odevzdal 1850 srp. 5. okres. soud v Trutnově (St. reg. mus. M 7/25).

Pečetidlo městské z 1789 (příkl.: 1793 čna 11 : ANM : F 241). K 1834 čce 5 se připomínají (ANM : G/hrd : Trutnov): 1. nejstarší velké: 2. jemu podobné mladší: 3. skoro shodné novější: 1.—3. se liší od 4. nyní musejního z 1789 tím, že ona nemají spuštěné mříže. 5. kanceláře městské z XVIII. stol.

93*. Velhartice.

C 113.

Obraz týž jako u čís. 93. (srov. níže), kolem na stuze:
» * * Sigillum * opidi * wilhartitz * anno * dni * m * d * xiii | «.
— Stříbrné, okrouhlé 42 mm s plochým, jednoduše zdobeným držadlem, jako znamení vrchu na okraji vrub a na rubu: *. Deska na okrajích (tlakem?) poněkud prohnuta.

Depos. čís. 116. — Uložil 1926 čna 9. (čís. archivu 54. ai 1926) městský úřad.

Z roku 1513. Srov. pozn. u čís. 93. a v úvodě v 1. části pozn. 22.

93. Velhartice.

C 104.

Na štítě po obou stranách vykrojeném (targa) hradební věž hranou do předu, s jedním velkým oknem, sedlovou střechou se 2 makovicemi, od níž v pravo vede klenutý most zděný spojený s věží v 1. jejím patře dřevěným mostkem, kolem v obrubě: »^[—12] WELHARTITZER STADT AMTS SIEGEL 1839.« — Želez., okrouhlé 30 mm s osmibokou rukojetí (87 mm), poněkud otřelé.

Inv. čís. 638; St. sb. mus. C 49. — Odevzdal 1850, srp. 1. okres. soud v Sušici (st. reg. mus. M 7/25).

Městské pečetidlo z 1839 (ve starých katalozích označeno co 1539), jež typem je podobné nejstaršímu pečetidlu stříbrnému z 1513, (nyní čís. 93*, viz výše) [příkl. též 1553 ún. 19 : ANM : F 248, srov. též Soupis pam. hist. XII (1900) 149] a menšímu pečetidlu datovanému sice z 1513, ale mladšímu (otisky v ANM : G/prch : Hrádek). Znak shodný s údaji u Widimského (čís. 527) a Sedláčka (Slov. 958—9).

94. Velhartice.

C 105.

Nápis do kruhu: »^[—12] WELHARTITZER STÄTISCHEΣ:« a uprostřed vodorovně ve 3 rádcích: »AMTS||IN=||SIEGEL.« — Razítko mosaz, okrouhlé 28 mm v želez. obrubě (s ní 36 mm) na hmotném dřevěném soustruh. držadle (89 mm).

Inv. čís. 676; St. sb. mus. G 40. — Odevzdal 1850, srp. 1. okres. soud v Sušici (St. reg. mus. M 7/25).

Z XIX. století.

95. Vody, Kuří —.**C 106.**

Medvěd volně vpravo kráčející mezi dvěma stromy, kolem v obrubě: »^[—6] × SIGILLVM × CIVIVM × INIMITAT × 1567.« — Stříbr., okrouhlé 36 mm, na zdobeném rubu kdysi pohyblivé sklopné držadlo, po němž zbylo jen žebro s drátem. Na okraji znamení vrchu: ×. — Viz vyobrazení na tab. II. čís. 10.

Inv. čís. 613; St. sb. mus. C 20. — Koupeno r. 1894. ČČM. LXVIII. 348, avšak podle zprávy tamtéž str. 491 daroval je prof. dr. J. Empler.

Městské pečetidlo z 1567. Z téhož data i jiné 2. oválné. Otisky z 1834, srp. 16. viz ANM : G/hrd : Kuří vody.

96. Volyně.**C 108.**

Hradební zeď s cimbuřím, s branou otevřenou, nad níž mezi 2 věžemi o 3 (2) oknech a brankou otevřenou, s cimbuřím, polokulovitou střechou ukončenou makovicí, vyniká po kolena sv. Václav v brnění, levicí se opírající o štít s orlicí, pravicí držící vlající korouhev s orlicí, kolem v obrubě: »^[—12] * SIGILLUM MAGISTRATUS · CIV · WOLLINENSIS.« — Mosaz., okrouhlé 31 mm na želez. držadle přepilovaném (39 mm). Na rubu na držadle znamení vrchu : *.

Inv. čís. 641; St. sb. mus. C 52. — Dar. r. 1851, 23. dub. okres. soud ve Volyni. ČČM. XXV. 142 (St. reg. mus. M 7/45).

Z 2. pol. XVII. stol. Jí pravděpodobně předcházela velká městská pečeť z 1620 (na př. AMP : IV.—32.596) a pak z 1692 (na př. AMP : IV—32.604). K 1834, če 8 se uvádějí (ANM : G/prch : Volyně město): 1. zmíněné velké; 2. malé jen se sv. Václavem a 3. malé nyní musejní (čís. 96). Ostatní musejní nejsou uvedena v otiscích. Znak shoduje se s údaji u Widimského č. 543 a Sedláčka (Slov. 976).

97. Volyně, magistrát.**C 109.**

Nápis v kruhu: »^[—7] * Magistrats Siegel der Stadt« a uprostřed vodorovně: »Wollin.« — Mosaz., oválné (podlouhlé) 28 × 29 mm, s násadou (25 mm) na dřevěné soustruh. rukojeti (95 mm), na rubu znamení vrchu : +.

Inv. čís. 704; St. sb. mus. C 53. — Dar. r. 1851, 23. dub. okres. soud ve Volyni. ČČM. XXV. 142 (St. reg. musej. M 7/45).

Z XVIII.—XIX. stol. Srov. pozn. k č. 96.

98. Volyně.**C 107.**

Na bohatě zdobeném štítu nad branou otevřenou s 2 věžemi hrubě naznačenými vyniká sv. Václav po kolena s korunou a korouhví, na níž orlice, kolem: »^[—12] . KANZLEY INSIE GL DES

AMTS WOLLIN. — Želez., oválné $31 \times 28 \text{ mm}$ s římsovitým držadlem upilovaným (30 mm), kresba velmi neumělá, jen náznaková.

Inv. čís. 640; St. sb. mus. C 51. — Dar. 1851, 23. dub. okres. soud ve Volyni. ČČM XXV. 142 (St. reg. mus. M 7/45).

Z XVIII.—XIX. stol. Není vyloučeno, že jde tu o pečetidlo kanceláře panství volyňského.

99. Vožice, Mladá —.

C 110.

Hradba s cimbuřím o 3 stínkách, nad níž věž se sedlovou střechou o 2 hrotech, se zamířovaným oknem, vpravo i vlevo nad závítnicovou ozdobou korunovaný štítek, na pravém kroku (znak vladyků z Pacova), na levém český lev, kolem v obrubě: »^[—12] SIGILLVM · CIVIVM · NEOWOZICENSIVM.« — Želez., oválné $32 \times 30 \text{ mm}$ s odříznutým držadlem, na okraji znamení vrchu : ||.

Inv. čís. 658; Berg. sb. III. 33.

Asi ze stol. XVI.—XVII. Jemu předcházelo neb bylo současně větší (na př. AMP : IV.—25.243/1 z r. 1680). K r. 1834 čce 20. (ANM : G/táb : Vožice Ml.) se připomínají kromě těchto ještě: 3. veliké renesanční; 4. malé jen s krokví na štítě a opisem: SIGILLVM LVDICIALE [sic!] WOZICENSIVM. — Znak na musej. pečetidle shodný s údaji u Widimského (č. 544) a Sedláčka (Slov. 977).

100. Zásmuky, rychtář.

C 50.

Nad hradbou s cimbuřím, branou otevřenou s veřeji dokončán, v níž orlice v pravo hledící, věž o 2 zamířovaných oknech s makovicí, kolem v obrubě: »^[—12] SIGIL : OPPIDI : ZASMVK · IVDICIS : Z · S · M · P · | .« — Bronz., okrouhlé 33 mm odpilované od držadla.

Inv. čís. 657; Berg. sb. III. 27.

Asi ze XVII. stol. Podle údajů z 1834, čce 21. (ANM : G/kouř : Zásmuky) užívalo se tohoto pečetidla nejméně již 150 let. Vedle této je tu otištěna též 2. velká pečeť s opisem: · PECZET | · MLES-TIS · | ZASMVK · | .

101. Žichovec.

C 60.

Lev (panther) vpravo kráčející se zježenou hřívou, tlamou rozžhavenou a jazykem vyplazitým, kolem v obrubě: »^[—8] * KATASTRAL · GEMEINDE * ^[+8] ZICHOWETZ.« — Mosaz., oválné (podél) $25 \times 28 \text{ mm}$ odpilované od držadla.

Inv. čís. 663; Berg. sb. III. 28.

Z XIX. stol.

Vysvětlivky k tabulkám.

TAB. I.

1. Kamenice nad Lipou (v popise čís. 26.)
2. Sušice, nejstarší pečetidlo (č. 82.).
3. Petr, notář pražský (č. 55.).
4. Kouřim, menší pečetidlo (č. 29.).
5. Borohrádek (č. 4.).
6. Kouřim, velké pečetidlo (č. 30.).

TAB. II.

1. Rakovník (č. 69.).
2. Hostouň (č. 16.).
3. Hora sv. Šebestiána (č. 12.).
4. Slavonice (č. 78.).
5. Přebuz (č. 66.).
6. Praha, jurisdikce u sv. Tomáše (č. 62.).
7. Hoštka (č. 18.).
8. Český Brod, rychtář (č. 8.).
9. Praha, jurisdikce P. Marie pod řetězem (č. 60.).
10. Kuří Vody (č. 95.).
11. Červená Řečice (č. 70.).

TAB. III.

1. Senomaty (č. 76.).
2. Praha, sv. Mikuláš.
3. Pelhřimov (č. 40.).
4. Nový Knín, rychtář (č. 28.).
5. Český Dub, rychtář (č. 10.).
6. Andělská Hora (č. 11.).
7. Praha, jurisdikace pohořelecká (č. 63.).
8. Hory Matky B., velké pečetidlo (č. 13.).

TAB. IV.

Ruby, držadla, násadce a rukojeti pečetidel.

1. Závěs ouškem na žebro (č. 30.).
2. Sklopné držadlo. Znamení vrchu (č. 69.).
3. Prstencovitá násada s letopočtem (č. 78.).
4. Sklopné držadlo zdobené. Rub s nápisem (č. 8.).
5. Sklopné držadlo zdobené (č. 18.).
6. Hmotná násada k dřevěné rukojeti (č. 10.).
7. Rukojeť pevně spojená s deskou pečetidelní (č. 62.).
8. Násada pro dřevěnou rukojet (č. 27.).

TAB. I.

1

2

3

4

5

6

TAB. II.

1

2

4

3

5

7

6

8

9

10

11

TAB. III.

1

2

3

4

5

6

7

8

TAB. IV.

1

2

3

4

5

6

7

8

F. ZUMAN: POSLEDNÍ DNY KLÁŠTERA BEZDĚZSKÉHO.

Dnes, kdy radujeme se z každého metru střechy stavěné nově na jižní budovu hradu bezdězského a slibující nám záchrana krásné architektury, s hrůzou též vzpomínáme, co zavinilo dnešní ubohost, vzpomínáme, že před 140 lety vydán byl ortel smrti nad celou tou krásou uměleckou, kterou stědře provází svými kulisami znělcových skal a svěže zelených buků a obepíná pestrým rouchem polí a modrých lesů i závojem oblaků veliká umělkyně Příroda.

Dvorním dekretem z 24. září 1785 a guberniálním nařízením z 21. října 1785 (viz Peter Karl Jaksch: Gesetzlexikon im geistlichen Religions- und Toleranzfache, III. Band) nařízeno, aby byl zrušen benediktinský klášter na Bezdězi. Žije potom ještě dále, žije ještě jedenáct let, ale více jen jako předmět rozvláčných a předúkladných slohových cvičení byrokrátů různých instancí; na konec i ti jej opouštějí, ponechávajíce jen dravému ptactvu, aby pohovořilo s opuštěnými síněmi kláštera, kdysi královského hradu. A těchto posledních několik let — pohřební obřad veškerého života hradního — vylijíme, prodraví se spoustou slov objemných nařízení, výnosů, dotazů atd. ve fasciklu archivním.¹⁾ Opravíme tak i četné mylné zprávy v dosavadní literatuře bezdězské o zařízení klášterním (zvláště ku př. o zvonech), dále o jmění klášterním i mnohé nesprávné zprávy o rozdělení inventáře bezdězského a o prodeji jeho součástí.²⁾ Dříve letmo přehlédneme těch půldruhého stalet, kdy věnován hrad zbožným účelům a jimž děkujeme, že zahráněna nám památka, která by byla jinak propadla zkáze.

Vévoda frýdlantský pojal r. 1624 myšlenku, že zřídí zde v této výši — nebi blíž — klášter Augustiniánů i opravil část sešlých budov³⁾ a kapli sv. Michala; Albrecht z Valdštejna učinil též nadání ku vydržování tohoto kláštera s 12 mnichy. Po vítězství desavském (25. 4. 1626) na oslavu porážky „kacířských pluků a zajetí dánského vojska a ukořistění buřických polních odznaků“ učinil nadání na zřízení oltáře sv. Marka v hradní kapli,

¹⁾ Archiv ministerstva vnitra v Praze, publ. č. 145/58 až 1782—1785. Za upozornění na tento fascikl děkuji milému krajanu p. Dru. J. Berglovi a za podporu své práce p. min. radovi Dru. L. Klicmanovi, řediteli a pánum úředníkům téhož archivu.

²⁾ Viz ku př.: C. Brantl: Die Ruine des Berges Boesig, str. 10, 106 F. A. Heber: Böhmens Burgen, IV. str. 5; Aug. Fähnrich: Die Burggruine Bezděz, str. 38; F. B. Mikovec: Starožitnosti a památky země české, I. str. 129; Ant. Poppr: Hrad Bezděz, str. 10, 80, 82, kteří se všichni opírali, pokud se týče zařízení klášterního, o spis Veremunda Procheho: Historische Beschreibung des marianischen Berges Bezdiez, který však líčí stav r. 1743!

³⁾ Jaký byl jejich stav již na konci 16. stol., vylijíl jsem ve svém článku „Na Bezdězi v 16. století“. — Č. Sp. př. st. XXXII. str. 134.; od té doby opět hrad poškozen vojskem bavorským 5. ledna 1621.

nyní již mariánské, a na slavné procesí ze vsi Bezděze na hrad v den sv. Marka, výroční to den vítězství; v kapli měla být vymalována kopie obrazu bitvy, který měl zaslati Altringen.⁴⁾ Mnichům nezdál se asi příjemný život na vrcholu hory, vydané bouřím, větrům a metelicím, i opouštěli častěji klášter⁵⁾ a na konec vzdali se nadání a vrátili se do Bělé, aby obnovili zdejší klášter. V bitvě u Lützenu slíbil Valdštejn, že založí veliký klášter pod horou bezdězkou pro Benediktiny; úmysly vévodovy zmařila krvavá smrt jeho v Chebu r. 1634, ale myšlenka jeho původní žila dál, posílena nadací Ferdinanda III., která dala 19. května 1635 pustý klášter Slovanský v Praze a pustý hrad Bezděz se statkem bezdězským španělským Benediktinům. A když na křeslo opatské slovanského kláštera v Emauzích zasedl r. 1661. třetí opat don Antonio de Sotomayor, obnoven klášter bezdězský a r. 1666 vnesena do kaple hradní kopie sochy španělské montserratské černé madonny. Klášter rostl ve své slávě, překonal i pohromu, která jej stihla za „bramborové vojny“ — podlehl však novým průduším myšlenkovým doby josefinské, které svou praktickou realisací nesvědčí právě, jak uvidíme i na příkladu bezdězském, o době „osvícenské“ a připomínají nám ničení památek za francouzské revoluce v Porýní. —

Zajímavé je, že prvním, nejstarším aktem fasciklu jest jednání o žádosti dokeského faráře Jana Lutty, jenž — nevíme zda z úcty k madonně bezdězské či ze snah praktických o proměnění Doks v místo poutní — si pospíšil a již na konci roku 1785 (23. 12.) žádal jménem svého patrona, hraběte Vincence z Valdštejna o povolení k přenesení sochy madonny montserratské do kostela dokeského. (viz obr. 1.) Ku podpoře žádosti uvedl, že socha ta nalézá se na panství přes 118 let, že vrchnost na ni za dlouhou tu dobu mnoho věnovala, že městský kostel v Doksích jest větší než podbezdežský, takže může pojmosti přes 2000 lidí a i poutníci mohou být dobré opatřeni; též 4 kněží v městečku, znali české i německé řeči, mohou vyhověti poutníkům. Gubernium zaslalo žádost, podanou u náboženské komise, k vyjádření boleslavskému krajskému úřadu i litoměřické konsistoři. Po něvadž konsistoř souhlasila s přenesením, sděleno krajskému hejtmanu 27. ledna 1786, že se žádosti farářově vyhovuje, s provedením ovšem nutno sečkat až Benediktini opustí Bezděz.⁶⁾

Gubernium počalo s provedením zrušení kláštera 23. prosince 1785, nařídívši krajskému hejtmanu, aby

⁴⁾ 10. září 1626 nařizuje tak Albrecht z Valdštejna svému hejtmanu Gerhardu Taxisovi. — Archiv min. vnitra F. 67/29.

⁵⁾ 30./1. 1626 nařizuje A. z V., aby mnisi zůstávali ve svých celách; neuposlechnou-li, bude na ně žalovati provinciáloví a nunciovi. — Tamtéž.

⁶⁾ Tak dložko se však nečekalo a madonna odvezena již 20. února 1786 v bedně na saních do Doks, kde dosud umístěna na oltáři. P. administrátor bezdězský vydal ji jen nerad (*post aliquas targiversationes*) a po předložení gubern. dekretu ze 27. ledna 1786, resp. povolení kraj. úřadu ze 17. února 1786. (Pamětní kniha farní v Doksech.)

Obr. 1. Montserratská Madona v Doksích. (Fot. prof.
Vojt. Peřina.)

provedl zrušení bezdězske residence dle přiložené instrukce a aby duchovní posal do kláštera emauzského. Byl to rozkaz ukvapený, neboť § 4. instrukce nařizoval, jak upozorňuje krajský hejtman rytíř Stránský ve zprávě z 18. ledna 1786, že inventář může být sepsán jen delegátem účtárny, ten však nepřišel, a § 66 instrukce dává právo duchovním zůstat ještě po 5 měsíců pohromadě; žádá tedy hejtman o poučení, jak se zachovati. Gubernium mu 20. ledna 1786 oznámilo, že požádalo účtárnu o vyslání „individua“ k inventarisaci a prohlásilo, že ustanovení o pětiměsíční lhůtě stěhovací nevztahuje se na klášter bezdězskej, jehož mniší určeni jsou „nicht zur gänzlichen Aufhebung, sondern nur zur Reduction“, a nedostanou také peněz na výživu z náboženského fondu; musí se tedy hned po předání jmění odebrati do kláštera emauzského. Účtárnu byl určen později k inventarisaci účetní rada Karel Kučera (7./2. 1786), což sdělilo gubernium s krajským úřadem a zároveň poukázalo Kučerovi na cestovné z náboženského fondu 30 zl.

Již 10. prosince 1785 bylo guberniem oznámeno administrátoru kláštera emauzského P. Fabiánovi, že residence bezdězska byla zrušena a že s e t i k n ě ž í m, nalézajícím se na Bezdězi, bylo nařízeno, aby se odstěhovali do Emauz. O tom dovídáme se z žádosti administrátora Fabiána, podané guberniu 30. ledna 1786, v níž se uvádí: 1. že v smlouvě prodejní (§ 2), kterou opat Didacus de Cambero prodal statek bezdězskej r. 1679 říš. hraběti z Heiszensteina, bylo ujednáno, že prelát, převor a celý konvent podrží pro sebe a své nástupce mobilie patřící ku residenci a kapli; 2. že dle § 3. jest kupující nebo jeho dědic povinen, kdyby chtěl třetinu zámku a kapli, reservované duchovním, též získati, s povolením císaře zaplatiti řádu 11.000 zl.; z těchto důvodů žádá, aby směl přenést nejen kostelní věc, ale i milostný obraz madonny do kostela emauzského, jenž velice potřebuje zařízení. Poněvadž pak na vydržování kněží bezdězsckých příslušelo z důchodů valdštýnského 30 korců žita, 12 sudů piva a 200 sáhů dříví, což má nyní zaniknouti, žádá administrátor, aby 11.000 zl., určených náhradou za tuto povinnost, bylo přiznáno emauskému klášteru na výživu přestěhovaných duchovních bezdězsckých. Gubernium si nelámalo dlouho hlavu s touto žádostí či spíše rozkladem a zamítlo jej.

P. Kosmas Röhn, administrátor bezdězskeho kláštera a senior P. Jeroným Cechner⁶⁾ vyrozumění o zrušení kláštera publikáčním protokolem dne 14. února 1786. Víděli jsme již ze zprávy kraj. hejtmana ze dne 18. ledna 1786, že nebyl nadšen svou funkci exekutora zrušovacího nařízení a cítíme to opět ze zprávy ze 17. února, které přiložil zmíněný publikáční protokol. I nyní sděluje guberniu, že vyklízení kláštera

⁶⁾ P. Cechner, narozený v Praze 1716, opěval madonu bezdězsksou dílkem „Centifolia rosa mystica“. Praha 1766; byl též po osm roků převorem na Bezdězi (od r. 1775.).

tak náhlým způsobem jest nemožné a praví: kněží nemají žádných realit ani poddaných, žijí z nadačních kapitálů, dávajících pololetně nedostatečné důchody, takže pan administrátor byl nucen buď opatřiti občas zálohy na příští příjem anebo žít na úvěr u řezníků, a obchodníků; v pokladně také nenalezeno žádné hotovosti a v klášteře jsou jen malé zásoby naturalií (chleba, čočky, krup, soli, piva a trochu vína a zásoba dříví na zimu); proto připojuje rozklad těchto kněží, kteří by byli ochotni rozkazu uposlechnouti a nastoupiti cestu, k níž bude potřebí povozů, ale nemají peněz na cestu, při nynějším drsném počasí dosti dalekou, které vůbec není schopen 70letý stařec mezi nimi, chorobný a trpící závrati, který sotva svou celu opouští. Hejtman podporuje prosbu kněží, aby byli ponecháni na Bezdězi (nad je dní m. se již smiloval účetní rada Kučera a vzal jej sebou do Prahy) a žádá, aby každému byla dána podpora na cestu osmimilovou a k převezení nepatrného zařízení, stařičký P. Cechner aby byl ponechán přes zimu ve vsi, kam už stěží bude dopraven, a aby bylo určeno z náboženského fondu dle uznání na jeho výživu. Hejtman sdělí i služebnictvu, že jest propuštěno a má si nalézti jinou službu; jsou to kuchařka Rosa Urbanová, slouživší zde 30 let, a slepý Jan Forst, který zde sloužil 21 let; kuchařka jest již sesláblá a slabého zraku, Forst živen z milosrdenství, štípaje jen dříví a konaje posílky do vsi; bylo by mu jít žebrotou. Navrhuje tedy hejtman, aby těmto lidem a i ostatnímu služebnictvu t. j. kuchaři, jeho pomocníku a kostelníku za věrné a dlouholeté služby byla dána dle čeledínského patentu čtvrtletní výpověď i příslušným platem a kuchařce Urbanové a slepému Forstovs dar z milosti. Dále referuje hejtman, že skvosty, kostelní věci a stříbro domácnosti byly poslány v 6 bednách krajským dragounem do pražského hlaholního depotu a budou odevzdány radou Kučerou; zbývající nepatrné domácí cínové náradí, stolní příbory a kuchyňské náradí byly dány v prozatímní ochranu P. Röhnovi, rovněž kostel i klášter; ostatní pokoje, kde jsou postele a obrazy, byly zapečetěny, než dojde rozkaz, kdo převezme budovy a mobilie, neboť není zde úředníka ani vlastního ani vrchnostenského, kterým by se mohl klášter svěřiti, dům pak neobývaný byl by vydán zlodějstvu, neboť třeba zdůraznit, že residence není nikým obydlena kromě kněžími a jejich služebnictvem i bude nutno ji svěřiti po vystěhování kněží buď dřívějšímu P. administrátoru nebo někomu jinému — ovšem za denní výživu — až do doby, kdy bude nářadí rozprodáno a učiní se opatření ohledně budov. V bibliotéce jsou velice špatné staré knihy a málo, jen některých možno použít; navrhuje tedy hejtman, aby se dle katalogu vybraly lepší knihy a ostatní aby se prodaly v dražbě jako starý papír. — Podali jsme obsah této zprávy podrobněji, neboť nám líčí stav kláštera, zvláště jeho obyvatelů, na jeho konci. Této zprávě připojena prosba P. K. Röhna, t. č. administrátora, P. Jeronýma Cech-

nera, seniora residence a P. Jana Zatočila, kazatele, opírající se o tytéž důvody, které jsou ve zprávě hejtmanově; k prosbě je připojen seznam služebnictva klášterního i s ročními mzdami.⁷⁾

Výsledkem zprávy kraj. hejtmana bylo, že gubernium nařídilo 24. února 1786 administrátoru emauzskému, aby kněžím bezdězským bylo buď opatřeno vše nutné k výživě a zaopatření, anebo aby byli ihned přijati do kláštera emauzského. Toto nařízení sděleno též kraj. úřadu s poznamenáním, že dostane zálohu na náklady transportu, o něž se dohodne s administrátorem emauzským, při čemž jest dbátí toho, aby se vše pořídilo co nejlacněji; dá-li administrátor emauzský bezdězským mnichům zaopatření na Bezdězi, tu možno svěřiti movitosti jednomu z nich, odstěhuje-li je, nutno opatřiti dozorce. Dalším opatřením, plynoucím ze zprávy hejtmanovy bylo, že Česká duchovní komise zaslala katalog knihovny bezdězské bibliotekáři universitní knihovny Rafaelu Ungarovi, aby vybral lepší knihy. Ten také prohlédl katalog a sdělil, že podškrtnuté knihy možno prodati jako starý papír, stržené peníze a knihy nepodškrtnuté jest odvésti pražské knihovně (nota z 8. dubna 1786). Skoncováno však bylo vše teprve v prosinci 1787 a knihovně vedle knih zasláno za prodané knihy 56 zl. 32 kr. V Ungarovi máme záruku, že nezničeno v knihovně nic cenného.

Emauzský administrátor vyslal skutečně povozy na Bezdězku dopravě kněží do Prahy; to oznámil administrátor P. Röhnu kraj. hejtmanu a žádal od něho peníze nutné na cestu. Ten dal mu zálohou 9 zl. a tak opět tříkněží se vyzpravili 8. března 1786 s Bezdězem do Prahy. Ochrannu budov a mobilií svěřil hejtman P. administrátoru, který zůstal na Bezdězi se staříčkým P. Cechnerem, stíženým dnou. (Tento zůstal zde ještě do konce srpna, kdy se odstěhoval do Prahy [viz zprávu Stenitschkovu z 18. 3. 1787] šest neděl před dražbou, konanou 10. řína 1786). Na výživu P. Röhna a jednoho služebníka žádá kraj. hejtman denně 1 zl. 15 kr. a na starého P. Cechnera 30 kr. a prosí, aby náklad ten byl rychle povolen „um beide Priester einstens, da sie keine Baarschaften noch sonstige Victualien haben, lebend (!) zu machen“. Gubernium však nebylo spokojeno s hejtmanovým opatřením a hned 10. března mu sdělilo, že emauzský klášter musí nahraditi cestovní zálohu a sám se postarat o výživu kněží; náklad na opatrování budov a movitostí by se mohl povoliti jen tenkrát, kdyby zde nebylo kněží. A v stejném smyslu dán rozkaz emauzskému administrátoru. Ten přestěhoval 3 kněze do Emauz, žádal (23. března 1786), aby směl přestěhovati i mo-

⁷⁾ „Der Koch samt der Wäsch... 43 fl., Barbierer samt Waschen und Bachen... 32 fl., Sakristaner... 17 fl., Organist... 16 fl., Bassist 12 fl., Kuchelknecht... 12 fl., Kuchelmensch... 9 fl., Blinde für Balken- und Uhraufziehen... 4 fl 30 kr. Anbei ist zu merken: dasz sämentliche Dienstboten, ausgenommen der Barbierer, die Kost nebst zwei Vocalisten in der Residenz haben ...“

vitosti, sloužící částečně kněžím, částečně poutníkům, kteréžto věci byly pořízeny zemřelým prelátem; byl odkázán na nejvyšší rozhodnutí, jehož se také domáhala česká komise pro věci duchovní u dvorské kanceláře dotazem ze 7. dubna 1786, nemá-li býti bezdězská residence postoupena emauzskému klášteru jako se stalo s klášterem v Polici, jenž odevzdán Brumovu a s klášterem v Milévsku, jenž postoupen Strahovu. Přidavši inventář jmění, tāže se komise, má-li se jmění cum onere et commodo dáti emauzskému klášteru s podmínkou, že přebytek odvede náboženskému fondu a co činiti s budovou, resp. částí hradu, reservovanou pro klášter, vzhledem ke kupní smlouvě z r. 1679, o čemž již bylo nahoře mluveno; na konec se přimlouvá komise, aby bylo dovoleno ciborium, kalich a malou monstranci z kaple bezdězské ponechat vyloupenému kostelíku ve vsi Bezdězi. Tyto věci byly půjčeny faráři bezdězskému Leopoldu Rothovi z řádu augustiniánského po vyloupení kostela v září 1785, i potvrzuje farář, že jsou v jeho držení: stříbrné pozlacené malé ciborium se špatným malým pláštikem, stříbrný pozlacený kalich s paténou a stříbrná pozlacená monstrance s hladkým melchisedechem a žádá, aby byly kostelu podbezdezskému darovány, neboť jinak by nebylo možno konati bohoslužby. Vídeňská dvorská kancelář schválila 6. června 1786, aby jmění residence bylo odevzdáno emauzskému klášteru, vyjímaje skvosty, kostelní nářadí a bohoslužebná roucha, jež jest odevzdati depositáři. Císař dovolil dále dekretem ze 7. července 1786, aby kostelík u v s i Bezdězi pro jeho chudobu byly ponechány zapůjčené ciborium, kalich a malá monstrance.

Když bylo sděleno emauzskému administrátoru, že j m ě n í bezdězské residence, vyjímaje skvosty, kostelní nářadí a paramenty má býti vydáno klášteru, tu žádal hejtmana, aby mu otevřel zapečetěné místnosti, aby mohl mobilie a domácí nářadí prodati ve dražbě; hejtman v nejistotě žádá o rozhodnutí, ukázav na to, že po dražbě by se kněží odebrali do Emauz a že by oltáře, okna, dvěře etc. byly ponechány bez dozoru. I dostalo se hejtmanu vysvětlení, že j m ě n í m r o z u m í s e v l a s t n í i n a d a č n í k a p i t á l y, r o c n í d ú c h o d y z n i c h a n e d o p l a t k y, kdežto residence s nábytkem, že patří náboženskému fondu, pro nějž je převezme administrace státních statků; jest tedy administrátora zamítnoti; kněz nechť zůstane na Bezdězi, dokud nebude vše převzato správou státních statků. Současně vyzvalo gubernium i správu statků, aby převzala residenci s nábytkem a církevním nářadím. S rozhodnutím tím nebyl ovšem spokojen emauzský administrátor, namítaje hlavně, že v dekrety byly ze jmění vyloučeny jen skvosty, kostelní nářadí a roucha a zdůrazňuje dále, že inventář — mezi jiným varhany, zvony a hodiny (na kostele) byly pořízeny nákladem emauzského kláštera a že prodejem téhoto věci by bylo možno zaplatiti dluhy; ponechání duchovního na Bezdězi až do převzetí věci bylo by klášteru bře-

menem (podání z 23. srpna 1786). Námitky emauzského administrátora byly ovšem odmítnuty a komorní administrace nařídila krajskému hejtmanu, aby se vyhlásila dražba bezdezskeho inventáře na 9. a 10. říjnu 1786 a komisařem ustanoven k ní vrchní úředník hospodářského úřadu v Čes. Dubě Josef Stenitschka, jenž 15. října podal zprávu o výsledku dražby, konané v přítomnosti král. kraj. komisaře Fetterle. Za prodaný nábytek získáno 330 zl. 24 kr., vydání dražby činila 25 zl. $59\frac{3}{4}$ kr.; z dražby vyloučena knihovna, jejíž inventář byl již poslan do Prahy; o té referuje dražební komisař, že váží asi 16 centů a že by se vešla do 4 velkých beden, že snesení její a 2 povozy do Prahy by stálo 20 zl., což neodpovídá její ceně, neboť jsou v ní nejvíce nepatrné knihy a stará kázání, takže by bylo lépe prodati ji na Skalsku ve dražbě; veškeré kostelní stříbro a paramenty odvezl rada Kučera do komorní pokladny, zapůjčiv mnichům, kteří zde ještě tenkráte zbyli, dva kalichy a některá mešní roucha, o nichž není v inventáři zmínky; bud tedy P. Röhn vyzván, aby je navrátil; jest tu dále positiv odhadnutý na 15 zl., který by se hodil do kostela vsi Letařovic, navrhuje tedy Stenitschka, aby tam byl za odhadní cenu přenechán; zbývá ještě v kostele 5 oltářů, hlavní oceněný na 45 zl., dva po 3 zl., jeden za 2 zl. a jeden za 1 zl. (!), všechny staré, hlavní oltář „nevhodný“ a ostatní téměř bezcenné, dále kazatelna, zábradlí k přijímání, 6 zpověďnic a 6 klekátek. Hodiny věžní s dobrým strojem, odhadnuté na 150 zl., vydražil bělský správce Pabstmann za 170 zl., jemuž však je komisař nepřiznal, soudě, že by se hodily pro nějakou erární budovu nebo kostel i žádá o pokyny; zvonů nalézá se zde pět, na jedné věži 3 velké a na druhé dva malé⁸⁾ a ty nejsou dosud odhadnuty, jelikož v krajině zdejší není zvonař; bylo by tedy dobré, aby byl vyslán zvonař z Prahy na odhad zvonů, jichž celková váha činí asi 24 centů; na malé zvony reflektují vesnice Všelibice a Nová Hospoda, které by je koupily na váhu a to cent za 30–32 kr. i prosí o pokyny, může-li je prodati a to libru za $19\frac{1}{5}$ kr. Komisař sestavil též inventář nábytku v residenci a v kostele, který zde zůstal po dražbě, jakož i inventář dveří, oken, kamen atd. a ustanovil hlídáčem Václava Schulhouse s denní mzdu 15 kr., počínaje 7. říjnem. Jedná se však o to, z čeho platit tuto mzdu; dále nutno rozhodnouti, mají-li se přijímati dále in natura a kam odváděti naturalie, které duchovní dle kupní smlouvy z 28. července 1679 každého roku dostávali od dokeského panství (30 korců žita, 12 sudů piva a 200 sáhů dříví) anebo má-li se za ně přijmouti relutum; dříví by bylo možno použíti na statku sovinském, který kupuje dříví z valdštejnských lesů.

⁸⁾ Věž s velikými zvony byla nízká a dřevěná, stála před presbyteri kaple na nádvoří a byla postavena r. 1732. (V. Proche: Hist. B. str. 24); druhá věž byla na západním konci hřebenu kaple.

Inventář připojený k této zprávě podává nám, ač obsahuje jen zbytky po dražbě, přece ještě obraz kláštera a hlavně kaple a proto jej reproducujeme v plném rozsahu.

„Inventarium über sammentliche Mobilien und andere verschiedene Hausgerätschaften, welche in besagter Residenz und Kirche nach beschehener Lication den 11. Oktober 1786 verblieben und zwar:

Beim Eingang in die Residenz: Ein Thor mit eisernen Bändern und darin ein Thirl mit gedeckten Schloss, dann ein eiserner Rigmund und einer eisernen Stange. Ein Pforten-Glöckl mit Drat. Auf dem Platz eine hölzerne Kapelle mit Schindeln gedeckt und oben ein eisernes Kreitz so vergoldet ist; eine Thür in die Schenke mit eisernen Bänder, Fallrigmund und darinnen ein Fenster. Daneben in ein Kwohlbl eine Thier mit eisernen Bänder. Eine Eingangsthür in die Residenz von zwei groszen Fliegeln, mit einem gedeckten Schloss und Schlüssel.

In unteren Stock: Links im Gang 7 Scheibenfenster von 4 fliegeln, worunter viele Scheiben zerbrochen sein.

Beim Eingang in die Kirche seien 2 Thüren mit eisernen Bändern und jede hat ein gedecktes Schloss. Ein marmorener Weihbrunnenkessel in der Mauer. Ein Scheibenfenster von 4 Fliegeln, dann darbei ein eisernes Fenstergatter.

Grosses Altar: Der obere Theil Bildhauerarbeit, an den Seiten Laubwerk-Säulen stafirt, das Bild der heil. Scholastika gemalt, an den Seiten zwei gemalte Bilder, den heil. Benedikt und Scholastika, dann 2 stafirte Cherubinen; der Tabernakel von Holz, angestrichen, mit 2 weissen Statuen und 4 hölzernen Leuchtern, die Tumbe von Holz stafirt, und 4 Blumenkrügl.⁹⁾ Altar des heil. Benediktus von keinem Wert; das Altar von Holz stafirt und das Bild gemahlt; eine gläserne zerschlagene Canontafel, ein hölzernes Crucifix.¹⁰⁾ Altar St. Johanna v. Nepomuc, von keinem Wert; die Statue von Holz, das Altar stafirt und 3 hözerner Kanontafeln.¹¹⁾ Altar St. Salvatoris von keinem Wert; das Bild hinter Glase mit stafirten Ziraden, die Tumbe von Holz.¹²⁾ In der Kirche eine stafirte Kanzel, ein eichenes Communion-Geländer beim Altar; ein hölzernes Armenseelenbild stafirt; ein schlechter Beichtstuhl; ein hözerner Marie-Statue mit grünen par-

⁹⁾ Oltář hlavní byl z r. 1704; viz Veremund Proche: Historische Beschreibung des marianschen Berges Bezdiez, Praha 1743.

¹⁰⁾ Oltář sv. Benedikta z r. 1710.

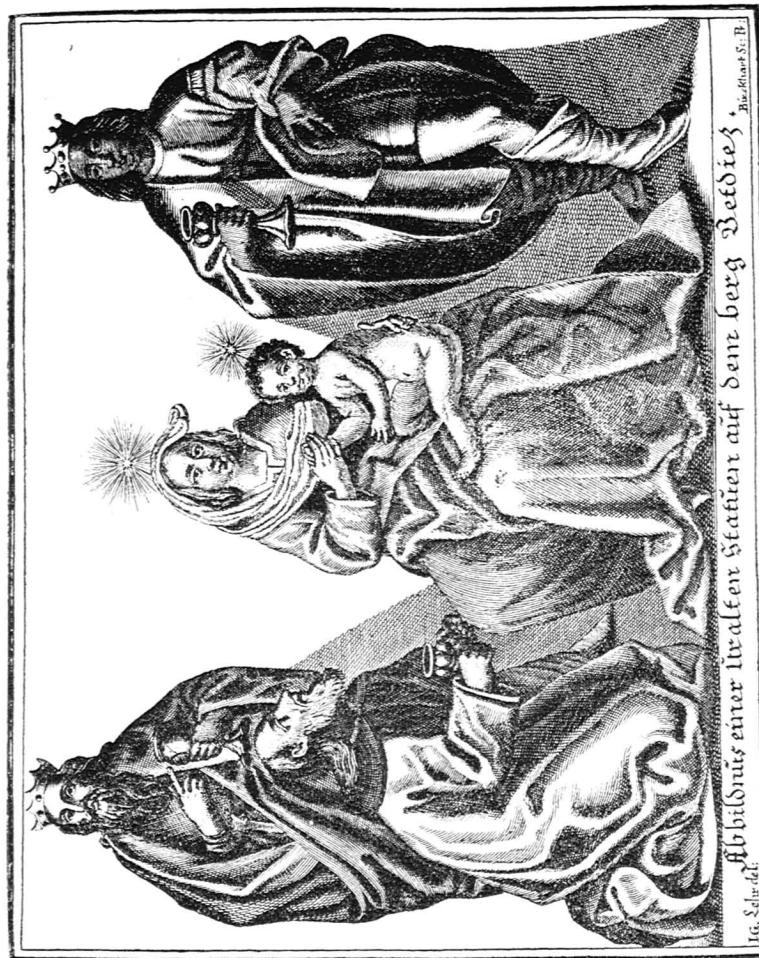
¹¹⁾ Oltář sv. Jana Nepomuckého z r. 1702.

¹²⁾ Oltář sv. Salvatora z r. 1726; pátý oltář snad sv. Kříže z r. 1710 zde neuveden, ač ve zprávě Stenitschkově se mluví o pěti oltářích; mezi oltáři v inventáři jen krucifix.

ternen Kleid, dabei stafirte heilige 3 K ö n i g e;¹³⁾ (viz. obr. 2.) ein eisenes Lampengatter, eine eisene Lampenstange; zwei Luste-eisen; 6 kleine schlechte Kniestuhl; ein Kasten im Fenster; hinter grossen Altar ein Stiegen auf den Chor; auf der rechten Seiten sein 3 Fenster von Scheiben und 4 fliegeln, dann 3 fensterladen und auf dieser Seite sein eben 3 ovale Fenster mit Scheiben. Auf der linken Seite zwei Fenster von 4 fliegeln mit fensterladen dann 3 ovale Fenster mit Scheiben. Oben hinter dem Altar auf 3 Seiten hölzerne Bänke. Auf den Chor: Drei Teile eiserne Gatter über den Stiegen; zwei weich hölzerne Beichtstühle. Repositorium neben Sakristanerie zimmer: 1 Thür von weichem Holz, mit eisernen Bändern und Schloss; eine Almer in der Mauer mit Schloss und Schlüssel; zwei hölzerne Kleiderrechen in der Mauer angeschlagen; ein Scheibenfenster von 4 fliegeln, dann 2 fensterladen und 2 fensterladen, dann eis. fenstergatter. Sakristanerie zimmer: Eine getafelte Thür mit Bänder, dann Schloss und Rigm; ein Scheibenfenster von 4 fliegeln, 2 fensterladen und einen eisernen tenste-gatter; ein Kleiderrechen; ein Positiv schwarz angestrichen, mit Schloss und Schliessel, dann 2 Blasbälgen. In Prioratzimmer: Eine getafelte Thür von harten Holz, mit Schloss, Schlüssel und Riegel; ein weiszglasirter Ofen grün gemahlt; neben diesen Ofen ein Almer in Mauer mit Schloss und Schlüssel; ein Tafelfenster von 4 fliegeln und einen eisernen Fenstergatter, ein Winterfenster von Tafeln mit 4 fliegeln; die erste Eigangsthür getafelt mit gedeckten Schloss und messingenen Platten. In der K u c h e l: Eine Thür von weichem Holz mit Schloss und Schlüssel; ein Brodbackofen; hölzernes Gatter im Fenster; eine Thür von weichem Holz mit eisernen Bändern und Schnallen; ein Kasten in der Mauer mit Schloss und Schlüssel; ein Scheibenfenster von 4 Fliegeln und einen eisernen Fenstergatter; in Eingang rechts zwei Scheibenfenster von 4 fliegeln, etliche Scheiben davon zerbrochen. In K u c h e l k n e c h t s z i m m e r: Eine alte Thür mit ordinary Schloss und Schnallen; ein alter Ofen und bei diesem Bänke; ein Scheibenfenster von 4 fliegeln (viele Scheiben zerbrochen), dann 2 fensterladen und eiserne Fenstergatter; Abtritt-thür mit eisernen Bändern und zerbrochenen Schloss. Auf den H ö f l: Eine Z i s t e r n e mit Gestell und einen Dach über derselben, wobei eine eiserne Kette, dann ein Amper ist mit Eisen beschlagen; eine Thür im Eigang zu den Gartl, sehr alt; zwei Abritte mit Bretten beschlagen, verfaule; zwei Schweinstallungen mit Schindeln gedeckt, NB. ohne Thürl; Um den Abritt und um diese Stallungen hölzerner Stachettenzaum. Bei m

¹³⁾ Skupina madony s třemi králi na kresbě Lehrově v díle V. Proche, jenž o ní praví, že je „uralt“; Mikovec soudí o ní, pokud to ovšem z kresby Lehrové možno, že byla z doby vladislavské, proti tomuto názoru Dr. Josef Neuwirth (Mgen d. Ndb. Ex. Cl. VII. 1884 str. 1). Odhadnuta byla v inventáři na 30 kr!

Gang zum Sommer-Refectorio: Links ist ein Scheibenfenster von 2 fliegeln; sodann rechts eine weiche Thür mit Schloss; ein Scheibenfenster von ein Flicgel und links eine alte Thür in den unteren Gang. Bei dem Sommerrefectorio: Eine Thür sammt Schloss und Schliessel; ein halber Ofen mit grünen und

Obr. 2. Madona s třemí králi — kreslil J. G. Lehr, ryt Brckhart. [Z díla V. Pracheho; Hist. Beschreibung des mariánschen Berges Bezdič. (743).]

schwarzen Kachel; zwei Tafelfenster von 4 Fliegeln; zwei Winterfenster von Scheiben, jedes von 4 Fliegeln; eine Thür in die Dispens mit Schloss; ein zerschlagenes Winterfenster von 4 fliegeln. Bei dem Winterrefectorio: Eine getafelte Thür mit gedeckten Schloss und Schliessel; zwei Tafelfenster von 4 Fliegeln; ein Winterfenster von Tafeln eben von 4 Fliegeln; ein braunglasirter Ofen; eine Almer in der Mauer mit Schloss und Schliessel;

eine Falltür in Keller, Stiegen hinunter und im ersten Keller 2 Kantner, alte Scheibenfenster, dann 3 Gestelle von Brettern für Obst; im zweiten Keller eine Thür von 2 fliegeln und darinnen 2 Kantner; im dritten Keller 2 Kantner. Im zweiten Stock: In Gang links 6 Scheibenfenster von 2 fliegeln, in welchen einige Scheiben zerschlagen sind; auf dem Chor in der Kirche sein drei Thüren, bei einer ist ein ordinary Schloss, bei der zweiten ein gedeckter Schloss und bei der dritten ein ordinary Schloss mit Schnallen; ein hölzernes Gestell für die Blasbalge von der Orgel; ein Scheibenfenster von 3 fliegeln und 2 fensterladen. In Widimierzimme: Zwei Tafelfenster jedes mit 4 fliegeln; ein Ofenthürl mit eisernen Bändern. Im Saal: Eine Thür mit ordinary Schloss und Schliessel; zwei Scheibenfenster, jedes von 4 fliegeln; vier Beichtstühle von Eichenholz; ein Altar mit dem Mutter Gottesbild hinterin Glas (v druhém inventáři Brünner Mutter Gottes), dann 2 Engeln mit Gold stafirt auf einem Tisch stehend, ein Geländer um dieses Altar, die Hälfte mit Blech beschlagen; ein Thürl auf den oberen Boden mit ordinary Schloss. Auf den grossen Thurm sein 3 grosse Glocken, auf der ersten ist das Bösigei Muttergottes-Bild (v odhadním inventáři: „kann 12 Cents wägen à 24 fl.“), mittleren der heil. Benediktus (v odhad. inventáři: „beiläufig 8 Cents à 24 fl.“), dritten der heil. Gregorius (!) (v odhadním inventáři: „des heil. Georgy, hält beiläufig 4 Cent à 28 fl.“) ausgedruckt. Dann ist auf den Boden in einem Kammerl eine eisene Vierthal und Stunde uhr mit einigen messingenen Triebrädern ohne Schallen, weilen sie auf die Glocken schlägt, mit steinernen Gewichtern und hölzernen einen Ziferplath. Auf dem kleinen Thurm sein 2 kleine Glocke (v odhadním inventáři: „die vierte Glocke hält 90 fl. à 20 kr., die fünfte hält 40 fl. à 20 kr.“). Beim Praelaten Zimmer: Eine gemahlte Thür mit gedeckten Schloss, dann Riegel und Schnallen; ein braun glasierter Ofen; zwei Tafelfenster von 4 fliegeln; zwei Winterfenster von Tafeln oben von 4 fliegeln (ein fliegel fehlt); ein Bett schwarz angestrichen; ein rundes Tischl mit gewichster Leinwand überzogen; drei ordinary Stühle, ein Ofenthürl mit eisernen Bändern. Im Loka y oder Organistenzimmer: Eine gelb angestrichene Thür mit Schubriegel und Schnallen; eine Thür beim Eingang mit Schubriegel und Schloss; ein hölzerner Wandrechen; ein Tafelfenster von 4 fliegeln; ein Winterfenster mit Scheiben eben von 4 fliegeln. Rechter Hand im zweiten Gang: vier Scheibenfenster von 3 fliegeln, viele Scheiben zerbrochen. In Zimmer des P. Hieronymus: Eine angestrichene Thür mit gedeckten Schloss und Schnallen (das Schloss zerbrochen); ein Ofen von grünen und braunen Kacheln; ein Tafelfenster von 4 fliegeln; ein halbes Winterfenster von 2 fliegeln; ein Ofenthürl mit eisernen Bändern; neben diesen ein Zimmer und dabei eine Thür mit gedeckten Schloss und

Schnallen; ein Ofen von grünen Kacheln; ein Tafelfenster von 4 fliegeln; ein Winterfenster eben von 4 fliegeln; ein Ofenthürl mit eisernen Bändern; eine Thür beim Abtritt mit einer eisernen Schnallen. Im Gang zur Bibliothek: Zwei Scheibenfenster von 2 fliegeln; eine ordinary Thür mit Schloss und Schnallen; vier Büchergestelle mit verschiedenen Büchern; ein Verschlag mit Büchern; ein Verschlag ohne Bücher; ein Tafelfenster von 2 fliegeln. Capucinerzimmer: Eine Thür mit ordinary Schloss; ein Tafelfenster von 2 fliegeln. Im Eingang zum 3. Stock: Eine doppelte Thür ohne Schloss mit 4 Bändern. Im dritten Stock: Auf dem Gang 5 Scheibenfenster von 4 fliegeln (viele Scheiben davon zerschlagen). In No. 1. Zimmer: Eine weiche Thür mit Schloss und Schnallen; ein braun glasirter Ofen; Tafelfenster von 1 fliegel; 1 Wintertafelfenster eben von 1 fliegel; 1 Tafelfenster von 3 fliegeln; 1 Wintertafelfenster eben von 3 fliegeln; ein Ofenthürl. In No. 2. Zimmer: Eine eichene Thür ohne Schloss; ein braun glasirter Ofen; ein Tafelfenster von 3 Fliegeln; ein Winterfenster von Scheiben und 3 fliegeln (wovon ein fliegel zerbrochen ist); ein Ofenthürl. In No. 3. Zimmer: Ein Thür mit Schnallen ohne Schloss; ein schwarzbraun glasirter Ofen; ein Tafelfenster von 3 fliegeln; ein Winterfenster von Tafeln eben von 3 fliegeln. In No. 4. Zimmer: Eine weiche Thür mit gedeckten Schloss und Schnallen; ein Ofen mit braun und grünen Kacheln, gut; ein Tafelfenster von 2 fliegeln; ein Wintertafelfenster eben von 2 fliegeln; ein Ofenthürl mit eisernen Bändern. In No. 5. Zimmer: Eine Thür ohne Schloss; ein braun glasirter Ofen; ein Tafelfenster von 2 fliegeln; ein Wintertafelfenster eben von 2 fliegeln. Eine Stiege auf den Boden: Gleich beim Thor links im Eingange der Kirche eine weiche Thür mit 2 Schubriegeln; auf den Stiegen 3 fenster von Scheiben und 2 fliegeln (etwas zerschlagen). Eine Stiege auf die Pavlatsch; auf der Pavlatsch 10 Fensterladen, wovon 7 mit eisernen Bändern und Riegeln sein und 3 ohne Riegeln.“ —

Dle zprávy Stenitschkovy referovala 23. října 1786 komorní administrace guberniu o provedené dražbě a navrhla, aby po slyšení Ungarově byly nepotřebné knihy prodány dražbou na Skalsku; po slyšení rady Kučery buď žádáno vrácení zapůjčených předmětů od P. Röhna; dále navrhuje, aby positiv, oltáře, zpovědnice a klekátka byly odevzdány přímo některé nově zřízené faře, kdežto hodiny nemající vlastního zvonu, aby byly přenechány panství bělskému,¹⁴⁾ též zvony po odhadu buđto prodány ve dražbě anebo odvezeny na nové fary, poněvadž by vydání na hlídáče, který

¹⁴⁾ Hodiny tyto přeneseny na věž bělského zámku, kde se nalézají podnes; byly vyrobeny pražským hodinářem Uhlem r. 1763 a na stroj vyryta jména tehdejších kněží bezdežských: P. Vít Adam, převor, Ferd. Motejl, Odilo Zerckler, Hieronymus Cechner, Rupert Lintzmayer, Maurus Seidel, Jan Zatocil.

by ostatně sám zde též ničeho nesvedl, bylo značné; že by se našel někdo, kdo by hlídal budovu s věcmi (hřebem přibitými) za volný byt, nutno pochybovat; úředník českodubský byl vyzván, aby vyšetřil cenu naturalií, dávaných panstvím dokeským, potom bude jednáno o relutum; ku konci se tázé administrace, byly-li velké v arhany darovány farnímu kostelu v Doksech, či má-li kostel za ně zaplatiti a kolik.

Dlouhé a rozvláčné řízení, veliká cirkulace různých nařízení, výnosů, zpráv a dotazů vedly i někdy k nedorozumění. Četli jsme, že kraj. hejtman navrhoval 8. března, svěřiv ochranu bezdězského kláštera administrátoru P. Röhnovi, aby mu bylo vyplaceno denně 1 zl. 15 kr., což však gubernium 10. března odmitlo. Kraj. hejtman nesdělil to asi s P. Röhnem a tak 5. listopadu 1786 žádá P. Röhn, aby mu bylo vyplaceno za 237 dnů 355 zl. 30 kr. z náboženského fondu; vyzván tedy 2. prosince guberniem, aby předložil výměr, kterým mu byla výplata denních 1 zl. 15 kr. přiznána. Takového výměru ovšem P. Röhn nemohl předložiti i předložil pouze nařízení, dané emauzskému administrátoru, aby P. Röhn zůstal na Bezdězi. Ze Röhnův účet diet vedl opět k sahodlouhým dotazům a vyjádřením různých úřadů, jest na běldni; z nich zajímá nás jen ve vyjádření komorní administrace z 30. prosince 1786 passus, který navrhuje, aby se uvažovalo, nechodila-li by se klášterní residence k potřebě vojenské, jinak že by se dala do dražby a kdyby se nenašel kupec, nezbylo by než vše, co z budov se dá vyjmouti, prodati a — s klidem pokračuje chladný byrokrat administrace — prázdnou budovu ponechati zkáze.¹⁵⁾ Konečně byl k návrhu administrace přiznán a vyplacen Röhnovi za dobu od 16. března do 8. října 1786 denní přídavek 30 kr. tedy úhrnem 102 zl. (17. ledna 1787).

Gubernium přistoupilo na návrhy komorní administrace z 23. října a sdělo, že positiv, oltáře a zpovědnice a klekátka nelze dosud rozděliti novým expositurám a nutno je ještě uschovati. Věci zapůjčené na čas P. Röhnovi a jejich vrácení, navržené Stenitschkou, staly se opět podkladem velikého a rozvláčného úředního řízení, jež nebudeme sledovati. Zajímá nás z něho jen zpráva, že v poslední den dražby dne 10. října 1786 sloužil P. Röhn mší; byla to poslední mše v kapli bez skříň; neboť již 12. října odcestoval P. Röhn do Prahy. Na konec dlouhého řízení potvrzují komisaři depositáře („die Kirchengeräths-depositoriumskomissäre“) 27. ledna 1787, že věci půjčené Röhnovi (2 stříbrné pozlacené kalichy, 3 měsní roucha

¹⁵⁾ „. . . und wenn sich hierauf (wie es zu vermuten ist) kein Kaufüstiger finden sollte, so würde nichts anderes übrig bleiben, als das alles, was nur aus solchen weggebracht werden kann, ausgehoben, verkauft, das leere Gebäude aber dem Einsturz überlassen werden möchte, weil in der Nähe kein Wirtschaftsam ist, dem man Obsorge darüber auftragen könnte und einen Aufseher geflissentlich zu halten, würde für den Religionsfond eine fruchtlose Auslage sein.“

s příslušenstvím, jedna alba a jeden humerál) byly o d v e d e n y, ale to prý není všechno; i jest Röhn opět nucen podávati vysvětlení a zahájeno nové šetření o věcech téměř bezcenných.

Gubernium vzpomnělo si na právo předkupní na část hradu zabranou klášterem, zaručené majiteli panství kupní smlouvou z r. 1679 (viz nahořel!) i vyzvala komorní administrace hraběte Vincence z Valdštejna, aby se vyjádřil, chce-li převzít tuto částečku a dle oné smlouvy kupní za 11.000 říš. tolarů; tuto „lákavou“ nabídku Valdštejn nepřijal.¹⁶⁾ Jednání s ním o zálohu naděputat 30 korců žita, 12 sudů piva a 200 sáhů dříví, z něhož měl býti placen hlídač na Bezdězi Václav Ulrich, skončilo též odmítnutím z důvodu, že povinnost Waldštejnova zanikla prý zrušením kláštera.

Když h l a v n í v o j e n s k é v e l i t e l s t v í 4. února 1787 se vyjádřilo, že budova bezdězska, stojící na vysokém vrchu, se nehodí k účelům vojenským, bylo nařízeno administraci k jejímu návrhu ze 7. prosince 1787,¹⁷⁾ aby prodala budovy ty (viz obr. 3. a 4.).

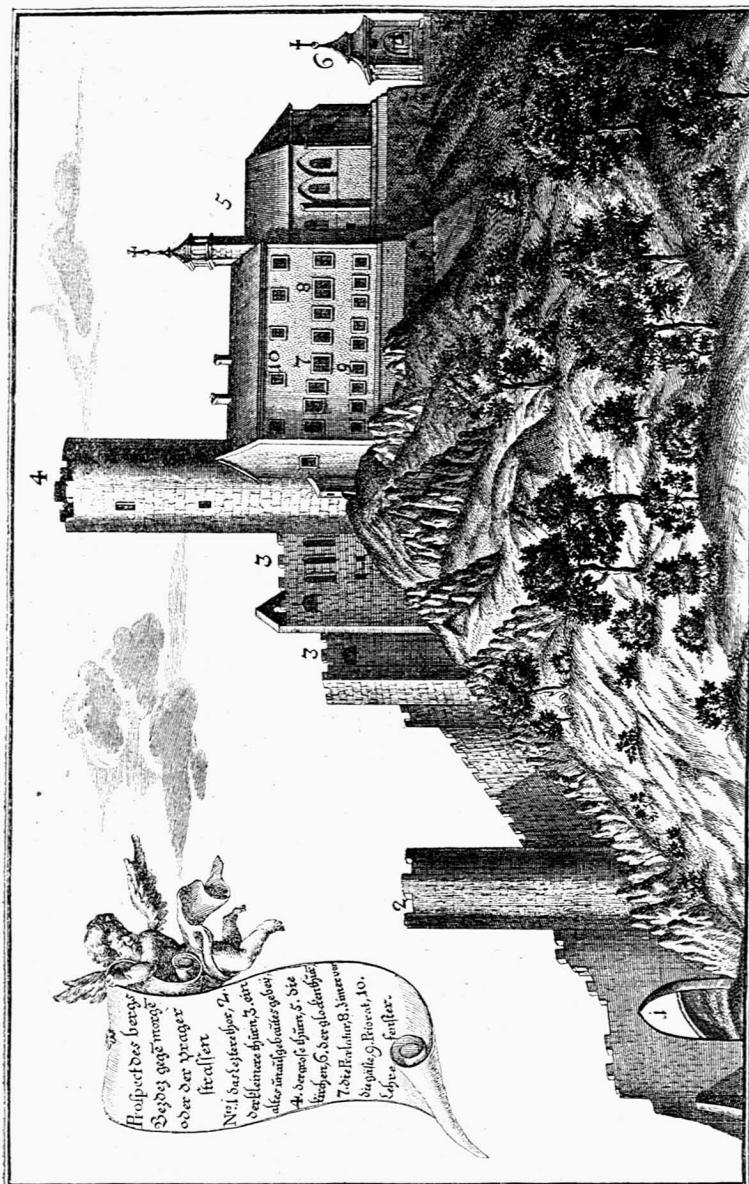
Připraven k tomu byl již inventář budov (ze dne 10. dubna 1787) a ocenění jednotlivých součástí, počínaje zděnými budovami, jež prohlášeny bezcennými, neboť stojí na příkrém vrchu, kde není vody a na němž nemožno bydleti. Inventář ten shoduje se celkem s inventářem, který jsme již četli nahoře a kde jsme již drobné úchylky a některé odhady poznamenali a liší se jen části, týkající se budov, která zní: „Gebäud von Mauer: Wenn das Gebäud in einer Stadt stünde, so konnte das Mauerwerk für 800 fl. geschätzt werden, weil aber es auf einem so steilen Berge steht, wo kein Wasser, und der Berg gar nicht zu bewohnen ist, so kann es gar in keine Schätzung genommen werden. Gebäud von Holz: Das Dach über der Kirche, der Thurm und der übrige Trakt des Gebäudes wird geschätzt für 150 fl.; das Dach über dem Winter- und Sommerrefectorio, dann der Gang dahin wird geschätzt für 500 fl.“

Cena všech budov s příslušenstvím (ovšem bez mobilií) stanovena dle tohoto odhadu na 421 zl.

První ani druhá dražba (tato 14. dubna 1788) se nezdařila, neboť nebylo kupce na klášterní budovy. I bylo

¹⁶⁾ „..... Habe ich die Ehre mich zu äussern, dasz es weder mir noch einem anderen convenienter sei dieses Gebäude zu erkaufen, wenn es auch um ein unbedeutendes Stückgeld hingegeben werden wollte..... Münnichengrätz den 2. Jänner 1787.“

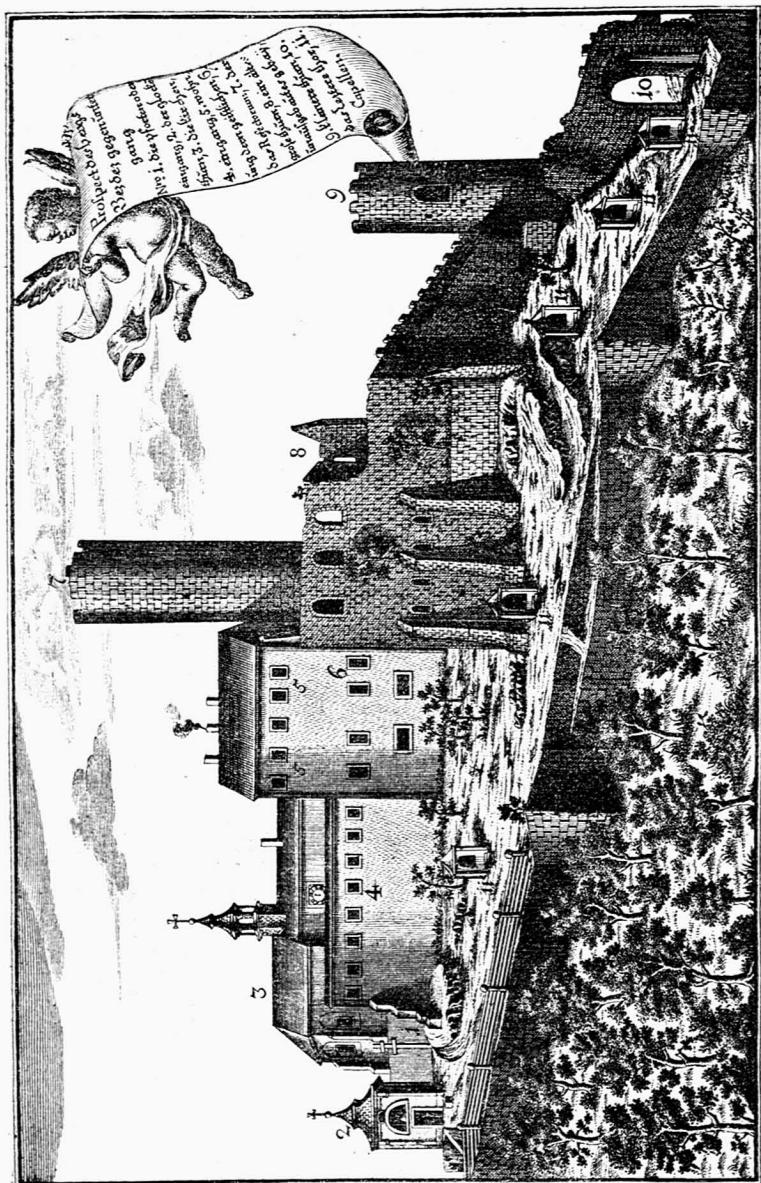
¹⁷⁾ Ten odůvodněn potřebou úspory hlídače, jehož roční plat by činil 90 zl. a bez hlídače nemožno klášter zanechati, poněvadž se v něm dosud nalézají zvony, okna, dveře a kamna, vše v ceně 1210 zl.; zároveň se ptá administrace, má-li se při dražbě prodati vše: zvony, dveře, okna, kamna, zámky, „überhaupt all“ und jedes bis auf die Mauern; auf solche Art würde man die Kosten des Wächters ersparen, das brauchbare von diesem Gebäude aber dem Religionsfond zum Besten versilbern können.“

Obr. 3. Hrad Bezděz s klášterem — pohled od j.v. Kreslil J. G. Lehr, ryt Birckhart. (Z dila V. Prochoho z r. 1743.)

Zeman Georg Lebrecht.

Birckhart František.

Obr. 4. Hrad Bezděz s klášterem — pohled od sz. Kresil J. G. Lehr, ryt Birckhart. (Z díla V. Prochoho z r. 1743.)

nutno usporádati novou dražbu 26. května 1788, která se konala v Praze v kanceláři administrace státních statků a vydraženy veškeré klášterní budovy a sice: a) vlastní residence, b) dřevěná kaple, c) kostel, d) cisterna se stojanem, e) dvě malé stáje, f) tři malé zahrádky; vydražitelé byli tři: Dr. Nagel z Königs-hofenu, Antonín Krsovský z Krsovic a Josef Bart z Prahy (Staré Město čp. 379), kterýžto poslední přestal dražiti již při 300 zl. V podmínkách dražebních (bod 6) se zdůrazňuje, že hrabě Valdštejn se vzdal dobrovolně svého práva plynoucího ze smlouvy kupní z r. 1679 resp. 1680 koupiti si za 11.000 tolarů část hradu duchovním rezervovanou a že tedy nemusí mítí v tomto směru kupující žádných obav. Antonín Krsovský z Krsovic byl nejvýtrvalejší a vydražil vše za 455 zl. (tedy o 34 zl. nad odhadní cenu) ovšem s podmínkou, že zaplatí 205 zl. hotově hned a 250 zl. v pěti ročních splátkách s příslušnými 4% úroky. Jaké byly úmysly pana Krsovského při koupi hradu, nevíme; snad koupi tu vysvětluje nám narážka ve zprávě administrace z 23. ledna 1789: „..... könnte man voraussehen, dasz auf dieses auf einem steilen Berge gelegenen Gebäude und der Berg nur von einem von der menschlichen Gesellschaft entfernt haben wollenden Sonderlich bewohnt werden kann, nicht leicht ein anderweitiger Kauflüstiger sich mehr einfinden werde“. Ale ani Krsovský, ač dražil nejstatečněji, nesetral při koupi. Dražba byla sice schválena guberniálním dekretem z 4. června 1788 č. 1570, ale bylo nařízeno, aby za nedoplatek kupní ceny 250 zl. byla dána jistota; na tuto novou podmínu, která nebyla v podmínkách dražebních, Krsovský — nalezna tak asi vhodnou záminku — nepřistoupil a od koupě upustil. Dekretem z 20. srpna 1788 bylo povoleno, aby se nežádala záruka, ale pouze knihovní zajištění nedoplatku kupní ceny v prvním pořadí a zároveň byly dány direktivy k jednání o další opatření spolu s královským fiskálním úřadem, kdyby kupec chtěl od koupě odstoupiti anebo zdržoval hotové zaplacení. To vše sděleno s Krsovským; ten ale ani neodpověděl. Administrace statků soudí, že Krsovský nemůže být za těchto okolností (když podmínka o splátkách nebyla schválena) přidržen k plnění svých povinností. Poněvadž spoludražitel Dr. Nagel nechce převzít budovy ani za nepatrnu cenu, nezbývá než vše, „co není zdivo“, prodati a budovy ponechati osudu. S názorem administrace, že Krsovský jest volný, souhlasil i fiskální úřad (11. ledna 1789). Přílišná opatrnost gubernia rozbila tedy výsledek třetí dražby a bylo nutno nařídit novou dražbu na jednotlivé předměty a vše, co není „mauerfest“. Při této dražbě, jež provedena 16. března 1789 komisařem Stenitschkou, stal se pokus prodati vše v celku, ale marně, i přikročeno k prodeji jednotlivých věcí a strženo za ně 220 zl. 6 kr.; odečtou-li se náklady dražby 20 zl. 12 kr. a náklad na hlídače za 887 dnů à 15 kr., úhrnem 221 zl. 45 kr., nedostalo se ještě na plat hlídače 21 zl. 51 kr. Na prodej střechy a diva nebylo

vyhlídek, ale krajskému úřadu se podařilo přece veřejnou vyhláškou nalézti kupce, Václava Tschernatsche, který nabídl za budovu 40 zl.! Přistoupili se na tuto nabídku, praví administrace (9. 4. 1789), zbylo by náboženskému fondu ještě 18 zl. 9 kr. Gubernium schválilo tento prodej 29. dubna 1789 a nařídilo komorní pokladně, aby přijala od správy statků pro náboženský fond 18 zl. 9 kr. „Praktický“ Tschernatsch vyrval z budov kde jaký trám, kde jej nemohl vyrvati, uřízl jej u zdi, jak ještě dnes vidíme, vyrval kde jaké železo, takže skutečně zůstalo jen holé zdivo. Tím dopadla poslední nemilosrdná rána palicí, která zdrtila kamennou korunu vrchu bezdězského.

Věci, které nebyly prodány v této poslední dražbě, byly rozdeleny různým kostelem. Největší zájem byl o zvonky, jichž bylo celkem pět, 3 velké a 2 malé. O dva malé se ucházely vesnice Všelibice a Nová Hospoda, jak jsme již slyšeli; inspektor hr. Clama Václav Paul chtěl koupiti všech pět zvonů, aby harmonie celku nebyla porušena, pro děkanský kostel v Liberci; i Augustiniáni v České Lípě žádali o velký zvon (6 centový) s Bezdežem a současně o malý zvon z Lysé hory u České Lípy (25. 2. 1788). Gubernium dotázalo se též litoměřické konsistoře, kterému potřebnému farnímu kostelu, nalezejícímu patronátu náboženského fondu, bylo by přiděleni kostelní náradí a zvony. Posléze po různém jednání rozděleny dle pokynů gubernia z 3. května 1787 a 21. května 1788 zvony tak, že dokeský kostel dostal zvon prostřední s reliefem sv. Benedikta (asi 8 centů těžký), podnes zachovaný, Jeřmanice dostaly dvazvony, veliký (asi 12 centový) s obrazem Bezdežské madonny a menší (asi 4 centový) s relietem sv. Jiří a stolici zvonovou pro tři zvony;¹⁸⁾ žádají, aby jim byl dán pro harmonii též třetí, prostřední zvon, darovaný kostelu dokeskému, který prý je dostatečně zvony opatřen, a slibují, že na jaře dobrodinci postaví pro tyto tři zvony věž. Rozhodnutí však již nezměněno a Jeřmanicím slíben třetí zvon odjinud, budou-li jej potřebovat. Dále bylo nařízeno, aby dokeskému faráři J. Luttovi byl dán positiv, kazatelna dřevěná¹⁹⁾ a dvě zpěvnice, faráři Frant. Bartlovi v Kadlíně 7 „Bět-

¹⁸⁾ Přenesení stolice a dvou zvonů do Jeřmanic, kde r. 1772 postavil rychtář Ant. Brosche kapli, která vyhlášena r. 1787 za kostel s lokalií, stalo se 5. září 1788 (Mitteilungen des Vereines für Heimatkunde des Jeschken-Isergaues, III. 189: „Bemerkenswerte Aufzeichnungen alter Liebenauer aus der Zeit vom 1711 bis 1814. Aus den Aufzeichnungen des Kantors Chr. Hüttner und des Josef Hank mitgeteilt von Jos. Fischer“). Dle farní pamětnice stalo se tak 14. října za zvuků trub a kotlí; ten den snad byly tedy zvony zavěšeny. Větší zvon podnes zachován, menší se stal obětí války.
(Za toto sdělení děkuji p. faráři Rud. Schwalbemu v Jeřmanicích.)

¹⁹⁾ Kazatelna s řezbami a pozlacením, postavená r. 1710 z legátu Arnošta Josefa hr. z Valdštejna z r. 1708 na místě kamenné, stojící v místě, kde zřízen v kapli kůr pro hudebníky (viz Veremund Proche: Historische Beschreibung des mariánschen Berges Bezdiez). Je-li dnešní dokeská kazatelna táž, nevíme.

s t ü h l e“, 3 l a v i c e a možno-li i korouhev; něco — nevíme co, neboť seznam není připojen — též přikázáno dle návrhu kon-sistoře lokaliím v Polubném a v Loučkách, které se teprve postaví; vedle jiného byly to asi oba malé zvony ze sanktusníku. Z Polub-ného nedostalo se mi zprávy. Z pamětnice farní v L o u č k á c h víme, že kostelu v Loučkách, zřízenému r. 1790 dán s Bezděze zvonek do sanktusní vízky, litý v Praze r. 1762; zvonek ten roz-tavil se při požáru kostela v Loučkách, r. 1915. Sem dostal se i oltář sv. Jana Nepomuckého z kláštera bezdězského.²⁰⁾ Zbyly potom po rozdělení ještě různé věci v celkové odhadní ceně 4 zl. 34 kr., mezi nimi dřevěná socha madonny „im barterenen Kleide“, které asi prodány při poslední dražbě mobilií.

Kadlínskému kostelu dostalo se též: „hölzernes A r m e n Seelenbild“, dvě bohaté dřevěné zpovědnice a jedna špatná 2 kusy železného zábradlí z „figurálního“ choru v kapli.²¹⁾

Veškeré mobilie kláštera i jeho kostelíká byly tedy buď roz-děleny jiným kostelům, nebo prodány ve dražbě, vyjímaje skvosty, kostelní věci a stříbro, jež odevzdány do pražského depositáře a trochu knih, jež dány universitní knihovně; kam se dostaly obrazy ze života P. Marie (dle V. Prochoho šest) a obraz „Letnice“, není z aktů viděti;²²⁾ též nevíme, kam se dostala skupina madonny s třemi krály, o níž byla nahoře zmínka, hledal jsem ji dosud marně.

²⁰⁾ V pamětnici fary v Loučkách, psané počínaje r. 1805, svazek I., při popisu inventáře poznámenáno na str. 18: „... Ob dem Presbyterio befindet sich ein Sanktus-Glöckentürmel... versehen mit 2 kleinen Glökkeln... Das gröszere Glöckel ist von Berg Bösig durch Landes-Verordnung hierher gekommen, eingeweiht worden zu Ehren Jesus, Maria et Joseph — gegossen in Prag anno 1762.“ Dále na str. 26: „Das zweite Altar oder das erste Seitenaltar in praesbyterio gegen Sonnenuntergang S. Joan. Nep. von Berg Bösig aufgehobener Benediktiner Residenz ist sehr alt und wurmstichig, mit vielen Bankeisen befestigt und dabei anno 1804 wegen Bau-fälligkeit repariert worden. Auf demselben befindet sich eine kleine lebhaft stafiert Statue S. Joan. Nep. Dies Altar ist mit schlechtem Gold stafiert. Oben ist ein altes repariertes S. Anna Bild mit Oehlfarbe gemahlt und ver-goldeten Seitenverzierungen, dessen Reparatur mit dem Rahmen dazu gekostet 4 fl. 30 kr.“ (Za sdělení toto děkuji p. administrátoru fary Josefů Baštýrovi v Loučkách.) A. Poppr (Hrad Bezděz, str. 82) uvádí, patrně z Mikovce, že dva zvony, kazatelnu a lampu koupil r. 1792 hrabě Antonín Desfours, aby je daroval filiálnímu kostelu v Loučkách. V pamětnici fary v Loučkách není při kazatelně a věčné lampě udán původ.

²¹⁾ Poppr (Hrad Bezděz, str. 82) пиše, že do Kadlína se dostalo 6 lavic a 6 velkých mosazných svícnu z kaple; v pamětnici kadlinské fary (za sdělení děkuji p. faráři Janu Koškovi) jest zmínka jen o 7 sediliích, darovaných kostelu guberniálním dekretem z 3. května 1787 a dovezených do Kadlína 18. června 1787.

²²⁾ Poppr (Hrad Bezděz, str. 13) tvrdí, že některé z těchto obrazů jsou doposud ve farním kostele dokeském, což snad jest pravdou, neboť dle farní pamětní knihy v Dokších (za výpis děkuji p. děkanu Dru Purkhartovi) dostaly se do Dokš „imagines sex praecipua salvationis per Christum no-strae mysteria representantes“. Dle tohoto zápisu přišly sem též „organa, positivum, suggestus sacer, confessionalia duo“ (varhany, positiv, kaza-telna, 2 zpovědnice).

Zbylé součásti budov, hlavně stavební dříví, vyval ze zdi Tschernatsch.

I zbylo ještě shledati j m ě n í kláštera, záležející z různých kapitálů, nadací a pohledávek a na straně druhé zjistiti passiva, což nebyla práce nejsnadnější; k r o m ě b u d o v y klášterní na Bezdězi nepatrily totiž klášteru ž á d n é r e a l i t y . Pokusíme se, pokud možno, stručně stanoviti jméní toto, neboť jeho konsignace, která byla přílohou podání správy státních statků z 11. března 1786 c. k. dvorní komisi pro věci duchovní, se ve fasciklu v konceptu nenalézá. Ku zjištění jméní shledávány nejprve l i s t i n y nadační; tak listina nadační na světlo (ročních 20 zl.) hledána v opatství emauzském i v opatství bezdězském, dále hledány listiny týkající se ročního deputátu panství dokeského a jiné potřebné listiny, což dopodrobna nebudeme sledovati ve spoustě různých dotazů a not, mezi nimiž jest hlavně čílá korespondence se skriptorem c. k. akademické pražské bibliotéky Josefem Arnoštěm Karmaschekem; v klášteře bezdězském nalezeno nicého i soudili, že snad nějakým, ovšem pravděpodobným prehlédnutím byly listiny prodány ve dražbě pod položkou „altes beschriebenes Papier“.

Nemajíce zmíněné konsignace, víme jen, že převzaty byly v residenci nalezené k a p i t á l y a že byly deponovány radou správy statků Kučerou a krajským úřadem u náboženského fondu v částce 20.803 z l. 20 k r. — v l a s t n í t o j m ě n í kláštera. N a d a č n í jméní bylo: 1. nadace založené r. 1726 Marií Markétou, ovdovělou hraběnkou z Valdštejna, rozenou hr. Černinovou z Chudenic (vložené v 6. kvaternu broskvovém) a to: a) kapitál 4000 zl. r. na vydržování dvou Benediktinů na Bezdězi nad dosavadní počet, z kteréhož kapitálu měl dokeský důchod platiti 5%ní úrok t. j. 200 zl. a b) kapitál 1000 zl. k vydržování dvou diskantistů (vokalistů) na Bezdězi s ročním úrokem 50 zl. z důchodu dokeského; 2. nadace na lampa v kapli bezdězské, z které vyplácel ročních 20 zl. valdštejnský důchod v Bělé; 3. nadace mešní, z nichž vypláceno též dokeským důchodem ročně 50 zl. Dále dostávali Benediktini bezdězští roční deputát (30 korců žita, 12 sudů piva a 200 sáhů dříví) od dokeského panství dle smlouvy kupní z r. 1679 a z r. 1680,²³⁾ jak jsme již nahore četli, jehož placení hrabě Valdštejn po zrušení kláštera odmítl, kterýžto názor byl shledán správným i c. k. fiskálním úřadem, jenž uznal, že břemeno to zaniklo zrušením bezdězského kláštera.

Další aktivum bylo následující. Dle vyjádření břevnovského opata Jakuba, t. č. administrátora emauzského, z 8. června 1790

²³⁾ Dne 28./7. 1679 koupil od Benediktinů za emauzského opata Didaka de Cambero statek bezdězský Jan Krištof Ferdinand hr. z Heiszensteina za 40.000 zl. a 1000 zl. kličného, jenž jej opět prodal 22. ledna 1680 i s panstvím dokeským Arnoštovi Josefovi hr. z Valdštejna za 30.0006 zl. a 1000 dukátů kličného.

neplatil hr. Valdštejn 5%ní úroky z dvou nadací v částce 5000 zl. od sv. Havla r. 1785 až do sv. Jiří 1790, což činí 1125 zl. a za fundační mše za touž dobu po 50 zl. ročně, tedy 225 zl. takže jest dlužen klášteru celkem 1350 zl.

Proti této pohledávce kláštera brání se dokeský důchod vyúčtováním, počínajícím r. 1777, počítaje svou pravidelnou roční povinnost takto:

z dvou nadací 5000 zl.	250 zl.
z nadace mešní	50 zl.
z nadace na světlo	20 zl.
a 4%ní úrok z dlužného kapitálu 6000 zl.	240 zl.
úhrnem	<u>560 zl.</u>

K tomu připočítává ve prospěch kláštera v r. 1781 vyplacenou bonifikaci válečné daně 992 zl. 15 kr., dluh zaplatený myslivcem Janem Rollem za výživu chlapce na Bezdězi 40 zl. a j.; naproti tomu účtuje důchod dokeský naturalie, které dodával klášteru od r. 1777 na účet těchto úroků, jako černou zvěř, ryby, jeleny, mouku, pivo, máslo, sůl, obilí, cihly, náhradu robot, takže na konci vyúčtování (do 14. února 1786, kdy byli kněží přesazeni do Emauz) jeví se naopak, že klášter jest dlužen důchodu dokeskému 182 zl. 36 kr. 3 p.

P a s i v a klášterní, t. j. dluhy za dodané zboží (kupcům a řezníkům v Bělé a Č. Lípě, obchodníku vínem v Bělé), nezaplatěné mzdy (kuchaři, holiči, kostelníku, varhaníku, basistovi, pomocníkům kuchařským, kalkantu a natahovači hodin, komínku), vypůjčené peníze a jiné činily 609 zl. 6 kr., kteroužto částku poukázalo gubernium 31. srpna 1787 P. Roehnovi ku zaplacení dluhů.

Veškeré jmění kláštera bezdězského bylo odevzdati emauzskému klášteru, který za to převzal břemeno vydržovati bývalé mnichy bezdězské, maje povinnost sestaviti preliminár (ein Preliminarsystem) na vrácení přebytků tohoto jmění, vzniklých bud ustanovením těchto kněží ve správě církevní anebo jejich úmrtním, náboženskému fondu. Vydání tohoto jmění klášteru emauzskému také nařízeno komorní pokladně guberniem 16. června 1786, ale neprovědeno.

V r. 1789 jednalo ještě gubernium o deskovém zajištění kapitálů nadacích 4000 zl. a 1000 zl. a pohledávky 6000 zl. na panství valdštejnském a 17. června r. 1790 vyzvalo břevnovského a broumovského opata, t. č. administrátora emauzského kláštera, aby dlužné úroky z těchto kapitálů si vymohl sám bud dohodou s hr. Valdštejnem nebo soudně. Gubernium však jako zástupce náboženského fondu mělo zájem, aby kapitály byly zajištěny i jednalo o to ještě r. 1795 a 1796, ba docela i nařídilo boleslavskému krajskému úřadu 30. července 1795, aby vymohl neplacené úroky z těchto kapitálů od r. 1785 ve prospěch emauzského kláštera, vy-

máhání těchto úroků bylo však odloženo, neboť hrabě jednal s klášterem o vyrovnaní.²⁴⁾

Ač vydání jméni klášteru emauzskému bylo již nařízeno v r. 1786 zdrželo se z neznámých nám důvodů a teprve r. 1796 (20. února) povoleno, aby fiskus vydal emauzskému klášteru jméni bezdězské residence, která zatím již počínala se měnit v zříceninu, ovanutou legendami a pověstmi, v trosky podnes nádherné na vrcholu hory, přirovnávané naším básníkem Medkem k posvátné Japoncům Fudži.

DR. F. X. HARLAS: VLTAVSKÉ BŘEHY.

V ruchu a spěchu nynějšího života uniká veřejnosti, i té, která čte noviny, tiché drama, jehož jedno dějství, nikoli poslední, se odehrává za naší doby. Je to drama Prahy, je to její stálé a pozne-náhlé přetvořování ze starobylého města v město, jak by se řeklo moderní. Dramatická zápletka je v tom, že to staré, krásné město pozbývá svého rázu a nabývá jiné tvárnosti, a děj je dosti živý. Byl vždy takový.

Pražská kronika má své letopočty, které by měli Pražané, a hlavně pražští studenti znát, jako jiná data historická. Překvapující divadlo vzniku nového města dílu — právě Nového města — r. 1348; požár r. 1541, od něhož počínaje má svatovítská věž svoji podobu, r. 1757 po obléhání Prahy od Fridricha Pruského pozměněnou, nebo léta 1606 a 1618, konečně i 1636—49 — jsou to velké pohledy na Prahu, tak řečený Sadelerův, a Hollárův, — 1714, kdy byl Kamenný most již poset svými sochami, 1868, když zmizely tři sanktusníkové věžičky s hřebene střechy sv. Vítá, 1900, když přibyly dva jehlance nových frontálních věží svatovítských — a jiných časových bodů, z nichž každý znamená nějakou změnu v obraze Prahy, změnu i jejího rázu. Uvnitř města bylo takových změn mnohem více, a také po té stránce Praha se měnila a mění, aniž to vzbudí větší pozornost. Říká se, že nová doba má nové potřeby, že si vyžaduje nové tvary a nová zařízení. Současně však je tu teď od počátku tohoto století stálá snaha, zachovat Praze její starý ráz, ušetřit tak město přílišných a při tom zbytečných změn, a uchovat je tak příštím pokolením dle možnosti neposkytnuté, což znamená zpravidla též nezhyzděné. V museu hl. m. Prahy je té doby největší sbírka vyobrazení Prahy, a takřka její obrazový archiv již takovou důležitou součástí, a reprezentuje takové množství „čísel“ (přes 5000), že se nedostává místa k náležitému vystavování. Nicméně se sbírky stále rozmnoužují, a je-li vzhledem ke

²⁴⁾ Archiv ministerstva vnitra, publ. 120/2 (1796—1805.)

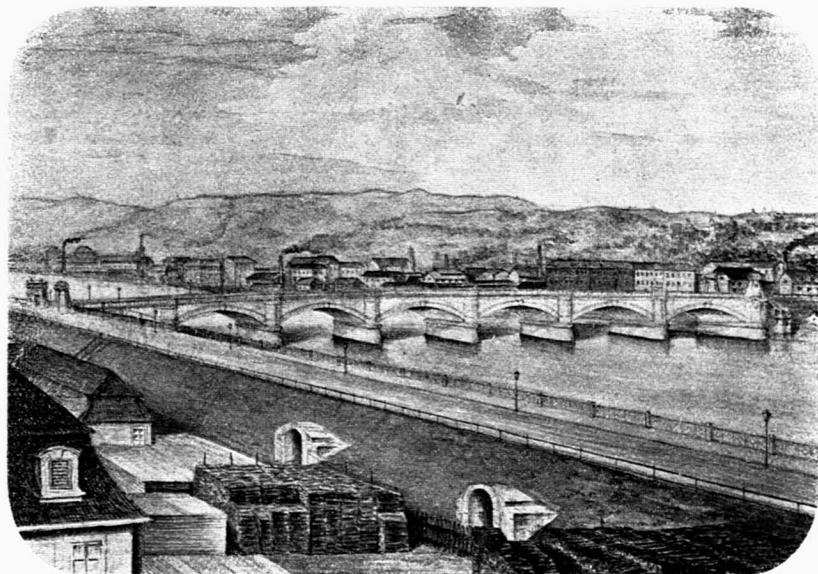
grafickým listům starší doby museum již saturováno, tak že již málokdy se najde rytina, lept, litografie do r. 1848, která by tu již nebyla, je sběratelské činnosti otevřen průklet přes přítomnost do daleké budoucnosti. Umělci naší doby zobrazují Prahu opět rádi a často, ať z hledisek čistě artistických, ať pro potřebu obecnstva, které chce míti a vidět svou Starou Prahu, a také tu novou, pokud se o ni zajímá. Tu jsou to právě malby, kresby i grafiky umělců z poslední čtvrti 19. století, které již se octly na rozhraní dobovém — nepatří již k oddílu „starých“ pražských vyobrazení, a nejsou ještě nové. Ty však zachycují často velmi zajímavé stavy pražského rozkladu, o nichž novější generace z vlastní zkušenosti nevědí, a těch známých starých pamětníků přirozeně každým dnem ubývá. Jak se Praha však změnila radikálně v částech dříve nejmalebnějších, jak pohledy na ni od břehů Vltavy jsou nyní, a budou záhy ještě více zcela nově vytvářeny, toho by byla právě za posledních čtyřicet až padesát let již celá galerie dokladů.

Regulace Vltavy — věc nutná, přirozeně nutkající k činům, je ale jedním z těch motivů dramatu, o němž byla svrchu řeč. Břehy Vltavy se mění v naší době skorem rok od roku, na jednotlivých místech, po částech, a pomalu již si nikdo nepředstaví, jak vypadalo město, když byly břehy vltavské vytvořeny přirodou.

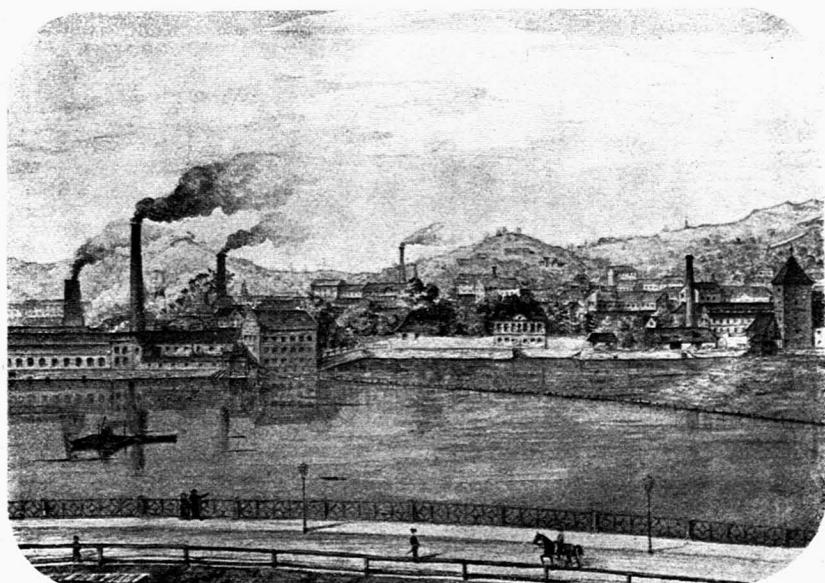
Je to hlavně Podskalí, brzy již zcela minulosti náležející, po němž zbyde jenom jméno. Oficielně se Praha již loučila s Podskalím (viz Dr. Č. Zíbrt, Praha se loučí s Podskalím, r. 1910 nákladem míst. odboru Ú. Matice Školské pro Vyšehrad a okoli), když bylo nové nábřeží od Národního divadla až po vyšehradskou skálu dostavěno. Tedojde i na druhý břeh, vzniknou nové mosty (pravděpodobně pod Vyšehradem), stavby ministerstev za pomníkem Fr. Palackého již vyrůstají ze země, a za dvě tři léta nikdo si ani neuvědomí, že v těchto místech tvořila Vltava zátoky, že tu sahaly ohrady až k její hladině, že tu stály malé domky z 18. století roztroušeně v zahradách, a že odtud, s nízkého břehu, se zdál Hrad pražský velmi vzdálenou vidinou.

Byl to malíř Alois Kirnig (1840—1911), pražský Němec, jenž si Podskalí povšiml, když u svých známých pohledů z oken svatováclavské trestnice na řeku a město. Dr. Herget býval vězeňským lékařem, a pro toho svého přítele nakreslil a koloroval Kirnig šest pohledů na místa pro tuto rodinu i pro Kirniga zajímatavá. Museum hl. m. Prahy zakoupilo tyto pohledy, sdružené v jednom rámcu, právě na sklonu minulého roku 1925. Datovány jsou na listě s pohledem na nábřeží Palackého přes řeku na starý „šrafhaus“ či vězni svatováclavskou, podpisem A. Kirnig 1883.

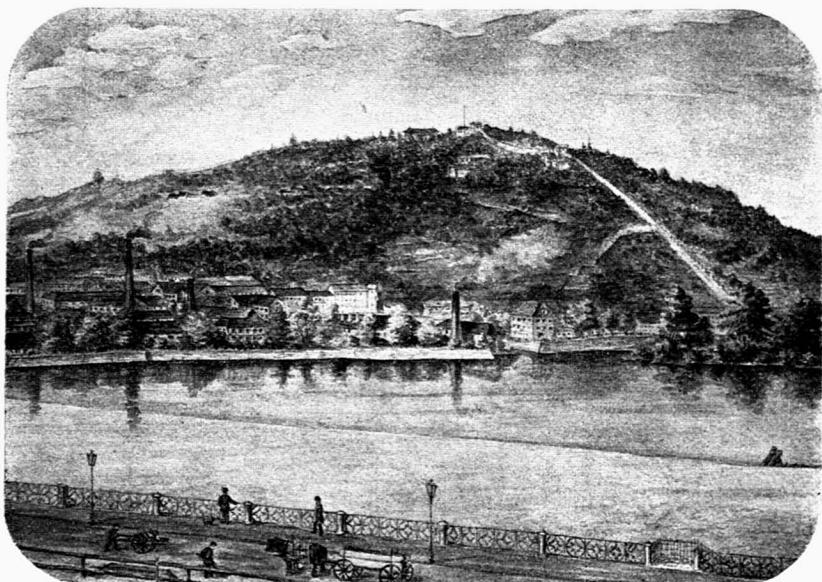
Je to cyklus. Počíná pohledem na Palackého nábřeží k mostu Palackého, na jehož výběžcích budkách ještě nejsou postaveny Myslbekovy sochy. V pozadí Smíchov. Ještě nestojí domy čp. 1931—1571-II, je tu prohlubeň, v ní dva domy a dřevařská ohrada.

Obr. 1. Most Fr. Palackého (1883).

Obr. 2. Jižní část smíchov. nábřeží.

Obr. 3. Sever. část smíchov. nábřeží.

Následuje pohled nábřeží Palackého a odtud přes řeku na Smíchov, kde stojí úzká stavba Kartounky (zbořena 1922) od r. 1872 firmy Prager Smichover Kattun Manufaktur, vedle mlýn u Kropáčků, Hartlovský či Pardubův, vedle zahrada, z níž vyčnívá střecha Dienzenhoferova pavilonu, pak ohrada Károva, Karpelesův mlýn (budova kanalisační komise), při něm věž malostranské vodárny. Na řece pracují pískaři, po nábřeží jede dragoun. Připojuje se k tomu pohled na nynější nábřeží Legií, na sever od vodárenské věže, tam nic, část tato vznikla teprve r. 1903. Vidíme část Židovského ostrova. Popředí oživeno pískařským vozem a několika lidmi, pozadí tvoří Petřín.

Tři ostatní pohledy věnovány pražskému břehu. První zobrazuje Emausy či klášter na Slovanech s rázovitým popředím (z pravé strany) hluboko položených domů a ohrad, z levé strany průčelí lázní Svatováclavských, za nimi klášter před regotisací chrámu. V pozadí Vyšehrad. Pak přijde frontální pohled na trestnici s dlouhými svými budovami vězeňskými, za ní vyčnívá střecha a sanktusník kostela sv. Václava. V levo v popředí bouda, kryjící žentour čili čudlík na vytahování lodí vraty jezu proti proudu.

Končí to pohledem na Bubeníčkovu ohradu a okolí mlýnů Šitkovských. V pravo dole je ještě zahrada. Je vidět báň Národního divadla a v pozadí Hrad Pražský.

Je to na obrazech zachovaný stav vltavských břehů z konce 19. stol., po způsobu A. Kirniga věcně a střízlivě prokreslený a

Obr. 4. Pod Emauzy. (V levo u kostela Svatovácl. lázně.)

Obr. 5. Svatováclavská trestnice (nábřeží Palackého).

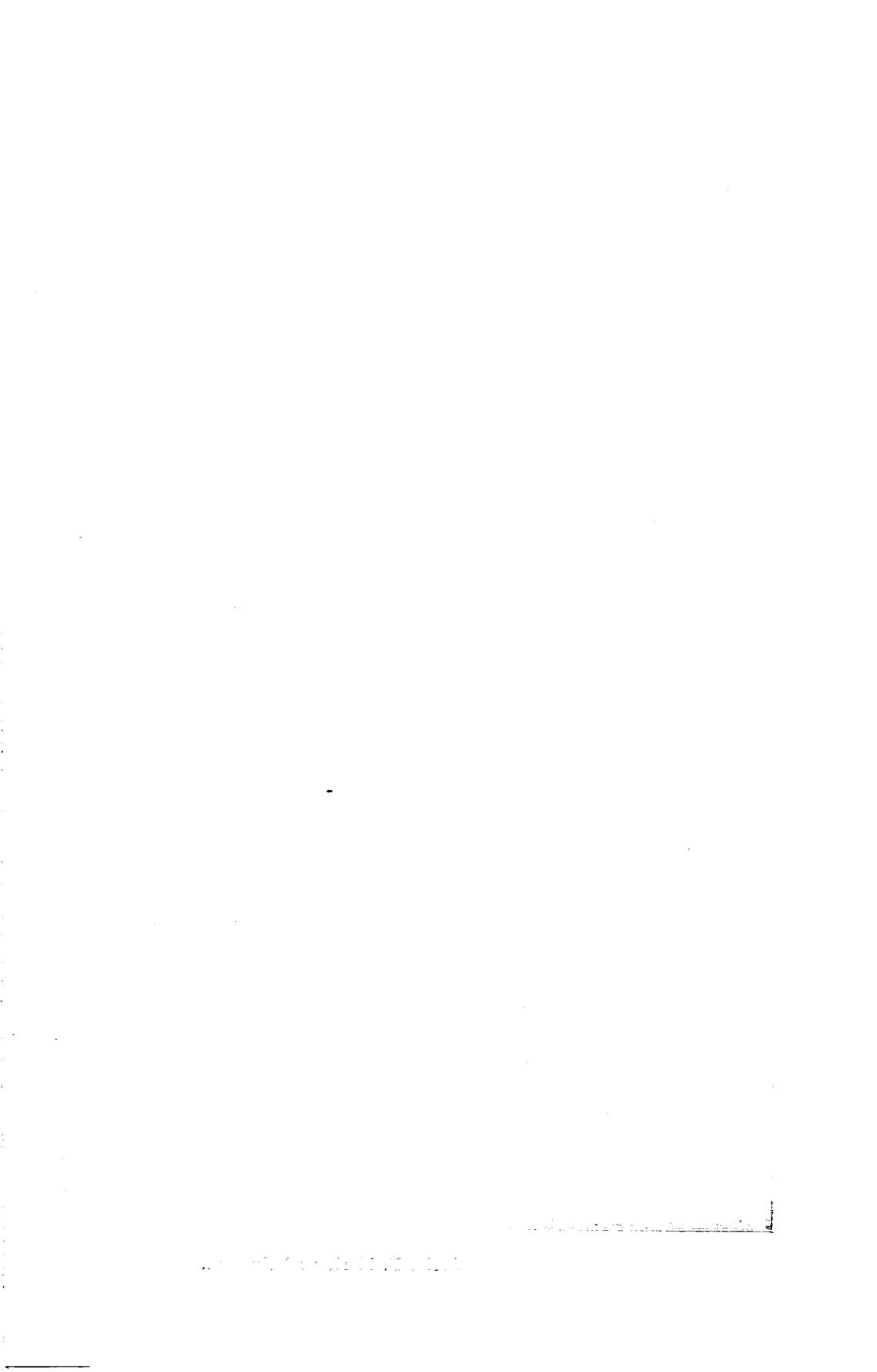
Obr. 6. Bubeníčkova ohrada a Šítkovské mlýny.

nikterak zvláště umělecky podaný. Nemá to ani náladu vzduchovou, ale tím právě se to přiřaduje ke všem těm starším kresbám i rytinám z 19. stol., jímž také šlo především o záznam skutečnosti a o přesnost. Tu tak řečenou náladu, to jest vystižení ovzduší, osvětlení jeho, přibarvení krajiny lilem denní doby (ráno, večer atd.) hledali krajináři až do let šedesátých pouze venku v horách, mezi lesy a skalami, a když v letech osmdesátých Chittussi namaloval svoje rybníky nebo mírné stráně se čtverci políček, byl úplným novotářem. Tak si také Kirnig hledí především budov, staveb, detailů, mají to být věrné pohledy, veduty, a při těch si rádi odpouštěli všecken umělecký cit. Kirnig také nezašel dolů mezi ty ohrady, k těm břehům lemovaným zdmi, přes něž se nakláňely větve starých keřů — a my bychom dnes i takové, tehda opomíjené intimity s radostí vítali. Ale to bylo již věcí generace z r. okolo 1900. Vltavské břehy uvnitř města se přeměnily v kamenné násypy nebo vysoké hráze, urovnaly se, pokryly se bloky pětipatrových činžáků, a není daleka doba, kdy také nad Vyšehradem a dole po vodě za Královskou Oborou a za Karlínem bude Vltava sevřena stavbami a upravena lidskou rukou tak, jak to vyhovuje potřebě, a jak to při všem užitku zničí ráz, po staletí až na naši dobu zachovaný.

Socha P. Marie ve Velvarech.

DR. R. ČERMÁK: SOCHA P. MARIE VE VELVARECH.

Ve Velvarech uprostřed náměstí, těsně při silnici vedoucí z Prahy do Litoměřic, stojí pěkná, 16 metrů vysoká socha P. Marie ve slohu barokovém. Na podezdívce metr vysoké vypíná se mohutný podstavec, na jehož rozích stojí sochy sv. Václava, Floriána, Šebestiána a Prokopa. Na stěnách podstavce jsou umělecky provedeny čtyři reliéfy z bible a života svatých. Ze středu podstavce pne se mohutný sloup vkusně dekorovaný oblaky s andělíčky,несoucími štíty s obrazy hesel mariánské litanie. Zakončení sloupu tvoří socha P. Marie. Velvary, které před válkou třicetiletou byly úplně podobojí a nepřijaly nikoho za měšťana, kdo byl katolíkem, byly v začátku století XVIII., kdy socha vznikla, vlivem tuhé protireformace, úplně a věrně katolické.

V sezení konšelů 22. května r. 1716 navrhnul primas Rudolf Kavika z Birkenthalu, aby se v rynku ke cti a chvále boží vyzdvihla statue.

Primas Kavika byl rodákem litoměřickým a do Velvar se dostal, oženiv se s bohatou dcerkou městskou Annou Škodovou. Byl odchovancem Jesuitů a náboženský fanatik, který věhnal všechny své syny do klášterů, že pak jím r. 1738 rod Kavikovský vymřel po meči.¹⁾ Tuhé náboženské přesvědčení nevadilo však mu nijak, že hleděl, kde byla příležitost obohatit se na účet města a sousedů.

Všichni konšelé sice s návrhem primasovým souhlasili, ale zdá se, že neuvítali jej s velkým nadšením. Usnesli se totiž, aby náklad na postavení sochy hrazen byl příspěvky „dobromyslných dobrých“ a prodejem obecního pole ve výměře 50 kop záhonů. Proti prodeji obecního pozemku, který byl od starodávna zdarma v užívání primasů, tedy také primasa Kaviky, postavil se tento na odpor. Ale marně, konšelé jej přehlasovali.

Velvarské prostranné náměstí bylo tehdy nerovné, i na mnohých místech byly dolíky, kde stávala po dešti voda. Jedna taková louže byla i zídkou poblíž místa, kde nyní socha stojí, obezděna, aby při požáru byla voda při ruce.

Tato bahnitá půda měla za následek, že socha po svém zbudování se mírně naklonila, což dosud lze pozorovat, a v severní straně vznikla trhlina.

V místě určeném pro sochu byly od r. 1694 masné a pekařské krámy, ohýzdná dřevěná bouda, o které se píše v manuále r. 1716, že jest „noční schránkou mnohých tělesných hřichů a nepravostí.“ Usneseno tedy v též sezení městské rady krámy odstraniti.

Svoláno sezení celé obce, jež projevilo plný souhlas s usnesením konšelů a doplnilo jej pouze, aby socha byla zřízena nejen ke cti a

¹⁾ Příkladu Kavikova v náboženské zaslepenosti ve století XVIII. následovaly i jiné bohaté rodiny velvarské a veškeré své mužské i ženské potomky daly do klášterů. Po smrti rodičů přišlo pak velké jméní do cizích rukou.

chvále boží, ale i neposkrvněné Panny Marie. Místní tradice vypráví, že socha byla zřízena v upomínce na poslední morovou ránu, jež ve Velvarech r. 1713 zuřila, ale v knihách městských není nikde pro to dokladů.

Inspektory nad stavbou sochy zvoleni primas Kavíka, děkan Matěj Jodl a poštmaster Kašpar Betmann. Čtyry cechové velvarští věnovaly na stavbu 120 zl, ale cech řeznický a pekařský činil podmínu; aby se krámy nebořily, platí ovšem, měla-li se socha stát ve středu na náměstí, nebylo možno vyhověti.

Po celém městě učiněna sbírka na stavbu a měšťané přispěli nejen penězi, ale i ječmenem, jehož konšelé použili na dvě várky piva v městském pivovaře ve prospěch sochy. Obecní sbírky byly v XVII. a XVIII. století ve Velvarech obvyklé k financování mimořádných nákladů.

Byla i založena kniha, do kteréž zaznamenáván veškerý příjem a náklad na sochu. Kniha ta byla uložena po skončení stavby v děkanském archivu, bohužel však před 40 lety zmizela beze stopy.

Pán z Reichstadtu, jemuž podanná byla blízká ves Miletice, daroval na stavbu veškerý potřebný pískovec ze skály miletické a prelat broumovský daroval 50 kmenů na stavbu lešení z lesů smečenských.

Zhotovení sochy bylo zadáno řezbáři Frant. Zallingerovi a kameníku Antonínu Falkemu, oběma z Litoměřic, které dobře znal primas Kavíka jako zručné odborníky.

Řezbář Zallinger zhotobil vkusný model z lípového dřeva, asi 150 cm vysoký, dle kterého na určeném místě Falke hotovil sochu. Umělecká práce Zallingerova byla po dohotovení sochy uložena na půdě radnice a nyní nachází se její zbytek v městském museu. Zbytek tento pozůstává pouze z podstavce, na kterém stály sošky svatých, které koncem století XIX., jakož i sloup se sochou Panny Marie byly neznámým škůdcem odcizeny.

Dle horlivosti konšelů, s jakou sháněli peníze, jest zřejmo, že se stavbou sochy počato bylo v červenci r. 1717. Konšelé vypůjčili si z pokladnice filiálních kostelů velvarských sv. Jiří a Všech Svatých 300 zl a použili též kauce městského sládka Kristiana Dörra.

Při stavbě stalo se též neštěstí. Když tažen veliký balvan, který byl určen za základ pod sloup, stál na trámu, na kterém byla upevněna kladka, v nejvyšším místě lešení tesař, který řídil provazy na kladce. Trám se velikým zatížením zlomil a nešťastný muž spadnul potloukl se, že třetího dne zemřel.

V květnu r. 1718 žádal Falke konšely, aby mu „přidali na malý plat na práci vynaloženou na statui.“

Konšelé však žádost jeho zamítli, poněvadž sochu dosud nedostavěl.

Velvarská pověst vypravuje, že Falke ze zoufalství, že na stavbě sochy mnoho peněz prodělal, se na této oběsil.

Zdá se, že jest tato pověst pravdivá, třebaže v městských knihách, jež vedl tehdy horlivý písář Karel Vepřecký z Vepřperku, který zaznamenával každou i méně významnou událost, nenachází se o tragickém skonu kameníka Falkeho ani zmínka.

Není též jeho úmrtí zaznamenáno v matrice zemřelých ve Velvarech ani v Litoměřicích. Nebylo zvykem zaznamenávat úmrtí sebevrhů a popravených do matrik.

Koncem října r. 1718 žádala vdova Alžběta Falková konšely velvarské, aby obec zaplatila dluh, který zemřelý její manžel Antonín ve Velvarech udělal. Žádost svoji odůvodňovala, že Falke v levné ceně a k vlastní škodě statui vystavil.

V sezení rady usneseno žádosti této nevyhověti, poněvadž Falke peníze, jež měl za stavbu obdržeti, až na 15 zl si vybral, stavbu však nedokončil a dostavení sochy bude vyžadovati nákladu jistě ještě 100 zl. Tomu, kdo statui dostaví, vyplatí se těch 15 zl.

Kdo statui dokončil, není zaznamenáno, ale zdá se, že to byl druný spolutvůrce sochy, řezbář Zallinger.

Dle posudku sochařů, pracujících v r. 1921 na opravě statue, jsou čtyry reliify na podstavci, na kterém stojí sloup se 4 sochami svatých, práce daleko cennější než ostatní statue a poukazují na ruku řezbářskou než kamenickou; a také v únoru r. 1719 poukazuje rada „řezbáři do Litoměřic“ 50 zl, jako zbytek mzdy za práci na statui.

V červnu r. 1721 složil primas Kavika a poštmaster Betmann počet nákladů na postavení statue Panny Marie na rynku.

Příjem byl 1011 zl a vydání činilo 1060 zl. Konšelé se usnesli, že nedostávajících se 49 zl má zatím obec půjčiti a sobě při nejbližší obecní várce vynahraditi. V roce 1719 byla již statue dohotovena až na „vyštafirování.“ kteréž provedl už v roce 1726 měšťan velvarský Fr. Lodinský.

Na východní straně sloupu byl zřízen jakýsi oltář, u kterého v době moru měla býti sloužena mše, aby lid v kostele shromážděný nákuza neroznášel. Jest však pouze o roku 1721 záznam, že v městě tomto byly mše slouženy, když v městě krutě řádily neštovice.

V pozdějších letech byly konány jen menší pobožnosti. Tak v r. 1750 vítán byl u sochy pověstný ničitel knih českých, jesuita Koniáš, který do Velvar přišel na misie. Koniáš, který rád kázal pod širým nebem, využil ve Velvarech u statue vhodné příležitosti.

Socha byla z měkkého pískovce, který rychle větral, zejména pod fermežovým nátěrem, kterým občas byla opravována. Při pokusném omývání sochy za účelem důkladné moderní opravy, bylo v r. 1910 zjištěno takých nátěrů celkem pět.

V začátku století XIX. byla socha již v chatrném stavu. Děkan Matěj Drobílek († r. 1832) zaznamenal v pamětní knize, že nedbalost a ospalost nevděčných potomků dává tomuto krásnému dílu hynouti. Opravy nové dočkala se socha teprve kol r. 1845, kdy

opatřena byla novým rudým nátěrem; před tím byla šedohnědá. V roce 1872 byla socha již v prabídném stavu. Tehdejší krajně šetrná městská rada, vidouc velké nebezpečí, vydala na opravu Fr. Bouškovi z Prahy 1200 zl. Bouška opatřil sochu P. Marie novou hlavou, poněvadž stará při velkém větru r. 1871 byla stržena a úplně se rozbita. Nátěr sochy provedl v barvě šedé, reliefy, znaky mariánské litanie a kouli, na které na temeni sochy jest postava Panny Marie, znovu vyzlatil.

Nejvíce však celé statui ublížil, že rozstupující se kameny sloupu spojil zcela neodborně a technicky chybně železnými skobami. Byl sice na čas rozkyv statue změšen, ale jakmile skoby počaly rezavěti, kámen se trhal a do trhlin zatékající voda a mráz dokončovaly zkázu. Počaly jednotlivé kusy kamene vypadávat.

R. 1875 odkázal bývalý purkmistr Čeněk Šimon statui pozemek ve výměře 7 jiter a 1301 čtver. sáhů s podmínkou, že socha bude opatřena na podezdívce železným zábradlím, okolí sochy vydlážděno a u sochy že postaveny dva kandelábry s 8 lucernami, ve kterých má v předvečer svátků mariánských hořeti světlo. Těmto dvěma posledním podmínkám závěti bylo ve dvou letech vyhověno. Ale první podmínce rozumělo obecní zastupitelstvo příliš široce a v r. 1884 a 1885 vydláždilo celé náměstí na účet sochy nákladem přes 16.000 zl bez svolení nadřízených úřadů, čímž vlastně byl dobrý úmysl Šimonův úplně zmařen a jmění nadační bylo použito k účelu obecnímu. Obec vzala na se pouze opravu sochy a svícení v lucernách. Jak obec opravovala sochu, vidno z toho, že r. 1889 opatřila sochu znova chatrným nátěrem, na který i s postavením lešení dala pouze 390 zl. Co mohla za tak nepatrny peníz provésti?

V začátku století XX. téměř každoročně nějaká část sochy se oddrobila.

V roce 1910 počalo se jednat o důkladnou moderní opravu statue. Vše téměř bylo k restauraci připraveno, již měl být vypsán konkurs na zadání opravy, když vypuknuvší světová válka vše od dálila.

Ve válce kol sochy jezdící těžké nákladní automobily, opatřené železnými koly, vykonávaly tak zhoubné otřesy půdy, že odpadávaly v hořejší třetině sochy velké kameny. Byla obava, že dříve, než přikročí se k opravě, hořejší třetina sochy se sřítí, neb že bude ji nutno při opravě snést. Na štěstí obavy tyto se nesplnily, poněvadž jádro sloupu bylo přece ještě zdravé. R. 1918, když byly výhledy již na blízký konec války, pokračováno v jednání o opravě. Zbudováno dřevěné lešení, opatřeno stříškou, jež chránila sochu před zatékáváním vody dešťové a jednáno s památkovým úřadem o subvenci. V roce 1920 dospělo se konečně tak daleko, že náklad na restauraci, rozpočtený na Kč 44.300 — bude obnosem Kč 15.000 hrazen městem a půjčkou na nadační pozemek, který poklesem valuty stoupnul v ceně na Kč 90.000 — ; zbytek pak bude doplacen státní subvencí.

Oprava sochy zadána byla p. Jindřichu Čapkovi, sochaři v Praze, který počal svoje dílo 16. března 1921 a do konce června téhož roku je důkladně a vzorně provedl. Týž odstranil chemickými prostředky všechny fermežové nátěry a zlacení, železné skoby vyňal, nahradil měděnými, kde bylo nutno, poškozené a chybějící částky nahradil umělým kamenem, správně dle starých reprodukcí fotografických vymalovaným. Celou pak opravenou sochu důkladně impregnoval magnesiovým fluatem.

Při opravě nalezena byla též dutina, ve kteréž byly při zbudování uloženy současně dokumenty, bohužel však byla prázdna. Památky byly z ní při některé opravě odcizeny. Do dutiny vložen byl pamětní list, obsahující dějiny sochy.

Tak uchována socha, jež nemá již pro město takého významu náboženského, jako měla pro své zakladatele, ale všele jest každým oceňována, jako dílo umělecké z doby, již správně Alois Jirásek nazval „Temno.“

PROF. K. EMINGROVÁ: ŠKROUPŮV „DRÁTENÍK“.

(Na 100letou pamět jeho premiery dne 2. února 1826 ve Stavovském divadle v Praze.)

Jakožto příznak osvěty každého národa považujeme dobré, uměleckým duchem a vkusem vedené divadlo. Protož pomýšleno také začátkem minulého století na česká divadelní představení (předchozí divadelní hry v „Boudě“ na Václavském náměstí lze považovat za pouhé divadelní pokusy). Přání našich vlastenců-buditelů splněno ovšem ve skrovných rozměrech. Hrávány ve Stavovském divadle v neděli a ve svátek odpoledne veselohry a činohry. Touha českého obecenstva se však nesla i k provedení zpěvoher. Začátkem byly to arcif jen překlady německých, francouzských a italských zpěvoher. R. 1823 provedena Weiglova „Švýcarská rodina“; pak následovaly zpěvohry „Josef a jeho bratří“ od Méhula, „Vodař“ od Cherubini-ho, „Lazebník sevillský“ od Rossini-ho, „Čarostřelec“ od Webra a Mozartovo veledílo „Don Juan“. Vlasteneckému obecenstvu zpoznenáhla i tyto česky zpívané, ale původně v cizé řeči skládané zpěvohry nestačily a ozvalo se proto v jeho řadách přání po původní práci. Byl to Škroupův „Dráteník“, který proveden poprvé dne 2. února 1826 na pražském Stavovském divadle, se skvělým úspěchem.

O původu této první české zpěvohry nám vypráví básník J. Kr. Chmelenský, který napsal slova (v úvodu k jejímu prvnímu vydání). „Naše duševní probuzení uvedlo na jeviště české činohry. Toliko české zpěvohry, pro niž se naše zvučná řeč tak vo-

lice hodí, že i vlašskou na souboj vyzvati může, drahný čas nedbáno. Od roku 1823 mnohé vlašské, francouzské a německé opery přeloženy a na král. stavovském divadle pražském za četného shromáždění lidu provozovány byly, začež úsilím českého zpěvu řediteli, pěvcům a pěvkyním, vlasti a jazyku mateřskému milovným vroucí vydávali díky za vítězství, kterého naše milá řeč lahodou a libozvučností nad jiné dosáhla. Jenom původní zpěvohry nebylo. Bylo to s počátku letošního roku po opětném provozování v českém jazyku Méhulovy opery „*Josef a jeho bratří*“, an jsem ve společnosti několika ctných vlastenců stejný slyšel stezk, kteří mně nabízeli, abych nějakou zpěvohru složil. Přivolil jsem napolo, aniž bych si jenom látku potřebnou z naší historie vyhledal. „I nač dlouho hledati“, pravil p. Škroup, jinoch o českou zpěvohru velmi zasloužilý,¹⁾ „já vám sám látku dám, složte zpěvohru pod názvem „*Dráteník*“, a já se ji uvoluji i v hudbu uvést.“

Neobyčejnost ponavřžení tohoto, jakož látky samé mne, lákalo. „*Slovo s tó*“, zvolal jsem trochu nepředloženě, neváže obtížnosti, utvořiti celý kus ze slova jediného, nepřemýšleje, že jsem operu psátí přislíbil, proti kterémužto druhu divadelního básně zastaralí předsudkové již odedávna bojují atd. Psáno v Praze, v měsíci 1825. „*Chmelenský*“. Slova i hudba ku zpěvohře „*Dráteník*“ napsána v krátké době, takže tato první původní česká zpěvohra provedena již dne 2. února 1826 ve Stavovském divadle v Praze.

Při naslouchání a posuzování české hudebně-dramatické prvotiny obou mladých autorů musíme si nejprve představit jejich i tehdejšího obecenstva náladu. Byla radostná, vděčná, že mohlo konečně zaslechnouti české slovo zhudebněné rovněž českým skladatelem. Vždyť byli i pochybovači, kteří tvrdili, že není vůbec možno něco podobného napsati. A nyní přišla ona radostná chvíle pro český národ, že má tak nadané hlavy, které podobnou práci a to se zdarem provedly.

Děj k „*Dráteníku*“ jest ovšem obsahu pro naše dnešní pomery, přímo naivní, nečeský, děj, který se mohl odehrát v kterémkoli zahraničním městě i v cizím ovzduší. Jedině postava „*Dráteníka*“ patrně s velkou láskou koncipovaná, dodává celku slovenského rázu.

O hudbě Škroupově musíme rovněž povážiti, že ji složil jinoch sotva čtyriadvacetiletý, takřka samouk, bez vyššího hudebního vzdělání, bez mistrovských škol. Česko-slovenský živel jest ve Škroupově první dramatické práci šťastně naznačen v prvních dvou zpěvech titulního hrdiny. Dle záznamu Chmelenského podal skladatel k nim inspiraci slovenský šlechtic Kašpar z Fejerpataky zasláním slovenských lidových nápěvů. O Škroupově dovednosti pěvecké svědčí pak následující arie „*Dráteníkova*“, skla-

¹⁾ Spoluúčinkoval jako tenorista v česky provedených operách.

datelem samým zpívaná. Ostatní čísla partitury jsou nesporně psána pod přímým vlivem Mozartovým (tercetta v prvním jednání) a Webrovým (arietta Liduščina). Instrumentace jest až překvapující a mne nejvíce zajímalo, že tu znamenitý smysl pro formu, s kterým se u tak mladých skladatelů zřídka setkáváme.

Skladatel František Škroup narozen dne 3. června 1801 ve Vosicích u Pardubic jako syn tamějšího učitele. Tím jemu zajištěn potřebný a hudební výcvik. Gymnasium studoval v Praze a v Hradci Králové, kde všude uplatňoval své hudební, zejména pěvecké vědomosti. Do Prahy se navrátil r. 1819, aby se věnoval, patrně na přání svého otce, právnickému studiu, vedle něhož byla mu hudba nejmilejším zaměstnáním. Získal i kruh stejně smýšlejících přátel, (uvádím filosofa Hofmana, právníka Kroha, později divadelního zpěváka, Kittla, potomního ředitele konzervatoře a Dr. Ambrose, hudebního kritika). S nimi pojilo Škroupa i upřímné vlastenecké nadšení, přispěti k uměleckému probuzení našeho národa. Škroup podal ze své družiny první důkaz onoho směru a to ve zmíněné zpěvohře.

Podivuhodným způsobem nezajistila tato dramatická prvotina, s upřímným jásonem přijatá a při svých dalších reprisách neméně obdivovaná, svému tvůrci trvalé vzpomínky.²⁾ První česká zpěvohra téměř zapomenuta. Jméno Škroupovo zachováno českému národu — prostou zlidovnělou písni, — národní hymnou „Kde domov můj“. Záznam o jejím původu praví: R. 1837³⁾ napsal J. K. Tyl lidovou frašku se zpěvy „Fidlovačka“, z jejich jednadvaceti čísel složil Škroup plných devatenáct. Tyl měl prý ve zvyku zasílati texty jen na listech nahodené k rychlému zhuběbnění. Tímto způsobem obdržel Škroup i text k písni slepého žebráka. Skladatel napsal melodii v noci, u lože své nemocné (první) manželky (rodem Koudelkové). Škroupovi bydleli v Myslíkově ul. č. 187 (u Jonnů). Píseň zpíval ve „Fidlovačce“ věhlasný český basista Karel Strakatý, ale s nevalným úspěchem. Vl. Nosek dále vypráví, že píseň Škroupova docilila zaslouženého porozumění teprve na koncertním podiu. Strakatý dlel r. 1891 na léčení v Mariánských Lázních a pořádal na přání tamějších hostů koncerty německých a českých písni. Po přednesu Škroupova „Kde domov můj“ povstala pokaždé bouře potlesku, že jej musel Strakatý znova a znova opakovati. Píseň se přitomným Rusům a Polákům tou měrou zalíbila, že si ji k opsání vyžádali.⁴⁾ Když se i v Praze začala veřejně zpívat, spatřila v ní rakouská policie zpěv, veřejnou bezpečnost ohrožující. Nic platno, Škroupova píseň se šířila a stoupala až ku své dnešní výši a významu. Škroupovo hudební nadání jej vedlo na dráhu ryze uměleckou. Opustil studium právnické a pokračoval v dramatické

²⁾ Později germanisováno na „Skraup“.

³⁾ Vl. Nosek, Dalibor r. XXIV.

⁴⁾ Tiskem vyšlo r. 1837 ve sbírce „Věnec“, redakcí J. Chmelenského.

skladbě. Napsal ještě zpěvohry „Oldřich a Božena“ a „Libušin sňatek“. V rukopise jsem viděl melodram „Bratrovrah“ (textovní námět pojednává o sporu Kaina s Abelem). Škroupovo hudební působení po stránce organisační (byl hlavním pořadatelem prvních českých zpěvoherních představení) upoutalo pozornost činitelů zdejšího německého divadla. Škroup jmenován r. 1837 kapelníkem Stavovského divadla. V tehdejších politických po měrech bylo to pozoruhodné vyznamenání, že Čech byl postaven v čelo německého ústavu umělecky tak značné ceny. Mladý hudebník rozvinul s obdivuhodnou energií rozsáhlou činnost kapelnickou a dobu jeho vedení dlužno považovati za nejskvělejší v dějinách Stavovského divadla. Na př. uvedl opery Richarda Wagnera (Lohengrin, Tannhäuser a Rienzi) poprvé na pražské jeviště, díla o kterých byla tehdy míňeno, že nelze jich v Praze provést. Při tom skládal pilně i dále zpěvohry s německými texty.⁵⁾ — R. 1857 byl Škroup bez udání příčiny propuštěn z divadla. Odešel do Holandska, kde stal se kapelníkem divadla v Roterdamu. Zemřel v únoru 1862 vzdálen své vlasti. Ku hrobu jej mezi jeho četnými holandskými ctiteli doprovodili pouze dva Češi — bratři Vojtěch a Jan Hřímalové, proslulí houslisté, členové tamějšího divadelního orchestru.

Škroupův „Dráteník“ byl jitřenkou na obzoru české dramatické hudby oznamující příchod velkého ohnivého tělesa české národní hudby, jejího zakladatele Bedřicha Smetany a jeho následníků. —

J. [SKUTIL: K ŘÍMSKÉMU NÁLEZU V JEDOVNICích R. 1783—1784.

Otzážka římských nálezů v Podunají, které jsou důležitým pramenem pro poznání kulturních i politických styků starého imperia s těmito zeměmi, nejnovějšími mušovskými nálezy¹⁾ cihel XII. legie (Vindobona), nálezy hřebíků, bronzových plášťů a j., dostává se do zcela nového stadia. Přestože literární revisí bylo možno Dobiášovi²⁾ a zcela nezávisle Rzehakovi i Šimkovi starší pochybné nálezové zprávy o cihlách XII. kappadocké legie prostě odbýti

⁵⁾ Jednu z nich, „Kolumbus“, doporučil Bedřich Smetana v 60tých letech, k provedení v Prozatímním divadle.

¹⁾ Matzura J., Muschau a. d. Thaya — eine römische Station? Tagessbote (Brünn) XLVIII, 1925, 115, 11. III. a E. D. (E. Dostál?) v Lidových Novinách (Brno) XXXIII, 1925, 120, 8. III.

²⁾ Dobiáš J., Dva příspěvky k topografii válek markomanských a quádských, ČČH, XXVII. (1921), 135—156; Rzehak A., Die römische Eisenzeit in Mähren, ZVGM, SXII. (1918), 208, 211, 229; Šimek E., Čechy a Morava za doby římské, Praha 1923, 8, 86, 124—127.

a pokládati za falešnou a bezpodstatnou tradici a materiál římský z Mušova omeziti pak na pouhou numismatickou s k u p i n u,³⁾ posledními ověřenými nálezy možno tyto staré zprávy nejen částečně rehabilitovati, ale viděti v nich i záruku úspěšného projektovaného systematického výzkumu. Čára římské expanse na severní periferii imperia posunuje se dnes v těchto končinách vzhledem k Stillfriedu⁴⁾ znatelně k severu; římský vojenský kastel mušovský ležel v téže výši jako východněji nejvíce k severu posunutá stanice v Trenčíně (—Langaricu?).⁵⁾ Není konečně vvloučenou, že rehabilitaci Mušova znova zcela vážně může přijíti k řešení i otázka episody „zázračného deště“ v barbarském území, jejíž lokalizace na mušovský Burgstадl některými historiky byla dříve zcela běžně přijímána, kterou ale Dobiáš z archaeologického stanoviska zcela správně mohl odmítouti a odbýti původně jako pouhou literaturu.

Mušovské nálezy poukazují konečně i na nutnost revise několika jiných zpráv ze starší literatury o římských nálezech na Moravě a nutí podrobiti tyto zprávy, uváděné dodnes mnohdy, ač třeba s reservou, v literatuře, kritice. Nejzávažnější ze všech, jichž literaturu je dosti těžko shledávat, je „římský“ nález v Jedovnicích (okres Blansko, Morava) roku 1783—1784.

Jako nejstarší zpráva o tomto nálezu bývá uváděn anonymní článek v Brünner Wochentheft zur Beförderung der Vaterlandskunde, zur Belehrung und Unterhaltung IV., 1827, Nr. 3, 9—10, Nr. 4, 14—15 (9. I., 12. I.), Auszug aus einer Chronik des Marktes Jedowitz, bez udání jakýchkoliv pramenů. Za „autora“ citoval a něho článku možno však téměř s urcitostí pokládati tehdejšího redaktora Wochentheftu Josefa Horkého, který býval nucen při spoustě svého historického materiálu, byť mnohdy i velice pochybného a nespolehlivého, zpracovávat obyčejně látku sám a při tehdejší vědecké úrovni Wochentheftu⁷⁾ skutečně většinu jeho anonymního historického obsahu možno označiti za vlastní práci Horkého, nebo alespoň za redaktorskou iniciativu. Celý zmíněný článek Wochentheftu, který zcela bezpečně přičítán J. Horkému, je však jen věrný n a téměř doslovně nezměněným opisem zápisu faráře J. N. Gilyho (farářem zdejším 7. IX. 1778—15. XI. 1816).

³⁾ Skutil J., Římské mince z Mušova, Obzor praehistorický III. (1925), 67; citovaná zpráva Matymova zaznamenává nové mince císaře Trajana a Othona.

⁴⁾ Nowotny E.: Römerspuren nördlich der Donau. Kaiser. Akademie der Wissenschaften in Wien, Philos-hist. Klasse, 187 B, St. 40, Wien 1918.

⁵⁾ Dobiáš J.: Příspěvek k výkladu Ptolemaiovy mapy Velké Germanie, Sborník zeměpisný 1921, 75—82. Na základě epigrafickém týž: Dva příspěvky, zde. ²⁾ Chaloupecký s tím nesouhlasil v ČČH 1922, 498. Chaloupecký V., Staré Slovensko, 21—22.

⁶⁾ příkladem je dobré upozornění Matzurovo na zprávu Schwetrowu a Kernovou o římském klenutí, která by mohla vésti bližším značením k jeho odkrytí.

⁷⁾ Cerroni Dobrovskému 15. I. 1825, Horký tropí své rejdy v mizerném Brünner Wochentheftu". Bramel V.: Život Josefa Dobrovského, str. 219.

z jedovnické farní kroniky,⁸⁾ ač mně zůstává nápadným, že zmíněný římský nález r. 1784 dokládající „eine alte Sage, nach welcher Jedownitz vor Zeiten eine grosse Stadt und schon zu den Zeiten des alten Roms bewohnt gewesen seyn soll“, nezapsal též známý domácí rektor jedovnický Jos. Zelinka ve svých Pamětech z let 1773—1822, přestože tyto jsou vždy více jen rázu rodinně-praktického.⁹⁾

Celá revize historických fakt o Gilyho zápisu, jehož látky právě z Horkého přepisu bylo později jistě často použito, ku kritice farářova zápisu o antickém nálezu by celkem nepřispěla.¹⁰⁾

Pro dosti nesnadnou přístupnost Wochenblattu cituji zprávu celou:

„Im J. 1783 wurde eine abermalige gänzliche Üeberbaung der hiesigen Pfarkirche, die schon sehr baufällig war, unternommen. Am 23. September d. J. fand man in der Tiefe nebst mehreren Geippen auch ein Kreuz von Kistall und Silber mit Reliquien. Am 19. April 1784 wurde mit dem Grundgraben fortgefahren bis zum 12. May, wo der erste Grundstein gelegt wurde. Gegen Anfang des May traf man beym Grundgraben auf uralte, feste und dicke Mauern unter der Erde, wobey man ein römisches Thränenfläschchen (Lacrivymatorium) nebst einigen silbernen römischen Münzen fand. Man erinnerte sich bey dieser Entdeckung auf eine alte Sage, nach welcher Jedownitz vor Zeiten eine grosse Stadt und schon zu den Zeiten des alten Roms bewohnt gewesen seyn soll“.

Z Wolného¹¹⁾ přepisu této zprávy z Horkého opisu byl několikrát tento nález hlavně v starší literatuře buď prostě opět do-

⁸⁾ odchylky jsou celkem nepatrné, zpráva k roku 1459 o Hynkovi mladšímu z Waldštejna (Wochenblatt, S. 9) vůbec ve farní kronice obsažena není, další odchylky pouze podřádné [k r. 1569 vypuštěno des Hofes , Woch., str. 10; ib. k 1573 ku konci odstavce místo führen — tragen; k r. 1583 Woch., 10 správnější ve farním záznamu Speynoch místo Ss Horkého; Woch., S. 14 opravil Horký správně dat. von der Naturalroboth; v záznamu o římském nálezu ve farním zápisu datum 20. V. místo Horkého 12. V.; v zprávě o privilegiu Josefa II. (Woch. S. 15) změněn nepatrne slovosled.]

⁹⁾ excerpta z nich, Příjmy jedovnického učitele ze stoleff XVIII, publikoval Sáňka Karel H., ČMMZX (1910), 151—156.

¹⁰⁾ Gilyho-Horkého zpráva o nálezu ozývá se na př. ve dvou pozdějších pracích, Wankel H.: Bilder aus der Mährischen Schweiz a Knies J. B.: Blanský okres. Mor. Vlastivěda II. (kap. o Jedovnici). Pokud se týče partie historické, jeví obě tyto práce stopy značnějšího studia pramenů, na které se také odvolávají (o něčem takovém u Horkého nemůže být řeči), za to zpráva o římském nálezu v Jedovnicích r. 1783—4 (Wankel str. 13, Knies 88) mohla být čerpána pouze z Wochenblattu. Zajímavé je, že v těchto případech nejde o nějaké opsání zprávy, jako u Horkého od Gilyho, nýbrž prostě její přejetí, což ukazuje ostatní text obojího, který nejen že se neshoduje přesně s Wochenblatem, nýbrž tu větší, onde menší věc při nálezu vymezuje.

¹¹⁾ Wolny Gr., Die Markgrafschaft Mähren II. 2., 385².

slovně citován¹²⁾ nebo později býval obyčejně jedovnický římský nález závažným dokladem pro rekonstrukci staré jantarové obchodní cesty vedené Moravou. Mohl-li však již Brandl zcela oprávneně pochybovat „o oněch dobré známých obchodních cestách“¹³⁾ nebylo ani později potřebí lokalizovat ji do těchto končin. K n i e s ū v¹⁴⁾ a p o z d ě j i Š i m á k ū v názor o cestě vedoucí Moravským krasem staly se později běžnými. Otázka brněnské partie pozdější t. zv. Trstenické stezky právě v opačném směru lépe řešena byla Černým a od registrování římského nálezu v Jedovnicích bylo upuštěno. Teprve Rzechak¹⁵⁾ znova, ač s reservou, upozornil, že v Jedovnicích možno snad mluviti o pravé římské stavbě.

Je sice velice pravděpodobno, že záznam farní kroniky se zakládá skutečně na nějakém nálezu, že by však šlo v tomto případě o nějaký římský nález, zdá se více než pochybné. Již lokalita sama svou polohou vylučuje se ze současného obydleného území, římskost zmíněného nálezu nemůže nikterak potvrditi ani zmínka o nálezu lacrymatoria,¹⁷⁾ závažnějším stával by se pouze numismatický ohled; nález křišťalového kříže a reliquiáře zdá se spíše svědčiti poměrům středověkým, nález kostera a prastarých, pevných a silných zdí zůstává celkem stranou.

Zásluhu o rozšíření této zprávy možno přičísti pouze Horkého přepisu. J. Horký byl sice daleko archaeologie, a přestože ho d'Elvert může nazvat „bewandert in Mährens Vorzeit“,¹⁸⁾ což ale nutno vysvětliti Horkého snahou po všeestrannosti a současným chápáním archaeologie, a konečně i charakteristika Horkého jako historika, který „po všech koutech všecko sine cruce et luce shraňuje, staré hrady, na které však dokladů nemá, nalézá, anot i falesné doklady podstrkuje“¹⁹⁾ a který „ve vynalézavosti nebyl

¹²⁾ na př. v Ot. Sl. Nauč. XIII, 176 b (1898), kde neuvedena pouze slznička, je úplný překlad; Rzechak A., Archaeologische-topographische Karte von Mähren, svr. ČOMVI. 1889, 38; Hladík J., Archaeologické památky a jejich stáří 24**.

¹³⁾ Brandl V., v referátu o Wanklových Bildern (S. 13), ČMMXIV 1882, 179.

¹⁴⁾ Knies J. B., O římských starožitnostech na Moravě nalezených ČL II. 1893, 616, 685; týž, Blanský okres, Vlastivěda II.. 88; proti tomu Červinka J. L., O římských cestách obchodních na Moravě ČMMXIX, 1895, 210, názor pravděpodobnější. S prvou prací Kniesovou se shoduje Šimák, ještě o Hrutově a stezce Trstenické ČČH, 1917, 157—171, str. 171 srov. s Kniesem I. c. 687—8.

¹⁵⁾ Černý Fr., Poznámky o stezce Trstenické, Agrární Archiv 1918 104—110; dříve již v ref. o cit. praci Šimákově ČMM. 1917—18, 484.

¹⁶⁾ Rzechak A., Die römische Eisenzeit in Mähren, ZVGMS, XXII (1918), 208, 211, 229.

¹⁷⁾ názvu lacrymatorium používá na př. i Dobrovský při českých nálezech.

¹⁸⁾ d'Elwert Chr., Literarische Geschichte von Mähren 144, srov. dále ocenění Horkého, Beiträge zur Sitten geschichte der mährischen Vorzeit. O Horkém-archaeologovi i u Liedermann J., Prähistorische Ansiedlungen im Nikolsburger Bezirk, MAGIII. 1873, 136—145 (Burgstадl).

nikterak úzkostliv"¹⁹⁾ nedovolí nikterak předpokládati u Horkého jakoukoliv snahu po kontrole této zprávy a považovati Horkého zprávu za pouhý opis, zakládající se na Gilyho přecenění nějakého neznámého nálezu.

Zprávy.

OSOBNÍ:

Prof. Dr. Jaroslav Goll slavil 14. července t. r. své osmdesátiny. Jeho význam pro české dějiny jest značný, ať již jde o jeho spisy a studie, či o vliv na jeho posluchače. Svůj historický zájem věnoval dějinám českých bratří; sepsal řadu studií a pak velké pojednání Chelčický a Jednota Bratrská v XV. století; Jednota stejně jako pojednání o Valdenských, Čechy a Prusy ve středověku jsou nejlepšími spisy, jednajícími o daných thematech. Své bohaté zkušenosti v cizině získané přinášel svým žákům, učil je nové methodě historické a svým zájmem a láskou k věci vychovával novou generaci historickou. Přejeme našemu dlouholetému členu upřímně: ad multos annos! (Blíže jeho činnost popsal již v ČSPSC V. Vojtíšek, r. XXIV. 1916, 76—78.)

Hruška Jan Fr., profesor a spisovatel, na konci roku 1925 oslavoval své sedesátiny (* 1865 v Peci u Chodova). Již od r. 1889 zabýval se studiem kulturními a zejména chodskou folkloristikou, v níž na světlo vynesl tolik perliček neslychané krásy, zejména v Chodských pohádkách. Tu jest nedostižným mistrem. Vydal: Národní píseň na Chodsku, Děti na Chodsku, O hláskosloví chodském; v Čes. Lidu: Statek a chalupa na Chodsku, Mezi dřevorubci, Záblesky staré chodské slávy (r. 1904), Chodské bajky, Nové chodské bajky, O chodském podřeči u Bož. Němcové. Nákladem České akademie: Dialektický slovník chodský (1907). Posledně (1925) Naši pod Čerchovem a Z paměti dědečka včalaře. Pro inteligenci sepsal jemnou mystickou dýsiči modlitbu Chléb náš vezdejší a Hořící keř a Meditace.

Archivní rada Ph. Dr. Frant. Mareš dosáhl 28. XII. 1925 75. roku svého života. Studiem na universitě, pak v archivech římských a vídeňských zapracoval se do některých oborů dějin všeobecných z druhé polovice 17. století. Později vstoupil do služeb schwarzemberkých příslušníků k svěřenému mu archivu a pilnou prací obohatil v mnohem směru dějiny české. Nehledíme-li k pojednání o Kaplíři ze Sulevic, dějinám českým sluší studie: Popravčí kniha Rožmberská, Život Břežanův, Břežanův Život Petra Voka z Rožmberka, Paměti a kronika Třeboň, Práce Palackého v archivu třeboňském, Literární činnost třeboňských augustiánů, Mincovničtí páni z Rožmberka, Počátky těžby uhlí v Čechách, Kronika budějovická z let 1467—1727, Prokopa písáře Nového města praž. Ars dictandi. Ze soupisu uměleckých památek

¹⁹⁾ Dobrovského soud o J. Horkém u příležitosti kritiky „učeného veterána“ k několika lit. hist. jeho poznámkám v něm, ed. Sova z Rožmitálu v korespondenci Ceronimu 28. XII. 1824 Ceroni Dobrovskému 15. I. 1825, Dobrovský Ceronimu 26. II. 1825. K této charakteristice a nejapným poznámkám Horkého, Brandl V. Život Josefa Dobrovského 218, 219, hlavně 219); d'Elwert, l. c. 338 naráží na podezřelou jeho pohotovost — „— aus der stets fertigen Fabrik Horký's — —“ a o málo níže uvádí klasifikaci pro historika jistě povážlivou „— — da Horky im Erfinden nie ängstlich war“.

Marešovou prací vyšel okres třeboňský, prachatický a krumlovský. R. 1924 vzdal se místa a odešel na odpočinek. Pro své zásluhy jmenován by vládním radou a čestným doktorem filosofické fakulty pražské univerzity.

PAMÁTKOVÉ:

Na ochranu památek vydala zemská správa politická v Praze oběžník dne 19. listopadu 1924 (č. 475633 ex 1924) okres. správám politickým, politickým expositurám a magistrátu hlav. města Prahy: V poslední době opět se množí případy, kde lidé z nejrůznějších motivů ničí staré sochy, znaky, obrazy a jiné památky. Ačkoliv se státní památkové úřady všechny snaží, aby každou památku zachovaly nepoškozenou, nestačí jejich působnost na pole tak rozsáhlé. V základě výnosu ministerstva vnitra ze dne 30. října 1924 č. 65039/9 a i 1924 vyzýváme všechny politické úřady k horlivé činnosti pro ochranu památek všeho druhu proti svévolným škůdcům. Okresní politické úřady se vybízejí, aby nařídily četnicku, by podle přípustnosti bezpečnostní služby věnovalo ochraně památek svoji pozornost. O zvláštních seznáních v té věci budiž sem podána zpráva. — Druhý oběžník ze dne 9. února 1925 (č. 29.162 ai 1925): Ministerstvu školství a národní osvěty byla podána zpráva, že se leckde jednotlivci snaží kupovat i kostelů staré obrazy a jiné památkové předměty, se kterými pak asi hodlají obchodovat a třeba i do ciziny využívat. Na základě výnosu ministerstva vnitra ze dne 12. ledna 1925 č. 72449/1924-9 a s poukazem na zdejší oběžník ze dne 19. listopadu 1924 č. 475633/6-39960 ai 1924, týkající se ochrany památek a opatření proti ohrožování, ukládá zemská správa politická všem politickým úřadům, aby tomuto zcizování a zavlékání památek dle možnosti čelily. Podřízeným četnickým stanicím, po případě i pohraničním strážím buděž v tom směru dány příslušné pokyny. (Zprávy Památkového sboru hl. města Prahy, VII. 152).

Renovace a restaurace. Jako přírodní krása vyloučen byl z pozemkové reformy Český Ráj podle § 20 příčlového zákona. Jedná se o území kolem Turnova, Trosek, Valdštiny, skalního města, Hrubé skály, lázní Sedmihorek, údolí Nebachorského a Podseminského. Trosky byly darovány Klubu čes. turistů, jenž má o ně pečovati. Stejně klubu čes. turistů postoupen Ad. Waldštýnem zřícenina Zvířetic, zřízena bude stezka Budovcova. Hrad Valešov opraven. Klub turistů dostal oba Bezdězy s udržovacím fondem — V Brně se n. L. kostel sv. Vavřince, který dosud sloužil za skladisko, bude nyní opraven a zřízeno v něm museum. — Restaurace podniknuta také na Zlaté Koruně majitelem Janem Schwarzenberkem. — Na ochranu hradu Cimburku ve Chřibech a památného kostela ve Střílkách utvořeno komité. — V Praze poskytnutím 50.000 Kč obcí pražskou opravují se památky ve dvoře Cibulky v Košířích. Desky zemské převezeny do archivu ministerstva vnitra. Zvláštní partii zpráv tvořilo by Slovensko, Maďary dlouho zanedbávané. K opravám přikročilo se u zámku Oravského, ohroženého podmýváním skály. Nevyřešena jest dosud restaurace zámku v Pováží. Ve Spišském hradě začalo to se záchrana věži, kleneb, hradeb a rytířského salu. Hrad Strečenský dosud opravovaný nebyl, stane se tak v brzké době. Sárišský hrad má přejít v majetek klubu čsl. turistů v Prešově. Práce na hradu Trenčínském mají se skončiti letos. Zámek ve Zborově stal se po převratu majetkem ministerstva zemědělství a přijde v ruce ministerstva školství, které provede nutné opravy.

Oheň na věži kostela sv. Mikuláše v Praze dne 1. září 1925 zaviněn byl klempířem, který přes zákaz použil ohně při práci za větru. Rychlou pomocí podařilo se oheň brzy utlumit. Velkým požárem rozlil se menší hodinový cimbál, hořejší část krovu helmy poškozena málo, dřevěná konstrukce však ve spodní části ohořela a zuhelnatěla na polovinu, někde i více. Makovice snesena a komise odborníků z kruhu památkových rozhodla o restauraci, která byla provedena letošního roku.

LITERÁRNÍ:

L. Niederle: *Slovanské starožitnosti, I., 4. Původ a počátky Slovanů východních.* Praha, 1924, str. 286. Dílem tímto dokončil Niederle historický oddíl Starožitnosti. Původní sídla ruských Slovanů po rozdělení Slovanů na západní, jižní a východní kladě do středního Podněštří. Odmitá teorii Peiskrovou a připouští vliv Gotů asi na 150 let. Otázku „antskou“ prohlašuje za nevyřešenou, jako jest v Rusku mnoho jiných otázelek sporných, neboť archeologický výzkum ruský jest nedostatečný a čeká na budoucnost. Určuje rozsah sídel a zjišťuje vlivy cizí nadvlády. Na to vraci se k pojednání o vývoji ruského jazyka. Poslední kapitolu obsahuje zpráva o archeologickém výzkumu ruské země.

Niederlův Sborník (Praha, 1925) přinesl pojednání Jos. Dobíše o Nálezu římských cihel u Mušova a zjištění římské vojenské stanice. — J. Schránila Několik příspěvků k poznání kulturních proudů v zemích českých v X. a XI. věku, kdy dosvědčeny u nás stopy provinciálně římské, ale silnější byly vlivy východní (byzantskoorientální) a severní (nordické). — E. Šimek podává Hradčanskou soustavu nad Závistí (proti Zbraslavu), největší hradčanský systém v celé střední Evropě, dobudovaný Slavníkovci v X. století. — V. Birnbaum Nový názor na počátky české křesťanské architektury, popíráje, že by počátky tyto souvisely s předkřesťanským domácím uměním stavitským a polemisiuje s různými názory o románských stavbách. — V. Matějček v článku Josef Mánes a české starožitnosti uvádí prameny k Mánesovým malbám. — J. Eisner probírá Slovensko a Podkarpatskou Rus v době hradčanské. — J. Pasternak pojednává o Podkarpatské Rusi v mladší době kamenné.

Em. Šimek: Praha a Vyšehrad (ČDV XII, 1925). Autor vychází z téma, že východní hranici kmene Čechů byla Vltava, dotvrzuje, že nejstarším sídlem ústředního kmene českého nebyla Praha, nýbrž Libušín; Praha měla na obvodu území stejně význam obranný jako Levý Hradec a její rychlý rozvoj jest od sv. Václava. Vyšehrad, podobně jako hradčanský nad Závistí u Zbraslavu liší se od hradů kmene českého a ukazuje na lid zliský. Tepřve připojením ke Praze dostává místo název Vyšehrad jméno Chrastan. Knížata pražská ponechávala na čas Vyšehradu stará práva. Tím si vysvětlíme, proč Boleslav II., razil denáry v Praze i na Vyšehradě, a proč Jaromír byl povolán knížetem na hrad pražském a také na Vyšehradě.

Památky archeologické, XXIV., 1—2, 1924, přináší studie: Jaroslav Böh m: *Rozšíření kultury unětické*, která zaujmala valnou část střední Evropy, ale neměla území geograficky jednotného, nýbrž tvořila několik celků krajinných, od sebe odlišných: český, durynský, slezsko-poznaňský a moravsko-pannonský. Následuje popis těchto oblastí a kultury a souhrn poznatků této doby. — A n t. Matějček, *Illuminování v knihovně rukopisů svatojirske XIV. a XV. věku* v universitní v knihovně pražské. Jejich cena jest různá. Nejstarší patří do konce XII. věku. Bohatou jest doba abatyše Kunhuty (Pasionál), načež následují knihy po výtce chorálního rázu. J. Cibulká a A. Matějček, *Francoúzské a flamaské iluminované rukopisy v knihovně premonstrálské kanonie v Nové Říši* (soupisné příspěvky). — Dr. Karel Chytíl, *Madona Svatoštěpánská a její poměr k typu madony Vyšebrodské a k české malbě XV. stol.* Badatel vadí rozsáhlost materiálu i velká rozmanitost typu a záhadný původ některých z nich; nutno začítí nejdříve speciální studie. Nejvíce uctivány a kopirovány byly madonny Vyšehradská a Zlatokorunská. Autor zjišťuje detaily jejich a opravuje dosavadní názory literární, odporující skutečnosti, hledá motivy detailů těchto madon s jinými a vraci se k madoně Svatoštěpánské (v Praze), která sice není dílem samostatné invence, ale zajímavá uměleckou technikou, asi z r. 1472; umělecký fond sám jest data staršího. K ní drží se některé obrazy jihočes. měst, které byly v kontaktu s Prahou. Je to vývoj na domácí půdě bez většího zásahu ciziny.

která naopak ovládána byla vlivem pražským. — Dr. A. Podlah a po-
kračuje v Radě archivních příspěvků k dějinám stavby
a výzdoby sv. Hory. Jan Květ Kreslený filigrán v rukopisech XII—XIV století. Studie vzniku a forem lineárního
ornamentu. Karel Guth, České rotundy. Tyto od 16. století
zajímají historiky. Po úvodu o dosavadních názorech o rotundách roz-
děluje autor své pojednání na 9 dílů a pojednává o rotundách bez
lucerny a věže (sv. Vítá na hradě pražském, Plzeň, Rapice, Lukov,
Hradešín, Česká Třebová, Karlik, Kostelec u Křížků, Těšín, Štěpkov u Znojma,
Plaveč u Znojma, Bitov na Dyji), o rotundách s lucernou (sv. Longin
na Novém městě Pražském, sv. Martina na Vyšehradě, sv. Kříže v ulici
Karoliny Světlé v Praze, Znojmo, Želkovice, Holubice), o rotundách s věží
(Budeč, Ríp, Libouň, Pravonín, Přední Kopanina, Zborov), o rotundách
zmizelých (Levý Hradec, sv. Václav na Malé Straně, sv. Markéka pod
Vyšehradem, sv. Jan Evang. na Vyšehradě), o karnerech (Mor. Budějovice,
Čestohostice, Hrádek, Vranov, Čepkovice, Skalice, Báňská Štavnice, Kremnice), o prvních kostelech na české půdě, o centrálních stavbách merovejských,
a karolinských, o novém typu, o německých karnerech, a dospívá k závěru,
že kruhové stavby středové od doby merovejské navazují na italské vzory
at římské nebo ravenské a vyrůstají v typy odlišné podle svého stáří a země,
kde vznikly. Jedním typem jsou i české rotundy, typem zcela uceleným
a ukazujícím vývoj 300 let. Je to samostatný typ, vyrostlý pravděpodobně,
ba možno říci jistě — z rukou italských stavitelů na české půdě začátkem
10. století a nezávislý na typech jiných, které vznikly ať v zemích německých
a rakouských, at Katalanii, nebo kdekoliv jinde mimo Italiю. — Následuje
pak přednáška Dr. Chytila k osmdesátinám prof. N. P. Kondakova. Ostatek
jsou drobné články, materiály a zprávy.

**Ant. Matějek: Dějepis umění, I. Umění doby předdějinné a starého
věku. Praha 1922, vydal J. Štenc.**

Publikací touto podává autor přehledně výsledky poznatků z oboru
umění, ve vzorném zpracování, příkládaje k jednotlivým kapitolám literaturu
pro další poučení čtenáře. Díl I. začíná dobou nejstarší a končí uměním
starokřesťanským. Původ všeho umění jest v člověku, v jeho umělecké vůli,
projevující se dvojím způsobem, naturalismem a schematismem. Oba směry
zprvu jdou vedle sebe, v době historické se prolínají. V starší době kamenné
souvisí umění s lovem. Člověk zde zobrazuje vždy jen jediný předmět,
tvoří již geometrický ornament. V mladší době kamenné naturalismus ustupuje
schematismu; zde dlužno hledati počátky stavitelství. Umění egyptské
má již motivy psychické (život posmrtný), vrcholem stavitelství jest pyramida,
formou jednoduchá, působící svou ohromností. Mezi reliefem a malbou
není přesného odlišení, nebot relief jest plasticky prodlouženou malbou. Po
vyličení umění národu východních obrací se Matějek k umění egejskému,
tvořícímu přechod k době řecké. Umělec řecký podléhal zprvu vlivu náboženství;
leč vymaňuje se časem a svobodně, nevázán žádnými příkazy, snaží se
vyličiti krásu a radost a vyniká kompozičnosti a idealismem, snaže se
nejprve svůj předmět zjemnit, vykrášlit. Tyto požadavky přeneseny i do
Itálie. Itálie zachovala si samostatnost v mnohem směru. Jí v malířství a sochařství
vyhovuje spíše naturalismus, v stavitelství užívání klenby. Římané
neskládají architektonických kompozic ze sloupů jako Řekové, ale kladou
důraz na jednotu a vnitřek, užívajíce hojně klenby. Závěrečným článkem jest
umění starokřesťanské, vymanivší se zcela z vlivu řeckých, svým pojetím
více zduchovnělé; přiblížilo látku umělecké myšlence. Matějek svým jed-
notným pojetím, zhodnocením a lehkou formou slova podal mistrné dílo
representující pěkné současnou naši literaturu dějin umění. J. P.

Československé umění. Sestavil Zd. Wirth, text napsali V. Birnbaum,
A. Matějek, J. Schránil a Zd. Wirth. Praha 1926. Nákladem Vesmíru. —
Vedle textu napsaného odborníky specialisty hlavní těžiště knihy spočívá
v reprodukci. Je jich celkem 134, které (vynescháním detailů) hledí
k památkám, představujícím vrchol československého umění a ličí velko-

ryse vývojovou linii našeho umění od doby nejstarší až do doby naší. Kniha stává se tak velmi cennou, u nás dosud jedinečnou publikací, určenou nejen odborníkům, ale i ostatnímu lidu, u něhož má především vzbudit zájem a porozumění pro národní kulturu. Vzorný výběr reprodukční, doprovázený jasně podaným textem splňuje přání dlouho žádané publikace tohoto druhu.

Ročenka kruhu pro pěstování umění za rok 1923 přináší mimo jiné zájmovou studii V. Birnbauma o Románské Praze, a Chytílovo pojednání o Datování maleb Karlštejnských a Wágnerov Znak města Tábora.

A. Breitenbacher, Dějiny arcibiskupské obrazárny v Kroměříži. 1925, str. 143+CXI. Jestliže studie Eug. Dostál „Studie z arcibiskupské obrazárny v Kroměříži“ spočívá na literatuře, nová práce Breitenbachova založena jest na studiu archivním, čímž nad první značně vyniká. Dovídáme se o vzniku, rozvoji i osudech bohaté sbírky malířské, jejíž nevlastním tvůrcem jest biskup Karel II. z Lichtenšteina (1664—1695), mecenáš umění. Současně poučuje studie o obrazárni v Olomouci, jejíž měnitivé osudy byly valně nepříznivé, podpořené nepochopením. Práce jest dobrým příspěvkem k dějinám malířství českého.

K sporu o denár svatováclavský či boleslavský přispěl Josef Šejnost studií „Příspěvek k mincovní technice českých denáru a otázka knížete Václava sv.“ (v Časop. numismatickém). Na základě mincovní techniky dokazuje, že denáry byly zhotoveny způsobem kovářským, pomocí dlátek, jimž se vyrážely znaky i písmena, a tvrdí, že denáry přičítané Boleslavovi jsou již z doby sv. Václava, jsou hrubé a primitivní, pracované doma člověkem dosud nezapracovaným.

V Politice, Co má věděti o československé republice každý občan III. (Praha, 1925, 480) upozorňuje na některé statí: J. Morávek, Archivní, podává přehled archivní práce za doby trvání republiky a naznačuje některé reformy, Zd. Wirth, Ochrana památek, podává dějinný vývoj ochrany památkové u nás a hlavní instituce, ochranu provádějící, K. Chotek, Československá kultura národa, písňá, J. Jíra, Vývoj výtvarné kultury našeho národa, přihlaje především k době starší.

Aug. Sedláček: Českomoravská heraldika. II., část zvláštní, nákladem České akademie, 1925, str. 743. Obsahuje popisy všech českých rodů, které vyjmenovány abecedně, dále seznam rodin erbovních a přistěhovalectkých, sledovaných až do XVI. stol. K oddílu prvnímu předeslán výklad šedesáti znamení erbovních velkých rodů, stejně i oddíl druhý má ukazovatel, pomůcku k určení neznámé rodiny. Práce Sedláčkova přihlází k starší literatuře, zvl. Meraviglia-Crivellihovi, Kadichovi a Blažkovi, ale hlavní její cena spočívá ve vlastním materiálu sbíraném po léta v archivech domácích i zahraničních,

Frant. Teplý: Příspěvky k dějinám českého zemědělství. Publikace ministerstva zemědělství, 1926, č. 64, str. 309, cena 30 Kč.

Nouhou touto publikací rozhodnil autor nejen vědomosti z dějin selských, lícených dle neznámých archiválů a účtů hospodářských, ale také přispěl v 3. díle O hospodářství na statcích nejvyššího purkrabí Pražského na sklonku XVI. století cennými příspěvky k dějinám Prahy, kde páni Hradec vládli dvorem Ruzynským, Hostivařským, Butovským, Košířským, měli své poddané, cihelny, vinice, rybníčky a v Praze samotně měli svůj dům a j. Dle dochovaných účtů líčí situaci na panských dvorech, opravy, přístavby. V účtech pak nachází zprávy o ostatních budovách, kterými Adam z Hradce jako nejvyšší purkrabí pražský vládl. Současné válečné poměry působily nejvyššímu purkrabímu mnoho starostí, které autor líčí se zřetelem k situaci hospodářské. Zvláštní kapitola, věnovaná poměru pána k čeledi, ilustruje zvláště, jak po staru čeleď živila a šatila. Rejstřík jmenný a věcný napomáhá rychlé orientaci, věcný nad to zachycuje některé staročeské výrazy,

užívané v 16. století a dnes již zaniklé. První část knihy vyšla 1915 (Dva hospodářové čeští) a po druhé 1916.

Dr. Václav Vojtíšek: O archivech městských a obecních a jejich správě.
Praha, 1924, str. 70.

Archivář hlavního města Prahy podává své dlouholeté zkušenosti, jak zařídit i vésti archivy. Vysvětliv pojmem slova archivu a jeho poměru ke spisovně, hledí k vývoji venkovských archivů u nás a dospívá k požadavkům, jak zařídit místo, uložit spisy, registrovat, katalogisovat a inventarizovat, třídit a rozdělit spisy, aby archiv dostál skutečně svým povinnostem. Na konec podává vzory regest, soupisu a j. v., aby dálo se vše pokud možno jednotně. Kniha je nutnou příručkou městským a obecním archivářům.

Dr. Antonín Markus: Rodinná kronika. Populární úvod do studia rodopisného. Praha, 1926, str. 79.

Seznáním rodu a předků, jejich vlastností, budí se zájem rodový, místní a tím i svazky příbuzenské stávají se trvanlivějšími. Účelem práce této jest podat potřebné informace k sepisání rodinné kroniky, která má se stát pramenem k poznání celého vývoje rodového. Proto podává autor pojednání o shledávání potřebných archiválií a tištěných zpráv, jejich kritice, a vede čtenáře k vlastnímu sepsání. Uvádí při tom pomůcky i tištěné formuláře, napomáhající neodborníku při práci.

Ze společnosti Přátel Starožitnosti Českých v Praze.

Třicátá osmá řádná valná schůze výroční konána byla dne 5. dubna 1926 o 8. hodině v restauraci „U hradu“ na Hradčanském náměstí za účasti 21 člena. Omluveni byli pp. tov. Fr. Grimm z Kutné Hory, manželé Dotřelovi, ředitel Dr. V. Vojtíšek.

Schůzí zahájil a řídil starosta architekt Kamil Hilbert. Od čtení zápisu o předchozí valné schůzi bylo upuštěno, poněvadž otištěna jest v Časopise a schválena, stejně schválena zpráva pokladní i jednatelova. Dozorce spolkový arch. hospod. rada Č. Hevera oznámil, že veškeré účty i doklady nalezl v nejlepším pořádku a výboru uděleno absolvitorium. Při zprávě jednatelské starosta v pietní vzpomínce vzpomněl velké ztráty, která stihla naši vědu úmrtím čestného člena Společnosti dra Augusta Sedláčka a veliké ztráty Společnosti úmrtím čestného člena a dlouholetého jednatele a redaktora p. A. B. Černého a dlouholetého člena výboru konservátora Rud. Kuchynky. Přítomni vzdali památce zvěčnělým členům čest povstáním.

Volby byly provedeny lístky a zvolení na r. 1926 do výboru pp. architekt Kamil Hilbert, stavitel domu sv. Vítta, starostou; náměstkem Václav Brož, majetník realit; pokladníkem Frant.

Dvořák, účetní; jednatelem a redaktorem profesor Josef Pelikán; členy výboru: mag. rada R. Hlubinka, zem. konservátor Josef A. Jíra, sekční šéf Dr. Zd. Wirth, vrch. účetní rada R. Lustig, vrch. rada Frant. Zuman. Náhradníky byli zvoleni: vrch. úředník Dotřel, bibliotékář Národ. musea Dr. Fr. Páta, vrch. hospod. rada Č. Hevera a ředitel Jos. Vlk. Za dozorce byli povoláni: vrch. pokladník B. M. Tuček, velkoobch. Jaromír Milde a vrch. pokladník Fr. Přibík. Volných návrhů nebylo.

Na to promluvil starosta K. Hilbert „O dostavbě chrámu sv. Vítá“ za živé účasti všech přítomných, kteří v debatě podali několik dotazů. Na to starosta poděkovav za účast, prohlásil schůzi za skončenou.

*Rud. Lustig,
zapisovatel.*

ZPRÁVA JEDNATELE ZA ROK 1926.

Pověřen v mimořádné výborové schůzi Společnosti dne 15. února 1926 funkci zatímního jednatele nemohu zde podatí jednatelskou zprávu za rok 1925 způsobem obvyklým. Ale nutno mi začít s truchlivými událostmi, z nichž zejména prvá takřka v posledních dnech bolestně se dotkla naší Společnosti.

Dne 14. února 1926 vyrvala smrt z našeho středu čestného člena a dlouholetého jednatele p. A. B. Černého. Ocenění jedinečných zásluh zesnulého, jeho snah, práce pro Společnost, svěřeno bylo pro náš časopis peru povolanějšímu. Pohřben byl dne 17. února 1926 za účasti celého výboru a mnoha členů Společnosti a zástupců mnoha nám příbuzných korporací. Na raket zesnulého položen Společnosti věnec v barvách Csl. republiky a jménem Společnosti rozloučil se u hrobu se zesnulým tklivou a dojemnou řečí starosta p. archit. Kamil Hilbert. Za četné soustrastné projevy účasti od vážených korporací a jednotlivců vzdává Společnost všem srdečné díky. Čest budiž jeho památce.

Dne 27. června 1925 zemřel dlouholetý člen výboru Společnosti konzervator p. Rudolf Kuchynka. Zesnulý byl čilým spolupracovníkem Časopisu Společnosti odbornými články o českých malířích 17. a 18. věku. Pohřbu súčastnili se výbor a členové Společnosti a nad rakví zesnulého za Společnost promluvil rada zemského soudu p. Dr. Toman.

Při pohřbu čestného člena Dr. Aug. Sedláčka v Písku zastupoval Společnost univ. profesor Dr. J. V. Šimák. Mimo imenované členy zemřeli pp.: ministr. rada Dr. Jan Brant, školní rada Dr. Tomáš Řehoř, úředník Otakar Huška, obchod. Josef Sadecký, řídící učitel Ant. Jelínek, vrch. ing. Vilém Dvořák, inspektor st. drah v. v. Josef Krčmář.

Cinnost Společnosti v roce 1925 směřovala k zachování našich památek jako v letech minulých. Zakročeno k zachování:

staré rybárny v Nymburce, která regulací příliš utrpěla a měla být majitelem úplně rozbořena;

Šárecké údolí, jedinečná přírodní památka v Pražském okolí, bývá zejména v neděli a ve svátek od návštěvníků přímo vandalsky ničeno. Zemský správní výbor na naši žádost uvědomil policejní ředitelství pražské, které slíbilo svým mužstvem o ochranu pečovati. Společnost nepokládá však tuto ochranu za dostatečnou a hodlá znova domáhati se ochrany tohoto údolí přímo orgány zemského výboru, kteří by škůdce na místě činu ihned pokutovali.

Výbor Společnosti se usnesl, by vydána byla o Šárce samostatná odborná publikace, ve které sneseno bude vše — i různé statí, již dříve uveřejněné — a sice geologické složení, praehistorie, pověsti, historické, přírodní i umělecké statí o Šárce. Ku připraveným již štočkům — počtem as 40 kusů — zjednána bude nově reprodukce Bretšajdrova plánu Šárky z osmnáctého století.

Po odstranění jízdecké sochy císaře Františka I. na Masarykově nábřeží, má být odstraněn i pomník (by ustoupil pomníku Bedřicha Smetany). — Pomník krásný gotický jehlan z let čtyřicátých minulého století a práce tehdejšího pražského stavitele a umělce Josefa Krannera, — má být rozřezán a přenesen na jiné místo. Dle úsudku odborných znalců, zejména i archit. K. Hillerta bude řezáním a opětovným sesazováním zničena celistvost kamenů a tím zničen i celkový vzhled pomníku. Ve veřejnosti působeno, aby pomník ve své celistvosti a kráse byl zachován.

Ministerstvu veřejných prací podána byla současně s Klubem za Starou Prahu žádost, aby v zájmu uchování pražských plánů, které budou nebyly realisovány, nebo již po realizování odloženy, bylo umožněno Technickému muzeu čsl. v Praze že v oddělení plánů uložiti a tak budoucnu zachovati.

E m p i r o v ý dům na Národní třídě, Platýz má být zbořen a na jeho místě postaven moderní hotel. Městské radě Pražské podána žádost o zachování této pražské památky ze začátku devatenáctého století.

Státní památkový úřad upozorněn dne 22./10., že hrádek Čuknštějn do nedávna ještě zcela zachovaný, jeví již citelné poruchy a doporučeno, aby bylo pamatovalo na jeho zajištění, dokud oprava nevyžaduje velkého nákladu.

S pracemi a přípravami ohledně postavení důstojného pomníku zasloužilému starostovi Společnosti Jana Herainovi na hřbitovech Olšanských započato bude v dubnu 1926. Pomník sdělen bude dle návrhu architekta K. Hilberta a opatřen krátkým a vhodným nápisem, označujícím záslužnou činnost zesnulého starosty. Odhalení pomníku provedeno bude způsobem slavnostním. Požádána bude o účastenství rada hl. města Prahy (deputací k primátorovi) a všechny spolky, jichž cílem jest ochrana památek. Městská rada bude zároveň požádána, aby při změně jmen ulic vypomenulo bylo též jednoho z největších znalců Staré Prahy Jana Heraina, s návrhem, aby bezvýznamné jméno ulice Letenské přeměněno na ulici Jana Heraina.

Štědrost našich příznivců i letos obohatila hmotný stav Společnosti. Ministerstvo školství a národní osvěty věnovalo celkem 5000 Kč, Živnostenská banka 1000 Kč a Malostranská záložna v upomínce na zesnulého jednatele p. A. B. Černého 250 Kč. Ještě 50 Kč záložna. Dárcům vzdány díky.

Profesorovi čes. university p. Luboru Niederlovi, p. prof. Hruškovi v Plzni, akademickému malíři p. Karlu Klusáčkovi k jich 60letým narozeninám, archivnímu radovi Dru Marešovi v Třeboni k 75letým narozeninám zaslala společnost pozdravné projevy.

Pokladní
Společnosti přátel staro-
za rok

	Kč	h	Kč	h
Příjem :				
Hotovost v pokladně 1. ledna 1925			24620	17
Příspěvky členské za r. 1921—24	760	—		
Příspěvky členské za r. 1925	2845	80		
Příspěvky členské za r. 1926—28	103	20	3709	00
Podpora ministerstva školství a nár. osvěty	3000	—		
Podpora téhož na časopis	2000	—		
Podpora České akademie	800	—	5800	—
Dar Živnostenské banky v Praze	1000	—		
Dar Malostranské záložny v Praze	50	—		
Rozličné dary	5	70	1055	70
Úroky			220	14
Za publikace			58	50
Vklad na pomník Jana Heraina	7940	06		
Dary k témuž účelu	125	—		
Úroky	351	74	8416	80
Účet díla „Staroměstský rynk“			1400	—
			45280	31

V PRAZE 31. prosince 1925.

Frant. ³ Dvořák,
pokladník.

zpráva

žitnosti českých v Praze

1925.

	Kč	h	Kč	h
Vydání:				
Tisk a papír „Časopisu“ roč. XXXIII	12377	90		
Reprodukce obrázků a fotografie	1354	20		
Zapůjčení klišé	43	50		
Honoráře autorské	956	—		
Známky novinářské	100	—		
Zvláštní otisky	402	70		
Nájem skladu	572	—		
Paušál administrační	720	—		
Správní výlohy	291	—		
Výlohy pošt. úřadu šekového	24	51		
Rozličné tiskopisy	132	18		
Poštovné	168	10		
Vklad na pomník Jana Heraina	8416	80		
Účet díla „Starom. rynk“	1400	—		
Zaplacené členské příspěvky r. 1926—28	103	20		
Hotovost v pokladně 31. prosince 1925	18218	22		
			45280	18

Zkoušeno a v souhlase s doklady v pořádku shledáno.

Dne 4. února 1926.

Čeněk Hevera, Jaromír Milde, Frant. Přibík,
dozorci účtů.

REDAKČNÍ SDĚLENÍ.

Ročník 1926 (XXXIV.) připravoval zvěčnělý jeho redaktor A. B. Černý. Náhlá jeho smrt zabránila mu v dokončení. Vedením časopisu pověřen valnou hromadou (8. dubna). prof. Josef Pelikán, Praha XI., Blodkova 4., který dokončil práce minulým redaktorem začaté a na dálé vyprošuje si zaslání příspěvků, zpráv, knih i časopisů na shora uvedenou adresu. Příští ročník 1927 bude vycházet po číslech. Číslo první vyjde v lednu 1927.

Rejstřík k ročníku XXXIV.

(Sestavil Josef Pelikán.)

- von Aachen H. 15
Adam Vít P. 80
Albertec 10, 14, 15
Aldringen 69
Aleš M. 16
Ambros Dr. 102
archeolog. komise 14
archiv. správa 113
Assauu K. Dr. 15
augustiniáni 69
- Bačkovský Dr. 8
Balko Fr. X. 15
Bart Josef 86
Bartl Fr. 87
Bartoš J. M. 8
Barvitius V. 12, 16
Baštýř Josef 88
Bečvary 15
Bělá p. B. 70, 76, 81
Bělkovice (Bělkovice) 37
benediktini španěští 70
Berger E. Štěpán Dr. 30
Bergl J. Dr. 69
Bergner P. 15
Betmann Kašpar, poštmaster 98, 99
Bezděz, klášter 69—91, ves 75, 109
Bílek Tomáš 26
Bítov na Dyji 111
Birnbaum V. 110, 111, 112
Böhém Jaroslav 110
Boleslav Ml. 38
Boleslav St. 15
Borohrádek 38, 73
Borovnice 39
Borovský F. A. 16
Bottemano Jiljí 33.
Bouška Fr. 100
Brandl 12, 15, 16, 107
Brandýs n. L. 109
Braniš Josef 6, 8, 11
Brod Čes. 39, 40, 73
Brosch Ant. 87
broumovský prelát 88
Brož V. 113
Breitenbacher A. 112
Břevnov 15, 89, 90
- Březnice 21, 39
Březsko u Lub 23
Budeč 111
Budějovice Čes. 15
Budějovice M. 110
Budětice 14
Budovcova stezka 109
Bukovník 14
Burda Josef 27
- Cechner Jeroným 72, 73, 74, 81
Cibulka 7, 110
Cimburk 109
Clama V. P. 87
Coesfeld 34
- Čáda Fr. Dr. 27
Čapek Jindřich, sochař 101
Čepkovice 111
Český Ráj 109
Čestochostice 111
Čermák Jar. 16
Čermák R. Dr. 97
Černovice 26
Černý A. B. 4—9, 113, 118
Černý Fr. 107
Český svět 11
Češtice 14
- Dačice 32
dekanáty 14
denár svatováclavský 112
desky zemské 109
Deštín 26, 40
Didacus de Cambero, opat 73, 89
divadlo 101—104
Dobiáš Josef 50, 104, 105, 110
Dobrš 14
Doksy 70, 76, 82, 87, 88
Dolenský 9, 15, 16
Domečka L. 27
Dörr Kristián 98
Dostál E. 112
Dostřel 114
Doubrava, hradiště 23
Drobílek Matěj, děkan 99
Dub Čes. 40, 73, 74

- Z Dubé Ondřej 25
 Dvořák F. 114
 van Dyck Ant. 15
- E**isner J. 110
 d'Elvert 107
 Emingerová K. 101
 Emller J. 20, 29
 Erben K. J. 29
- F**abián P., administrátor 72
 Fahrenschon 16
 Falke Ant., kameník 98
 Falková Alžběta 99
 z Fejerpataky Kašpar 102
 Ferdinand III. 70
 Fetterle, komisař 76
 Fiala E. 30
 Forman P. Dr. 76
 Forst Jan 73
 František sv. Borg. 15
 fresco 15, 16
 Fridrich Pruský 91
- G**ily J. N. 105, 106, 107, 108
 Goll J. Dr. 108
 Grotefend 33
 Guth K. Dr. 111
- H**abry 28
 Hager 12, 17
 Harlas F. X. Dr. 91
 Heintz J. 15
 z Heisrensteina hr. 72, 89
 Hellichovy kresby 16
 Helversen baron 28
 Herain J. 4, 13, 23
 Herget Dr. 92
 Hevera Č. 114
 Hiebel 16
 Hilbert K. 113, 114
 Hlubinka R. 114
 Hluboká 12, 17
 Hofman 103
 Holubice 111
 Hollar 91
 Hora Andělská 41, 73
 Hora Kutná 30
 Hora Sv. Šebestiána 41, 73
 Hory Matky Boží 31, 41, 42, 73
 Hory Michalovy 43
 Horký Josef 105, 107
 Hospoda Nová 76, 87
 Hořice 17
 Hostaš K. Dr. 6, 46
 Hostouň 43, 73
 Hošek Gustav z Mühlheimu 15
 Hošťka 30, 43, 73
 Hradec Jindř. 25, 26, 44
 Hradec Králové 33, 103
- Hradec Levý 111
 Hrádek 111
 Hradešín 111
 Hrubá Skála 109
 Hruška Jan Fr. 108
 Hřímal Vojtěch a Jan 104
 Husinec 44, 45
 hymna národní 103
- C**haloupecký V. 8
 Chittussi A. 16, 96
 Chmelenský J. Kr. 101, 102
 Chotek purkrabi 99
 Chotek K. 112
 Choustník 26
 Chytil K. Dr. 110, 111, 112
- J**akub, opat břevnovský 89
 Janov (Janovice?) 45
 Jantarová obch. cesta 107
 Jedovnice, římský nález, 104—108
 Jeníkovice 45
 Jeřmanice 87
 Jesenice 45
 jesuiti 97
 Jihlava 93
 Jira J. 112, 114
 Jirny V. 17
 Jiřík F. X. 13, 16
 Jodl Matěj, děkan 98
- K**adlín 87, 88
 Kalousek Josef 19
 Kamennice n./L. 46, 73
 Karlík 111
 Karlín 17
 Karmascht J. A. 89
 Karlštejn, malby 112
 Kavka z Birkenthalu Rudolf 97, 99
 Kürnig Alois 92, 96
 Kittl, ředitel 103
 Kladno 14
 Klatovy 23, 46
 Klicman L. Dr. 19, 69
 Klub čes. turistů 109
 Klub za Starou Prahu 4
 Knies J. B. 107
 knihy 73
 Knín Nový 8, 47, 73
 Kohl L. 16
 Kolář Martin 23, 24
 Koller Fr. 28
 Koniáš, jesuita 99
 Königshofen 86
 Kopanina Přední 111
 Kosárek Ad. 16
 Kostelec u Křížků 111
 Košatky, Madona 12, 17
 Kouřim 34, 37, 47, 73
 Kovářovy fresky 12, 16

- Král z Dobré Vody Vojtěch 6, 7
 Král. Společnost nauk 4
 Kralupy 14
 Krasoumná Jednota 12
 Kremnice 111
 Krieger E. D. 15
 Kroh 103
 Kroměříž 112
 kronika rodinná 113
 Kroužek přátel umění malířského 12
 Krsovský z Krsovic Ant. 86
 Kříše 48
 Křivoklát 18
 Kučera rada, 73, 81, 89
 Kuchynka Rudolf, 9—17, 113
 Kuchynková Marie 13, 14
 Kupecký J. malíř 12, 15, 16
 Kvasňovice 15
 Květ Jan 111
- Iacrymatorium 107
 Laziště 15
 Lažanští z Bukové 24
 Lehner 11
 Letařovice 76
 Lhota Červená 26
 Lhota Kouskova 23
 Libáň (Týnec) 48
 Liběchov 15
 Liberec 87
 Libouň 111
 z Lichtenšteina Karel II., 112
 Lintmayer Rupert 81
 Lípa Česká 87, 90
 Litoměřice 97, 98
 Lodninský 99
 Loučky 88
 Lukov 121
 Lustig R. 114
 Lutta Jan, farář 70, 87
 Lysá hora 87
- M**ádl J. 13
 Mádl K. B. 15, 16
 Madona Montseratská 70, obr. 71
 Malechov 23
 Malinský Josef 116
 malíři 16
 malířství 11
 Mánes Josef 13, 16, 17
 Mánes L. 16
 Mánesův katalog 13, 14
 Mánes, spolek 13
 Mařák J. 16
 Mařák Fr. Dr. 108
 Marie Terezie 24
 Markus Ant. Dr. 113
 Matějček V. 111, 120
 Method 11
 Milde J. 114
- Miletice 98
 Millauer M. Fr. 28
 miniatury 16
 Molitor 12, 16
 mor 98, 99
 Morávek J. 112
 Motejdl Ferd. 81
 Mouřenec 14.
 Mozart 103
 mušovský nález 104, 105
- N**agel Dr. 86
 Náprstek Ferd. 16
 Navrátil Josef, malíř 15, 16, 17
 Nejdek 48, 49
 Nepomuk 49
 Neslovice 49
 neštovice 99
 Netolice 49, 50
 Niederle L. Dr. 110
 Nešovice u Volyně 61
 Norimberk 33
 Nosek VI. 103
 Nostitz hr. Eduard 15
 Novotný V. 19
- O**lomouc 112
 Oravský zámek 109
- P**abstmann, správce 76
 Palko 12, 16
 památky, ochrana 3—6, 109
 Pasternak Dr. 110
 Páta Fr. Dr. 114
 pečetidla čes. měst a obcí 27—72
 p. obrazy 68—72
 Pelhřimov 50, 73
 Pelikán Josef 14, 111, 114, 118,
 119
 Pernink 51
 Peterle M. J. 15
 Petr, notář pražský 73
 Petrovice 11, 14, 15
 Prepenhagen 12, 16
 Pinsker Dr 23
 Písek 10, 17, 20, 21, 23, 24, 51
 Planá Chodová 52, 53
 Plná u Plzne 52
 Planá u Znojma 111
 Plzeň, fresky 109
 Plzenec 111
 Podbořany 53
 Podlahá Ant. Dr. 111
 Police n. M. 53, 54
 Poleň 23
 Politika III. 112
 Polubné 88
 Posl. Karel 21
 v Pováží zámky 109

- Praha 72, 103; Cibulka 109, Emausy 70, 72, 73, divadlo „Bouda“ 101, divadlo Stavovské 101, Karáskova galerie 14, Kartounka 94, Nár. museum 4, 14, 12, 27, obrazárny 15, památky 4, pečetidla, 54, 55, 56, 57, sv. Mikuláš, kostel 109, mlýn u Kropáčků 94, m. Harkovský či Pardubů 94 m. Karpelesův 94, pavilon Dienzenhoferův 94, rotundy 111, Strahov 12, 16, 17, Vinohrady 10, Vltavské břehy 91—96, Vyšehrad 110
 Prácheň 14
 Pravonín 111
 Prešov 109
 Procházka Fr. 17
 Procházka Karel 38
 Přebuz 57, 73
 Přibík Fr. 114
 Přichovice 58
 Pštross Zd. Dr. 13
 Purkhart Dr. 88
 Purkyně Dr. 16

Rakovník 30, 58, 73
 Rapice 111
 Ravensteyn D. 17
 Riechersdorf 59
 z Reichstadtu, vrchnost 98
 Reiner V. V. 12, 14, 15, 16, 17
 Bejštein Dolní 59
 relutum 82
 Rembrandt 16
 renovace 109
 restaurace 109
 Röhn Kosmas P. 72, 73, 74, 76, 81, 82
 Rohozné 23
 Roll Jan 90
 románské stavby 11
 Ronšperk 28, 60
 rotundy české 111
 Roudnice 17
 Roztoky 60
 Rzechat A. 104, 107

Říp 111
 Řečice Červená 59, 73
 Řivnáče faráře obrazárna 12, 16

Sadeler Jiljí 16, 91
 Savery R. 15
 Sedláček Aug. 17—27, 112, 113
 Sedmihorky 109
 Seidl Maurus 81
 Senomaty 60, 73
 Schmidt V. 6
 Schöpt J. A. 15, 16
 Schránil J. 110, 111
 Schulz V. 19
 Schwaltern Rudolf 85
 Schwarzenberk Jan 106
 Skalice 111
 Skalka 81
 Skalsko 76
 Skalský G. Dr 31
 Skutil J. 104
 Slaný 14, 60
 Slavonice 33, 61, 73
 slovník čes. umělců 13, 15, 16
 smečenské lesy 98
 Smolík Josef 30
 Soběslav 61
 Solimena Francensco 15
 de Sottomayor Antonio, opat, 70
 Sovinec 76
 Soupis památek 10
 Spiš, hrad 109
 Společnost přátel starožitnosti českých v Praze 3—8, 113—117
 Společnost sběratelů a přátel umění 12
 Spranger, epitaf 12, 15, 17
 starožitnosti, organisačne 4
 státní památkový archiv 14
 Stenitschka Josef, úředník 76, 81, 82, 86
 Stillfried 105
 Storch Alexandr 8
 Strakatý Karel 103
 Stráž n. Než. 62
 Strečenský hrad 109
 Střílky 109
 Sušice 28, 35, 37, 62—63, 73
 Svojšice 15
 Svřeves 23

Šarišský hrad 109
 Šebánek Jindř. 18
 Šejnost Josef 112
 Šimák J. V. 107
 Šimek E. 104, 110
 Šimon Čeněk 100
 Škodová Anna 97
 Škréta K. 12, 15, 16
 Škroupův „Dráteník“ 101—104
 Šluknov 63
 Šmídeberk 64
 Štavnice Báňská 111
 Štech V. V. 66
 Štenc 13
 Štěchovice 64
 Štěpanovice 23
 Štěpkov u Znojma 101
 Štěti 28
 Stuttgart 33
 Šuster Hons, zlatník 33
 Švarcenberk Adolf 28

- Tábor 19, 25, 26, 112
 Taxis Gebhart, hejtman 70
 Teply Fr. 112
 Těšín 111
 Tischer Fr. 25, 26
 Touškov 64
 Trenčinský hrad 109
 Trosky 109
 Trstenická stezka 107
 Trutnov 28, 64
 Třeboň 26
 Třebová Česká 111
 Tschernatsch V. 87
 Tuček B. M. 114
 Tupadla u Bezděkova 23
 Turek Kajetán 14
 Turnov 109
 z Týnce Diviš 23
- Úboč 23
 Ulrich Václav 83
 Umělecké poklady Čech 15
 Ungar Rafael 74, 81
 Urbanová Rosa 73
 Úsilov 23
- z Valdštejna Adolf 109, Albrecht 69, 70, Arnošt Josef 87, 89, 90, Hynek 106, Marie Markéta 89, Vincenc 70, 83, 86
 Valdštýn 109
 Valešov 109
 varhany 82
 Velhartice 31, 65
 Velvary 17, socha P. Marie 97—101
 Vepřecký z Vepřperku Karel 99
 Vimberk 15
 Vlk Josef 114
 Vody Kuří 67, 73
- Vojtíšek V. Dr. 8, 18, 35, 113
 Volenovice 15
 Volyně 66
 Vosice u Pardubic 103
 Votice 16, 23
 Vožice Mladá 67
 Vranov 111
 Vratislav 33
 Vrhoveč 23
 Všelibice 76, 87
- Wágner K. 112
 Waldes Jindřich 13, W-a obrazárna 16, museum 16
 Willmann M. L. 15
 Wirth Zdeněk 5, 8, 9, 10, 15, 17, 111, 112, 113
- Záběhlice 12, 16
 Zallenger Fr. řezbář 98, 99
 Zamálek 14
 Zásmuky 67
 Zatočil J. 74, 81
 Zborov 14, 109, 111
 Zbraslav 15
 Zelinka Josef, rektor 106
 Zenkl F. Dr. 21
 Zerchlér O. 81
 Zíbrt Č. Dr. 92
 Zlatá koruna 109
 Znojmo 111
 Zuman Fr. 69, 114
 Zvířetice 109
 zvony 76, 81, 83, 87
- Ždíkov 15
 Želkovice 111
 Žihovec 67

Publikace Společnosti:

Rozpravy Společnosti. („Zpráv“ sv. III.) V Praze, 1892. Obsah: Dr. J. Matiegka: Zbzanské pohřebiště. — Soukup Jan: Hlemýždi v lebkách a kostech. — Pecenka Adolf: Románský kostel v Mohelnici. (S vyobrazením.) — Herain Jan: Založení Nového Města Pražského Karlem IV. — J. V. Šimák: Rodiny šlechtické i erbovní v Mladé Boleslaví. — Vluka Josef: Stařenčino vypravování mladším o dřívějších sirkách a modách. — Košťál Josef: Slunce, měsíc a hvězdy v podání prostonárodním. — Soukup Jan: O zazdívání lidí do staveb. — Dr. Máchal Hanuš: Příspěvky báje-slovnné. — Adámek K. V.: O museích krajinských a o statistice musejní. — Různé zprávy. K 4,—, členům 2,— K.

Časopis Společnosti přátel starožitnosti českých v Praze. Roč. IV. 1896 K 6,—, XI. 1903 K 10,—, XII. 1904 K 6,—, XIV. 1906 K 6,—, XVIII. 1910. XIX. 1911 po K 6,—, XXII. 1914 K 10,—, XXIII. 1915 K 10,—, XXVII. 1919. XXVIII. 1920, každý po K 10,—, XXIX. 1921, až XXXII. 1924 XXXIII. 1925 každý K 20,—. Ostatní ročníky jsou zcela rozebrány. Znaková příloha, vydaná při roč. II., jest vydána znova a stojí K 2,—, členům K 1,—

Ostatní přílohy znakové i pečetí nebyly prodejny o sobě a jsou rozebrány.

Jenštejn, hrad a městečko. Napsal Cyrill Merhout. Se 3 vyobr. (Z „Časopisu“ roč. VIII.) K 2,—, členům 1,— K.

Pražské příspěvky místopisné. Podává Dr. Jos. Teige. (Osada sv. Petra v Rybářích na Menš. M. Pr. a její nejbližší okolí. — O počátcích Týnského dvora. — Listiny papežské z let 1306—1326 o kostele sv. Petra a Pavla na Vyšehradě) 4 Kč, členům 2 Kč.

Hus v Kostnici a česká šlechta. Poznámky a dokumenty. Napsal prof. Dr. Václ. Novotný. S článkem Ant. Masáka „Popis a ocenění pečeti při Stížném listě“. S přiloženou světlotiskovou reprodukcí „Stížného listu ze dne 2. září 1415 českých pánu do upálení M. Jana Husi.“ K 10,—, členům 5 Kč.

Hrad Krakovec. Napsal Aug. Sedláček. S článkem Ant. Čechnera. Situace a stavba hradu Krakovce. S 10 obr. 6 a obr. přil. (Z „Časopisu“ roč. XXI.) K 4,—, členům 2,— K.

Kaple sv. Lazara na Novém Městě Pražském. Napsali Dr. Jos. Teige a Jan Herain. S půdorysem, plánem situacním, 7 obrazy v textu a 5 obr. přil. (Z „Časopisu“ roč. VIII.) K 3,—, členům 2,— K.

ZE STARÉ PRAHY. (Zvláštní otisky pojednání z „Časopisu Společnosti“; číslice v závorce značí ročník, kde bylo otištěno):

I.: O Vyšehradě starém i novějším. Vykopané zbytky románské kaple sv. Vavřince na Vyšehradě. Napsal Jan Herain. S 5 obr. přil. a 15 obr. (XI.) Rozebráno.

II.: Bronzová fontána v král. zahradě na hradě Pražském. (Se 3 příl. a 2 obrazy.) **Brána Písecká či Bruská na Malé Straně v Praze.** (Se 3 příl. a 5 obr.) Napsal Jan Herain. (XII.) K 4,—, členům 2—K.

III.: Praha z doby rokoka. Napsal Jan E m i e r. (XV.) S 3 obr. Rozebrano.

IV.: Plán Starého Města Pražského z roku 1729. Světlotisk. S úvodem Dra Jos. T e i g e. K 10,—, členům 5.—K.

V.: Karel Škréta. Příspěvek k ocenění jeho díla napsali P. Bergner a Jan Herain. S 19 obr. 1910. (XVIII.) K 6,—, členům 3—K.

VI.: Palác hr. Přichovských Na příkopě v Praze. Napsali Dr. K. Guth a Dr. V. Vojtíšek. (XXI.) Se 4 příl. K 9,—, členům 2—K.

VII.: Kaple Betlémská. Napsal Dr. Karel Guth. S 10 obr. (XXIV.) K 4,— členům 2—K.

Z paměti chudé obce. (Z dějin král. města Kaňku.) Napsal J. Braníš. (Z „Časopisu“ r. XX.) Se 2 obr. K 3,—, členům 1·50 K.

Ochrana a zachování památek. Napsal J. G. D e h i o. Přeložil a úvodem opatřil F. Zuman. (Z „Časopisu“ XIV.) K 2,—, členům 1—K.

Domnělé „kamenné baby“. Napsal M. J. Veselovskij. Přeložil Alois Kašpar. S 9 obr. (Z „Časopisu“ XIV.) K 2,—, členům 1—K.

Jan IV. z Dražic, poslední biskup pražský. Studie kulturně historická. Napsal Dr. Václav Chaloupecký. S 5 obr. a 2 obr. přílohami. (Z „Časopisu“ XVI.) K 6,—, členům 3—K.

Zikmund Winter. Materiály k vypsaní života a díla. Napsal J. V. Šimák. S 2 obr. (XX.) K 2,— členům 1—K.

Jan Erazim Vocel. Napsali L. Niederle, Vojt. Birnbaum a Arne Novák. S 2 podob. (XXIX.) K 6,—, členům 3—K.

Při objednávkách, jež přijímá pokladník Frant. Dvořák, účetní v Praze II., Lützowova 35, vyžadujeme si vždy obnosu napřed poštovní poukázkou. Dobírkou nebo na úvěr nelze zasílati. Slevy členům platí, objednáno-li přímo u Společnosti.

Ostatní publikace, v tomto seznamu neuvedené, jsou **zcela rozebrány**.